Stenogrammid

XIII Riigikogu, II Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 14.09.2015, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine
1. 15:05 Ametivanded
2. 15:11 Riigikogu esimehe kõne
3. 15:19 Vabariigi Presidendi kõne
15:41 Istungi rakendamine
4. 15:53 Arupärimine sigade Aafrika katku kohta (nr 67)
5. 17:24 Arupärimine kollektiivse pöördumise "Lõpetada erakondade ületoitmine!" kohta (nr 9)
6. 18:27 Arupärimine Ukraina isikustamata välispassi plankide ja põgenike vastuvõtu kohta Eestisse (nr 13)
7. 19:04 Arupärimine ravikindlustuskaitse tekkimise kohta võlaõigusliku lepingu alusel tulu teenivale loovisikule (nr 16)
8. 19:28 Arupärimine alaliitude ootamatute kulutuste rahastamise kohta (nr 29)
9. 19:59 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

16:05 Laulukoor
Lauldakse Eesti Vabariigi hümni.

16:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Tere päevast, austatud Vabariigi President, Riigikogu, peaminister, ministrid, põhiseaduslikud ametikandjad, ekstsellentsid ja külalised! Avan Riigikogu XIII koosseisu II istungjärgu.

---

1. 15:05 Ametivanded

16:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Esmalt palun ametivande andmiseks kõnetooli Riigikogu liikme Siim Valmar Kiisleri!

16:05 Siim Kiisler
Asudes täitma oma kohustusi Riigikogu liikmena Riigikogu XIII koosseisus, annan vande jääda ustavaks Eesti Vabariigile ja tema põhiseaduslikule korrale. (Aplaus.)

16:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Vabariigi Presidendi k.a 14. septembri otsusega nr 676 on Liisa Oviir nimetatud ettevõtlusministriks, Hannes Hanso kaitseministriks ja Jevgeni Ossinovski tervise- ja tööministriks. Kuulame nüüd ära ministrite ametivanded. Palun ametivande andmiseks kõnetooli ettevõtlusminister Liisa Oviiri!

16:05 Ettevõtlusminister Liisa Oviir

Austatud Vabariigi President! Austatud Riigikogu! Asudes täitma Vabariigi Valitsuse liikme kohustusi, olen teadlik, et kannan selles ametis vastutust Eesti Vabariigi ja oma südametunnistuse ees. Tõotan pühalikult jääda ustavaks Eesti Vabariigi põhiseaduslikule korrale ning pühendada oma jõu Eesti rahva heaolu ja tuleviku kindlustamisele. (Aplaus.)

16:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Palun ametivande andmiseks kõnetooli kaitseminister Hannes Hanso!

16:05 Kaitseminister Hannes Hanso
Austatud Vabariigi President! Austatud Riigikogu! Asudes täitma Vabariigi Valitsuse liikme kohustusi, olen teadlik, et kannan selles ametis vastutust Eesti Vabariigi ja oma südametunnistuse ees. Tõotan pühalikult jääda ustavaks Eesti Vabariigi põhiseaduslikule korrale ning pühendada oma jõu Eesti rahva heaolu ja tuleviku kindlustamisele. (Aplaus.)

16:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Palun ametivande andmiseks kõnetooli tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski!

16:05 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Austatud Vabariigi President! Austatud Riigikogu! Asudes täitma Vabariigi Valitsuse liikme kohustusi, olen teadlik, et kannan selles ametis vastutust Eesti Vabariigi ja oma südametunnistuse ees. Tõotan pühalikult jääda ustavaks Eesti Vabariigi põhiseaduslikule korrale ning pühendada oma jõu Eesti rahva heaolu ja tuleviku kindlustamisele. (Aplaus.)

---

2. 15:11 Riigikogu esimehe kõne

16:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Palun kõnetooli Riigikogu esimehe Eiki Nestori!

16:05 Esimees Eiki Nestor
Austatud vabariigi president Toomas Hendrik Ilves, austatud Riigikogu, austatud peaminister ja teised Vabariigi Valitsuse liikmed! Lugupeetud diplomaadid! Endalegi üllatuseks olen lausa sunnitud alustama seda kõnet üleskutsega kaitsta demokraatia üht põhialust – inimese õigust öelda välja oma arvamus. Miks ma sellest räägin? Räägin sellepärast, et hetkel kõige kuumema ja paljude jaoks keerulise pagulasteema arutelul on korduvalt esitatud süüdistus, mis nüüd on autori tahtel saanud ka nime. Nimelt olevat Eesti rahvast tabanud ei midagi vähemat ega rohkemat kui sallivusrünnak. Ei, see pole kindlasti mitte nii! Sest õigus oma arvamusele on Anna-Maria Penul, kui ta kirjutab südamliku kolumni, Helen Sildnal, kui ta koos kaaslastega korraldab ürituse "Sõbralik Eesti", ja kõigil – kordan, kõigil – sellel üritusel viibinutel, Jüri Käol, kui ta koos teiste ettevõtjatega toob välja pagulasteema majandusliku poole, aga ka Vabariigi Presidendil, kui ta näiteks Kärdlas võidupüha kõnes oma arvamuse välja ütles, peaministril ja kogu valitsusel oma igapäevases töös, Riigikogu liikmetel ja selle esimehel. Seevastu maja süütamine, kui selles magavad ka lapsed, ei ole arvamuse avaldamine – see on kuritegu, inimsusvastane kuritegu, vihakõne, mis iganes kujul lihtsalt labane sõim.
On öeldud, et avatud mõtlemisega ja erisusi austavad inimesed võivad vihast pakatavast Eestist lahkuda. Vaat ei lahku, ärgu lootkugi! Hoopis tulge tagasi ja ehitage Eestit edasi, sõbralikku Eestit! Räägin seda seetõttu, et pagulasteemast kuumaks köetud ühiskonnas läheb kohe veelgi palavamaks, sest eelmisest Riigikogu koosseisust pooleli jäänud tööna tuleb vastu võtta ka kooseluseaduse rakenduslik osa.
Mis mind eriti häirib ja kurvaks teeb, on asjaolu, et need, selle n-ö sallivusrünnaku alla sattunud, väidavad end kaitsvat Eestit ja eestlaseks olemist. Kes teile selle õiguse andis? Igas riigis ja iga rahva seas on ühtesid rohkem kui teisi. Kõik sõltub sellest, kuidas me vähemuses olijatesse suhtume. Kas te siis tõesti ei tea, et eestlane võib olla ka homoseksuaal? On ju eestlaste seas isegi moslemeid. On ka musta nahavärviga inimesi. Tõesti, neid on vähe või väga vähe, aga nad on eestlased, räägivad meie

keelt, laulavad meie laule, õpivad ja töötavad siin, sünnivad ja surevad.
Ainult meie siin ja praegu saame hoolitseda ja peame hoolitsema Eesti rahva keele ja kultuuri oleviku ja tuleviku eest. Selleks on vaja luua ja ehitada, mitte vihata ja põletada.
Vaadake, sallivusele saab läheneda nii südame kui mõistusega. Mis peaks olema enamikul näiteks selle vastu, kui kõik siin riigis saavad oma elu inimlikul moel korraldada, elada koos, olla õnnelikud? Mõistan, kui keegi usub oma jumalat, aga usun ka usklikku mõistvat, et mul kui ateistil seda jumalat pole, või siis seda, et teist usku inimesel on teistsugune jumal. Kui elu ja surma vahel valides tuleb sadadel tuhandetel jätta oma kodud, siis tuleks neile anda võimalus see uuesti luua. Tuhandetele eestlastele peale 1944. aastat see võimalus ju anti.
Mõistusega võttes küsin teilt, mis võimalus on meil olla ja edasi minna selles tänases maailmas, kus täiesti selgelt toimub võitlus avatud, demokraatliku ja salliva elukorralduse ning vaenlase kuju loomisele ja vihkamisele toetuvate diktaatorite vahel. Mis võimalus on meil üldse ellu jääda, kui me selle vastanduse piiri peal elades poolt ei vali? Nii saame kahe suure ja kõva kivi vahel ükskõik kui kõva pähklina pulbriks litsutud.
Eesti on vaba maailm ja see maailm austab arvamuste paljusust, inimese vabadusi, kaasa arvatud vabadust olla teistest erinev. See maailm ei jää kurdiks hädasolijate abipalvetele ja väärtustab inimelu. See maailm teeb koostööd ja sõlmib kokkuleppeid suurte ja väiksemate vahel, kaitseb ühiselt oma väärtusi, kaasa arvatud meid, kes me kuulume Euroopa Liitu ja NATO-sse. Hästi lihtsalt seletades: kõik need, kes soovivad mustadele ust näidata, soovivad ka seda, et me NATO-sse ei kuuluks. Loodetavasti on selle taga lihtsameelsus, mitte midagi enamat. Integreeruv maailm ei ole ju midagi uut inimkonna ajaloos. Eri rahvad on enda loodust väärtusi teistele edasi andnud ja kokkuvõttes oleme kõik rikkamaks saanud.
Ehk on järgnev küsimus liiga mustvalge, aga see-eest peaks see olema kõigile arusaadav. Miks sina, kes sa näed Süüriast ellujäämise nimel Euroopasse pagenud pere vastuvõtmises ohtu meie kultuurile, kasutad igapäevaelus araabia numbreid?
Olen varem olnud ja kindlasti saan ka nüüd süüdistatud selles, et vaat kus mees, jälle kummardab Euroopa ees. Ei kummarda! Miks? Ma olengi eurooplane. Miks me peaks iseenda ees noogutama? Ja kõik need, kes selliseid süüdistusi esitavad, võiks Eesti NSV-st Eesti Vabariiki juba ära tulla.
Hea Riigikogu! Soovin, et me pagulasteemade arutelul räägiks peamisest ehk sellest, kuidas pagulasi vastu võtta. Õpetame siia saabunutele selgeks eesti keele, seletame neile meie tavasid, anname lastele hariduse ja vanematele töö. Kui meie neist lugu peame, peavad ka nemad meist.
Soovin, et kooseluseaduse rakendusosa arutelul ei solvata mitte kedagi ei siin saalis ega ka komisjoni istungil. Seadus ise on ju vastu võetud. Meie ülesanne ei ole hinnata, kas seadust on vaja. Meie ülesanne on teha muudatused õigusaktidesse tulenevalt juba vastuvõetud seadusest. Ja kui Riigikogu selle töö tegemata jätab, siis pole vaja imestada, kui näiteks Riigikohus meid selleks kohustab.
Me ei tohi ka hetkekski unustada, et meie lähedal Euroopas käib sisuliselt sõda. Tegelikult on sama konflikt avatud ja suletud maailma nägemuste vahel. Vaherahu, millest üks pool kinni ei pea, ei ole seda sõda lõpetanud. See nõuab meilt suuremat panustamist riigikaitsesse, aktiivset välispoliitikat, seda loodetavasti ka selles Riigikogu koosseisus valdavalt kõikide saadikurühmade üksmeelsete otsuste alusel. Kasutan võimalust ja tänan kõiki nii endiseid kui praeguseid Riigikogu liikmeid ja ka meie ametnikke, kes siiralt ja sageli oma muude kohustuste täitmise kõrval on andnud oma panuse Ukraina, Moldova ja Gruusia paremasse tulevikku. Mu väga kindla veendumuse alusel oleme meie koos Läti ja Leedu sõpradega need, kes suudavad neid riike mõista ja muule maailmale selgitusi jagada.
Austatud Riigikogu! Siia sõnavõttu ei mahtunud kümneid muid muresid, mida oleks olnud ajakohane teiega jagada: palgavaesus, olukord põllumajanduses ja riigiettevõtete juhtimises, haldusreform ja palju muud, kus elu nõuab meilt konkreetseid tegusid. Aga saame nendest rääkida töö käigus, nagu on tavaks öelda.
Austatud kolleegid rahvasaadikud! Loodan, et Riigikogu valimised on nüüd, tänaseks päevaks läbi saanud. Teil seisab ees palju tööd, raskeid valikuid ja ka väga raskeid valikuid. Soovin teile edu, koostöövalmidust, lugupidamist kolleegide vastu! Tänan! (Aplaus.)

---

3. 15:19 Vabariigi Presidendi kõne

16:05 Esimees Eiki Nestor

Härra president, ma palun teid Riigikogu kõnetooli!

16:05 Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik Ilves

Lugupeetavad Riigikogu ja valitsuse liikmed! Mu daamid ja härrad, head sõbrad! Kui ma aasta tagasi siin parlamendi sügishooaja alguse puhul kõnelesin, valmistas Eestile suurimat muret Ukraina osaline okupeerimine. Malaisia reisilennuki allatulistamine oli meil värskelt meeles, jätkus Vene vägede pealetung Donbassis. Aasta hiljem pole olukord Ukrainas palju muutunud, kestab poliitiline patiseis ja peaaegu iga päev toob teateid hukkunud Ukraina sõdurite kohta. Ent suur osa Euroopast on Ukraina unustanud, sest Euroopa seisab silmitsi uue kriisiga.

Lapsena, sõjapõgenike lapsena ei mõistnud ma hästi oma vanemate lugusid sellise lapsele arusaamatu asja kohta nagu põgenemine. Ja ega ma vist siiani mõista kogu seda traumat, mille võis jätta oma kodust põgenemine ja sõit väikestes paatides üle mere. Selle mõistmise otsingud on aga mõjutanud kogu mu elukäiku. Juba põhikoolis hakkasin lugema nn täiskasvanute raamatuid ajaloo kohta ja otsima vastuseid küsimusele, miks põgeneti. Kuidas oli võimalik, et täiesti tsiviliseeritud rahvast ja kultuuri, mis andis meile Beethoveni ja Bachi, haaras selline vihkamine, et nad hakkasid tapma inimesi nende rahvuse pärast? Kuidas oli võimalik, et inimesi küüditati taigasse selle eest, et nende mitme põlvkonna vältel rajatud talu osutus ühtäkki liiga suureks või liiga edukaks? Aga see oli võimalik. Vihkamine, kadedus, valmisolek teisi inimesi hävitada kuklalasuga või gaasikambris, süütuid terroriseerida, piinata on kõik osa meie endi lähiminevikust. Hirm, et see juhtub ka sinuga, sunnib inimest oma kodumaalt põgenema.

Hiljem hakkasin küsima, kas me ise saime, st kas Eesti tolleaegsed juhid said ikka aru, mis nende ümber toimub. Seda uurides avastame masendava pildi, mida iseloomustab hästi tolleaegse välisministri Ants Piibu kõne 2. juunil 1940. aastal Rakveres. Kordan, see kõne peeti 2. juunil – kaks nädalat enne seda, kui Eesti okupeeriti. Ma tsiteerin: "Meil on olnud siiski võrdlemisi õnnelik käsi, kuna oleme jäänud sõjamöllust eemale. Suure osa sellest hinnatavast saavutusest tuleb kirjutada meie rahva üksmeelsusele ja valitsuse koostööle, eesotsas vabariigi presidendi Konstantin Pätsi targale juhtimisele, kes koos valitsusega on osanud aru saada olude reaalsusest ja sellele vastavalt ka sammud seadnud."

Mis on aga meie praeguste olude reaalsus? Me teame ju, et ajalugu ei kordu. Küll aga võib teatud mentaliteet püsida kaua ja läbi aja. Arusaam, et tõmbume oma soosaarele, kuhu maailm ja ohud ei ulatu, nagu kirjeldas meie muinasmaailma Valdur Mikita, ei päde. Mõte, et äkki see kõik läheb meist mööda, on küll väga inimlik, kuid ei pädenud ei 1939. aastal ega päde ka praegu. Olles küll alaliselt mures, et 1939. aastal ja 1940-ndail sündinu ei tohiks korduda, pole me ometi adunud uusi ohte.

Vaatame tõele näkku: praegu on meid, st Euroopat ohustamas ennenägematu sõjapõgenike laine meie riikidesse. Näeme uut rahvasterännet, sellesarnast, mida nähti tuhat ja poolteist tuhat aastat tagasi siin Euroopas. Seda on aastaid ennustatud ja täna, ma kardan, on see käes. Sõjad, tapmised, nurjunud riikide suutmatus kaitsta oma elanikke, Süüria puhul ainuvalitseja vägivald omaenda kodanike vastu, suured lõhed elustandardeis – kõik see on pannud liikuma suuri inimmasse. Kui me ei mõista, et surve all on kogu Euroopa, kui me loodame, et äkki läheb see meist Eestis mööda, siis pean ütlema, et sellist hoiakut olen varem ise korduvalt näinud. Teie ka ehk – siis, kui puhkes Ukraina kriis, siis, kui väideti, et need ohud ei ole Lõuna-Euroopa probleem, et äkki läheb see mööda. Ei lähe.

Õppetund, et Eesti ei tohi kunagi üksi jääda, et Eesti peab olema koos teistega, olema otsustajate ringis ja et ellujäämine tähendab ka panustamist ühiste murede lahendamisse, on praegu niisama oluline kui läbi kõigi aastate *de facto* iseseisva riigina. Samas tuleneb see praegune kriis laiemalt Euroopa enda soovimatusest tegeleda ümbritsevate probleemidega. Soov mitte midagi jõulist ette võtta, vaid piirduda avaldustega oma tõsisest murest seoses Ukrainas või Süürias toimuvaga viibki lõpuks selleni, et sealsed mured tulevad ise meie hoovi.

Kirjutasin kunagi, et kui Euroopa ei lähe oma naabruskonda, tuleb naabruskond meie juurde. Täna näeme, kuidas tahtmatus panustada rohkem Vahemere piirkonna arengusse ongi viinud massilisele põgenemisele meie mandrile. Teisiti öeldes: Eestil tuleb tõsta pilk omaenese varvastelt ja hakata nägema suurt pilti, Euroopa pilti. Sõjapõgenike teema ei kuulu rubriiki "Teised meist", kus me peame midagi tegema vaid põhjusel, et muidu Euroopa ei mõista meid. See on meie kõigi sisemise kultuuri küsimus.

Kuidas teeme vahet sõjapõgenike ja majanduspagulaste vahel olukorras, kus migrantide pealevool on väljunud kontrolli alt? Siin peame ise panustama ja aitama oma kaaseurooplasi. Vastasel juhul unustame, kuhu me kuulume. Küsimus on, kuidas meie – meie Eestis, meie Euroopas – toime tuleme.

Kuidas Euroopa hakkama saab ehk kuidas meie hakkama saame olukorras, kus maailmas on arvestuslikult liikvel üle 100 miljoni inimese? Euroopasse on neist tulnud juba praeguseks enam kui miljon.
Vastus nendele Euroopa probleemidele on tugev, ühtne ja oluliselt tegusam Euroopa – Euroopa, kes pole vaid Veenus, vaid on natuke ka Marss, kui laenata Robert Kagani kunagist iseloomustust. See eeldab aga meie ühiseid ja võib-olla raskeid samme. Täpselt samamoodi nagu vastus agressiivsele Venemaale on tugev ja ühtne NATO. Eesti ei saa end lukku keerata, nende probleemidega me üksi hakkama ei saa.
Mu daamid ja härrad! Et me selle kõigega hakkama saaksime, et suudaksime langetada olulisi otsuseid, peame omavahelises keskustelus taastama viisakuse. See on viimastel aastatel, aga eriti viimastel kuudel, täiesti kadunud. Kunagi vaid anonüümsesse kommentaariumisse kuulunud kõnepruuk on jõudnud poliitikasse. Ka kommentaarium ise on muutunud – räigeks ja ähvardavaks. Oma 100 aastat tagasi andis Johannes Aavik meile sõna, mis erinevalt teistest tema sõnadest, nagu "relv", "roim", "hetk" ja "veenma", paraku käibele ei läinud. See on sõna "herjama" – tegusõna, mis tähendab isikustatud ja ähvardavat sõimu, mis on hoopis selgem kui umbisikuline ja abstraktne "vihakõne". See pole passiivne kõne, vaid aktiivne tegevus. Konkreetsed inimesed herjavad ja lubavad võigast kättemaksu nendele, kes arvavad teisiti. See on ületanud taluvuse piiri ega evi mingit pistmist sõnavabadusega, mille eest olen alati seisnud.
Ma ootan, et Riigikogu hakkaks selle küsimusega tegelema. Praegu, kui konkreetsete isikute vastu on õhku paisatud peksmise ja vägistamise ähvardusi, kui on lubatud põletada maha kodusid – ka Riigikogu liikme oma –, tuleb tõsiselt mõelda, kuidas sellele tõhusalt piir panna, nii et herjajate nimed saaksid avalikult teatavaks, et herjamisel oleks tagajärg. Loodan samas, et praegusele kriminaalpopulismile pannakse piir. Iga asja ei ole vaja kriminaliseerida, näiteks jätta karistust kandnud inimesi põhiseaduse vastaselt eluaegseid lisakaristusi ja piiranguid kandma.
Mul oleks hea meel, kui enam kui pool aastat pärast valimisi oleks rahvaesindajatel mahti tegeleda oluliste ja sisuliste asjadega, selmet lõputult kohendada koalitsioonilepet. Sellest ja arusaamatutest ministrivahetustest tekkiv mulje, et tegemist on justkui ajutise valitsusega, ei lase praegusel kriitilisel ja raskete otsuste langetamise ajal tunda muud kui ebalust. Ma tõsiselt loodan, et peagi siin saalis algav eelarvemenetlus kulgeb ladusalt ning et valitsusel ei teki kiusatust korraldada parlamendis järjekordset "usaldusuuringut".
Mu daamid ja härrad! Ma ei saaks siin seista ilma, et räägiksin sellest, mille pärast väljaspool seda hoonet on kogunenud põllumehed. Kutsun teid kõiki mõistma, et põllumehed ei kogunenud täna Toompeale niisama protestima. Nende äng ja mure põllumajanduse ning laiemalt maaelu pärast on põhjendatud. Erinevatel põhjustel on kõige valusamalt pihta saanud seakasvatus ja piimakarjakasvatus. Eesti parlament ja Eesti valitsus olgu nüüd Eesti põllumeestele liitlaseks ning leidkem võimalused nende kiireks toetamiseks. Kui see tähendab erakorralist kriisiabi, siis tuleb abi anda. Kui see tähendab riigieelarvest üleminekutoetuste maksmist, nagu Euroopa Liit lubab, siis tuleb toetusi maksta.
Vaadakem seda kõike just Euroopa Liidu üldises kontekstis ja meie põllumehi võrdluses naabermaade põllumeestega. Näeme tihedat konkurentsi. Paratamatult on siin tugevamad need, keda oma riik lubatud viisil toetab, ning nõrgemad on need, kelle arvel riik kokku hoiab. Eesti ei peaks nende viimaste hulka kuuluma. Eesti peaks suhtuma oma põllumeeste muredesse sellise solidaarsusega, mis on üks Euroopa Liidu tugevusi. Lõppeks pole see vaid ühe majandusharu küsimus, see on linnadest väljaspool toimiva maaelu kestmise küsimus. Põllumehi endid aga julgustan rohkem ühistegevusele, see annab jõudu kriisi leevendamiseks.
Austatud Riigikogu! Eesti rahval – nii teil, mul kui ka kõigil teistel – tuleb värske pilguga mõtestada meie endi müüte oma riigi ja rahva kohta, neid iseenesestmõistetavaid ja meid kõiki innustanud ühiskondlikke aksioome. Alates 19. sajandi ärkamisajast on meil olnud mitu kannustavat narratiivi. Esiteks, 700 aastat orjaööd, mis kulmineerus Võnnu lahingu ja mõisade konfiskeerimisega. Oleme vist Jakobsoni-aegsest herjamisest ammu toibunud. Nõukogude okupatsioon tappis selle niinimetet põlisvaenlase müüdi ühe aastaga. Nüüd vist oleksime rõõmsad, kui analoogselt rootslastega Soomes oleks ka meil siin killuke Eesti sakslasi. Teiseks, Vene aeg ehk Nõukogude okupatsioon. Vastupanu venestamisele, püüd õigusriigi sõltumatu kohtusüsteemi ja kommunismi hukkamõistmise poole kandsid meid kaua. Ent kas see viib meid edasi ka nüüd, kui peagi tähistame oma taastatud iseseisvuse veerandsajandit? Palun vaidleme selle üle, sest praegu, nagu eelnevalt rääkisin, seisame silmitsi hoopis teiste probleemidega! Ja kolmas müüt on see, et Eesti on liberaalse majandusega riik, mida

iseloomustab väljend "riik on halb peremees". Võib-olla riik pole tõesti parim peremees, kuid mulle tundub, et Eestis on olulisi valdkondi, kus peremeest justkui polegi.
See viib meid mõisteteni "haldusreform" ja "riigireform", mille puhul oleme liiga sageli ja liiga kaua näinud vaid kosmeetilisi parandusi. Pärast veerand sajandit oma riigi taastamise, rajamise ja tugevdamise aega võiksime kaaluda, kas omaaegsed uljad põhimõtted ikka sobivad niisama hästi ühte hästi integreeritud Euroopa Liidu ja NATO liikmesriiki. Kaasaegne riik peab olema tõhus, aga see tähendab ka, et riik peab end otsustavalt kehtestama olulistes riigielu küsimustes, nagu haridus, taristu ja sisejulgeolek. Hariduses vohavad ebaühtlus, dubleerimine ja killustatus. Taristut iseloomustab kohalik korruptsioon, soovunelmlik pillamine ja ohtlikud tegematajätmised. Sisejulgeolek on jäänud vaeslapse rolli, kus riik kohustab päästjaid, politseid ja piirivalvet täitma ülesandeid hajaasustusega riiki mittesobivates tingimustes.
Mainisin korruptsiooni. Riigile kuuluvate äriühingute juhtimisest ja sellega seotud vastutusest on räägitud aastaid. Aastaid! Siin ei saa vist öelda, et riik on olnud halb peremees, pigem hooletu või lohakas. Alles nüüd teame, et ühes aidas on sulased vist pikka aega vargil käinud ja peremees pole seda märganud. Riigile strateegiliselt oluliste ettevõtete juhtimises ei saa lubada vastutuse hajumist. Väide "ma ei teadnud" vabanduseks ei kõlba.
Austatav Riigikogu, mu daamid ja härrad! Kui see parlament vajab ülesannet ja narratiivi, siis sõnastaksin selle nii: tehkem Eesti uuemaks! Võtkem ette tõsised tööd ja visakem kõrvale asendustegevused! Me ei tohi lohiseda sündmustel jalus. Haridus, riigireform, seakatk ja sõjapõgenike vastuvõtmine kolmandatest riikidest – kõigi nende teemadega tulnuks ja saanuks tegelda ammu enne seda, kui kriis käes. Ent mingil põhjusel tabavad need hädad Eestit peaaegu alati ootamatult. Ma loodan, et tegus parlament suudab probleeme ette näha ja protsesse juhtida. Kui auto kaotab libedal teel juhitavuse, siis ei sule me silmi, ei lase roolist lahti ega looda, et äkki läheb mööda. Vastupidi, me haarame tugevamalt roolist kinni, me pingutame, et juhtida auto tagasi teele. Teeme siis nii ka riigiga! Ma tänan teid. (Aplaus.)

16:05 Esimees Eiki Nestor
Tänan, härra president! (Aplaus.)

Laulab meeskoor. (Aplaus.)

15:41 Istungi rakendamine

16:05 Esimees Eiki Nestor
Austatud Riigikogu! Meie tänase istungi alguse tegi kaunimaks Tallinna Meestelaulu Seltsi Türnpu meeskoor, kes esitas Türnpu laulu "Mu Eestimaa". Täname meeskoori lauljaid ja nende dirigenti Ene Kangronit. Aitäh teile! (Aplaus.) Aga nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Vabariigi Valitsuse nimel teeb seda Heili Tõnisson. Palun!

16:05 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson
Austatud härra esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kuus seaduseelnõu ja esitab ühe Riigikogu otsuse eelnõu. Esiteks, perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust riigihalduse minister Arto Aas. Teiseks, kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse, millega laiendatakse kannatanute õigusi kriminaalmenetluses, eelnõu. Nimetatud seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Urmas Reinsalu. Kolmandaks, välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust siseminister Hanno Pevkur. Neljandaks, veeseaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Marko Pomerants. Viiendaks, lennundusseaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja taristuminister Kristen Michal. Kuuendaks, töövõimetoetuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab

seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust tervise- ja tööminister. Seitsmendaks, Riigikogu otsuse "Riigi 2014. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu. Eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Sven Sester. Aitäh!

16:05 Esimees Eiki Nestor
Siret Kotka, palun!

16:05 Siret Kotka
Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Eesti Keskerakonna fraktsioon algatab Riigikogu otsuse eelnõu, millega tehakse Vabariigi Valitsusele ettepanek maksta riigieelarvest aastatel 2016–2020 põllumeestele üleminekutoetust Euroopa Liidu lubatud maksimaalses määras. Eesti põllumajanduses valitseb viimaste kümnendite suurimaid kriise, mis on tingitud nii sigade Aafrika katku laialdasest levikust kui ka Venemaa impordipiirangutest. Teame ju, et teised Euroopa riigid suudavad oma põllumeestele riigisiseseid toetusi maksta. Sama suudab teha ka Eesti, kui ta seda vaid tahab. Praeguse ebaõiglase põllumajanduspoliitika tagajärjel on meie põllumees tõsises hädas ja hädas on nii eestimaine piima- kui ka sealihasektor. Piimakvootide kadumise korral oleks ju võinud eeldada, et meie piimatootjad saavad nüüd rohkem piima toota, kuid tegelikkuses on olukord vastupidine. Eesti põllumehel on näpud nii põhjas, et ta on valmis oma puhast tõugu lehmad müüma lätlastele või viima tapamajja vorstiks. Selline põllumajanduspoliitika ei ole jätkusuutlik. Aga veelgi enam teeb muret olukord, mis valitseb sealihasektoris. Tänaseks on seakatku leviku tõttu hukatud juba üle 22 000 kodusea. See seab küsimärgi alla Eesti toidujulgeoleku tagamise. Oleme arvamusel, et Eesti põllumeest tuleb kohelda võrdväärselt teiste Euroopa Liidu põllumeestega. Seega toetagem Eesti põllumeest ja armastagem Eesti toitu! Aitäh!

16:05 Esimees Eiki Nestor
Aitäh! Jaak Madison.

16:05 Jaak Madison
Lugupeetud juhataja! Kallid kolleegid! Esitan EKRE fraktsiooni nimel arupärimise härra Rõivasele seoses Eesti tegevuskavaga Euroopat tabanud pagulas- ja immigratsioonikriisis. Viimase kahe kuu jooksul on toimunud tormilised arengud Euroopa Liidu ja NATO välispiiril. Euroopasse on sisenenud sadu tuhandeid illegaalseid immigrante, majanduspagulasi ja sõjapõgenikke ning sellest tuleneb Euroopa Komisjoni surve rändekvootide kehtestamiseks. Siseminister härra Pevkur väitis juulis 2015 parlamendile, et Eesti võimekus on vastu võtta maksimaalselt 200 sõjapõgenikku ning et tegelikkuses võetakse vastu vaid 170–180 isikut kahe aasta jooksul. 4. septembril 2015 kinnitas aga siseminister avalikkusele, et Eesti suudaks vastu võtta lisaks veel 200 isikut, ning juba 9. septembril ehk viis päeva hiljem kinnitas peaminister Rõivas meedias, et Eesti on igakülgselt solidaarne ja nõus vastu võtma Jean-Claude Junckeri kava alusel lisaks veel 373 isikut. Seega on Eesti Vabariigi valitsus ilma Riigikogu, sh Euroopa Liidu asjade komisjoni volituseta paisutanud Eesti osa vastuvõtus 543–553 isikuni.
Sellega seoses palume vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 139 peaministril vastata järgmistele küsimustele. Millisele volitusele või mandaadile tuginedes olete lubanud vastu võtta lisaks eelnevale kuni 180 isikule lisaks 373 isikut? Miks on teie juhitud valitsuse liikmed valetanud, kui lubasid opositsioonile, valijatele ja üldse kõigile Eesti elanikele, et Eesti võtab kahe järgmise aasta jooksul vastu kuni 180 isikut? Millest tulenevalt on Eesti võimekus vastu võtta pagulasi ja immigrante kasvanud 276,5% ehk 200 isikult 553-ni? Kui palju läheb see riigieelarvele maksma, kui kasvatada Eesti võimekust pagulaste ja immigrantide vastuvõtuks? Ja viimaseks: kui rõhutakse solidaarsusele ja Euroopa ühtsusele, kust jookseb Eesti ülempiir pagulaste ja immigrantide vastuvõtuks? Aitäh!

16:05 Esimees Eiki Nestor
Priit Sibul, palun!

16:05 Priit Sibul
Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Annan Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel üle otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmine" eelnõu. Seoses

Jaak Aaviksoo parlamendiliikme volituste lõppemisega teeb Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon ettepaneku komisjoni põhiliikmeks nimetada Andres Metsoja ja tema asendajaks Viktoria Ladõnskaja. Aitäh!

16:05 Esimees Eiki Nestor

Olen juhatuse nimel vastu võtnud üheksa eelnõu ja ühe arupärimise. Toimetame nendega edasi Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse alusel. Nüüd palun kohaloleku kontroll!

Kohaloleku kontroll

Kohal on 89 Riigikogu liiget, puudub 12. Järgnevalt on meil vaja kinnitada nädala päevakord. Austatud Riigikogu, panen hääletusele nädala päevakorra kinnitamise. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Päevakorra kinnitamise poolt oli 79 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, erapooletuid on kaks. Päevakord on kinnitatud.

---

4. 15:53 Arupärimine sigade Aafrika katku kohta (nr 67)

16:05 Esimees Eiki Nestor

Alustame päevakorrapunktide läbiarutamist. Kõigepealt Riigikogu liikmete Mart Helme, Martin Helme, Henn Põlluaasa, Uno Kaskpeiti, Jaak Madisoni, Raivo Põldaru ja Arno Silla esitatud arupärimine sigade Aafrika katku kohta. Arupärijate nimel on sõna Mart Helmel. Palun!

16:05 Mart Helme

Lugupeetud kolleegid, kõigepealt head soovid uueks sügiseseks hooajaks! Nagu paljud teist, tulen ka mina just põllumeeste meeleavalduselt ja seal kargas mulle pähe tuntud laul 1905. aasta revolutsiooni päevilt, mille modifikatsioon võiks kõlada järgmiselt: "Talud põlevad, sead surevad, mets ja maa saab võõraile." Meil on sigade Aafrika katkuga seoses tõsised küsimused põllumajandusministrile või vabandust, maaeluministrile. Küsimused on järgmised: "Miks ei kasutata põletit sigade utiliseerimisel? Millest tulenevad probleemid sigade matmisega ning millised on sellega seonduvad looduskeskkonna riskid? Millised meetmed on plaanis praeguse kriisi tingimustes põllumajandustootjate pankrottide vältimiseks? Miks hukatakse terveid loomi? Miks ei saa lihatööstused kasutada jahimeeste poolt lastud terveid metssigu?" Ma arvan, et küsimused on väga selgelt formuleeritud. Ootame neile asjalikke ja mitte demagoogilisi vastuseid. Aitäh!

16:05 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele tuleb vastata maaeluminister Urmas Kruusel. Palun!

16:05 Maaeluminister Urmas Kruuse

Väga austatud Riigikogu esimees! Auväärsed Riigikogu liikmed! Sissejuhatavalt tervitan teid esimese istungi ja hooaja alguse puhul ning palun samas vabandust, et jäin seoses põllumeeste miitinguga istungile hiljaks.

Esimene küsimus: "Miks ei kasutata põletit sigade utiliseerimisel?" Mobiilne põleti osteti, et luua täiendav valmisolek loomakorjuste hävitamiseks. Praegu kasutatakse põletit jäätmetehase Vireen territooriumil paralleelselt jäätmetehase utiliseerimisahjudega. Käib ka ettevalmistus mobiilse põleti viimiseks Saaremaale, et kaotada vajadus vedada loomseid kõrvalsaadusi mandrile. Põleti kasutamine kohapeal otsustatakse alati iga konkreetse taudikolde puhul eraldi, arvestades nii hukatavate loomade arvu kui ka taudikolde asukohta. Senise kogemuse põhjal on taudikolded olnud peaasjalikult farmides, kus peetakse tuhandeid sigu, millega seoses võib utiliseerimisel tekkida raskusi lähtuvalt põleti võimsusest. Metssigade korjuste hävitamisel on ekspertide hinnangul eelistatum viis kohapealne matmine. Metsseakorjuseid leitakse korraga väikeses koguses ja nakkuse leviku tõkestamise seisukohalt ei ole õige korjuseid metsast välja vedada ja jäätmetehasesse transportida. Sama võib öelda mobiilse põleti transportimise kohta konkreetsesse väiksesse koldesse.

Küsite, millest tulenevad probleemid sigade matmisega ning millised on sellega seonduvad

looduskeskkonna riskid. Kindlasti saab keskkonnariskide kohta anda täpsemaid vastuseid keskkonnaminister, aga seniste kogemuste ja teadmiste põhjal on suurimad keskkonnaalased väljakutsed matmisel seotud põhja- ja pinnasevee kaitstusega. On ka küsitud, kuidas toimub matmiskoha valik. Taudikoldes hukatud sigade matmise otsustab kohalik loomatauditõrje komisjon iga konkreetse juhtumi puhul eraldi. Selleks, et langetada lõplik otsus matmise kohta, peab olema kindlasti Keskkonnaameti nõusolek. Matmispaik peab olema keskkonnale igati ohutu – pean silmas ka riske, mida mainisin eelmises vastuses. Tänaseks on Keskkonnaamet analüüsinud võimalusi kõigis maakondades ja matmispaikade võimalikud asukohad välja valinud. Täiendavalt tuleb veel hinnata nende matmispaikade mahutavust ja ligipääsetavust. Logistiliselt parim valik on kindlasti see, kui kasutatakse harvem sõidetavaid teid, vältides asulaid ja farme.
Kolmas küsimus: "Millised meetmed on plaanis praeguse kriisi tingimustes põllumajandustootjate pankrottide vältimiseks?" Turukorralduslikest meetmetest on võimalik kasutada erakorralist toetust seakasvatajatele. Eestil on võimalik taotleda Euroopa Komisjonilt erakorralist toetust seoses loomahaigustega ning inimeste, loomade või taimede tervisele avalduvast ohust tingitud tarbijate usalduse kaotusega. Selle turukorraldusliku erakorralise meetme rakendamise aluseks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. augusti 2013 määruse artikkel 220. Liikmesriigi taotluse alusel saab komisjon rakendusaktiga kehtestada erakorralised toetusmeetmed, võttes arvesse järgnevat: liidusisese kaubanduse või kolmandate riikidega toimuva kaubavahetuse piirangud, mis võivad tuleneda loomahaiguste leviku tõkestamise meetmete kohaldamisest; tõsised turuhäired, mis on otseselt tingitud tarbija usalduse kaotusest seoses võimaliku ohuga inimeste, loomade või taimede tervisele, sh täiendava haiguste riskiga. Kui liikmesriik on esitanud taotluse ja vahetanud informatsiooni Euroopa Komisjoniga, siis Euroopa Liit rahastab meedet kuni 50% ulatuses liikmesriigi kantud kuludest. Siinjuures tuleb tähelepanu pöörata sellele, et tegemist on ühekordse toetusega. Ennekõike on see toetus mõeldud nendele piirkondadele, kus on kehtestatud nn kolmas ehk punane tsoon, millega kaasnevad teatud kaubanduspiirangud, eriti puudutab see eksporti.
Teiseks on olemas eraladustamise toetus. Ka seda toetust oleme Euroopa Komisjonil rakendada palunud. See on Euroopa Liidu turukorraldusmeede, tänu millele on taotlejal võimalik saada toetust külmlattu paigutatud sealiha ladustamise kulude katteks. Tänase teadmise kohaselt võib eeldada, et see toetus on mahukam kui eelmisel perioodil. See tähendab seda, et kõnealune periood pikeneb üle 120 päeva ja toetusmäär võib olla 70–80% kuludest. Need meetmed peaks selle sektori olukorda selgelt leevendama. Loomulikult, kõikides nendes farmides, mis on konkreetselt taudikoldega farmid, milles on avastatud seakatk, toimub siis vastavalt kokkulepitud meetmetele loomade hukkamine ja seal kompenseeritakse kulud kuni 100%, kaasa arvatud sööt, kui see kuulub hävitamisele.
Küsite, miks hukatakse terveid loomi. Sigade Aafrika katk on väga agressiivne viiruslik loomataud, sigade suremus on kuni 100%. See katkuviirus on nii ohtlik, et me ei saa riskida sellega, et viirus jääb populatsiooni ringlema. Ainus reaalne viis, kuidas olukorda kontrolli all hoida, on hukata kõik karjas olevad sead. Taudi leviku piiramise seisukohalt on see üks tähtsaimaid meetmeid. Lisaks vähendame nii ka sigade kannatusi, sest haigestumisega kaasnevad kõrge palavik ja muud tõsised haigusnähud. Seetõttu loetakse kõik loomad taudikoldes haigestunuteks ja hukatakse vereta hukkamise teel. Väga paljud on küsinud, kas peame nii täpselt täitma kõikide sigade hukkamise käsku. Võitluses eriti ohtliku taudi levikuga tuleb kehtestatud reegleid väga täpselt järgida ning erandid ei ole võimalikud. See nulliks ära kogu muu tegevuse.
Küsimus: "Miks ei saa lihatööstused kasutada jahimeeste poolt lastud terveid metssigu?" Lihatööstused saavad käidelda kütitud terveid metssigu, õiguslikke takistusi selleks ei ole. Teatud nõuded ja piirangud on kehtestatud riskitsoonidest pärineva terveks tunnistatud metssigade liha ja sellest tehtud toodete turustamisele ja märgistamisele. Märgistus annab kindluse, et kontrollid on läbitud, ja võimaldab jälgida, et kitsendusega tsoonidest pärinevat liha ja sellest valmistatud tooteid ei viidaks Eestist välja. Märgistus on mõeldud järelevalveasutustele jälgitavuse tagamiseks. Tööstused on valmis metssigu ja nende liha vastu võtma, kuid tuleb arvestada, et vastuvõetavad kogused sõltuvad turustamisvõimalustest ja ka tarbijanõudlusest. Sellega on küsimused vastatud. Aitäh!

16:05 Esimees Eiki Nestor

Kas ministrile on küsimusi? Martin Helme, palun!

16:05 Martin Helme

Aitäh, härra esimees! Härra minister, mul on selline küsimus. Aafrika seakatk ei tulnud meie ukse ette ootamatult – sellel haigusel on pikk lugu ja ta liikus Eesti poole päris kaua. Miks olid need ettevalmistused ikkagi nii loiud? Kui me võrdleme selle taudi puhanguga seotud kahjusid Eestis Läti ja Leedu omadega, siis näeme, et Eesti on kannatanud selgelt rohkem, hoolimata asjaolust, et meil olid näited ees ja tegutsemiskogemus olemas.

16:05 Maaeluminister Urmas Kruuse

Aitäh, auväärne küsija! Kindlasti on konkreetsed juhtumid igale põllumehele emotsionaalselt väga rasked ja siin ei saa leevendust pakkuda ka ükski võimalik rahaline meede, mille me nüüdseks oleme välja töötanud. Kui me vaatame Eesti riigi tegutsemist, siis Eesti riigi tegutsemine sellises bürokraatlikus ja seadusandlikus võtmes oli kokku lepitud Euroopa Komisjoniga ning koostöös teiste Balti riikide ja Poolaga. Selles leppes on kirjas võimalikud tegevused taudiga võitlemiseks. Too plaan on olnud meile täitmiseks, aga kogemus, mille me oleme saanud pärast esimesi juhtumeid, on minule kui maaeluministrile küll andnud lisateadmisi selle kohta, mida me peaksime kiiresti muutma. Jah, tõepoolest, kui me võrdleme absoluutarve ja võtame teadmiseks, et Eestis on praeguseks hukatud üle 22 000 sea, on pilt kurb. Aga kui me võrdleme taudikoldeid, siis peame tunnistama, et Eestis on taudikoldeid kaks korda vähem kui Lätis. Selge erinevus on selles, et meie laudad ja farmid on märksa suuremad – tegelikult on meie seakasvatuse struktuur hoopis teine. Ja küllap Lätis oleks need näitajad natuke teistmoodi, kui geograafilises mõttes oleks katk levinud teistpidi. Eks see ole ühtede õnn ja teiste õnnetus, aga muidugi ma ei julge öelda, et keegi ennast selle taudi tingimustes väga õnnelikult tunneb. Kui ma vaatan neid muudatusi, mis me oleme teinud võitluseks taudiga, siis minu lühikese ministriks oleku ajal me oleme kaks korda täiendanud bioohutusnõudeid, ning mitte ainult täiendanud ja karmistanud ja jätnud selle kõik ettevõtjate kanda, vaid me oleme väga kiiresti avanud Euroopa Komisjoniga täiendavalt läbi rääkides toetusmeetmete paketi bioohutusnõuete täitmiseks. Kui ma kohtusin Maaeluministeeriumis teadlastega, siis sain kinnitust, et bioohutusnõuete väga piinlik täitmine ja iga nüansi arvestamine on põhilisi eeldusi, et taud seni puutumata seakasvatusfarmidesse ei jõua. Aga sama oluline on ka kõik, mis puudutab meie metssigade populatsiooni, sest risk taudi jõudmiseks metsast farmi on transpordivahendite ja muu inimtegevuse tõttu ääretult suur.

17:06 Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

17:06 Henn Põlluaas

Aitäh! Teatavasti on Eesti riigi kriisiaja varud sisuliselt olematud. Nüüdseks on hävitatud, nagu teiegi kinnitasite, üle 22 000 terve sea. Samas tervete metssigade liha võib kasutada. Ma küsin seda, et kui seakatk on inimestele ohutu, siis miks on terved sead hävitatud, selle asemel et nende liha kasutusele võtta ja kas või riigi kriisiaja reserve sellega täiendada.

17:06 Maaeluminister Urmas Kruuse

Aitäh, auväärne küsija! Siin me tegelikult tugineme ekspertide juhistele, nii palju kui meil seda teadmist on. Me oleksime väga õnnelikus seisus, kui meil oleks vaktsiin sigade Aafrika katku vastu, aga teadlased ei ole seda isegi mitte paarikümne aasta jooksul suutnud välja töötada. Mis puutub nn tervetesse sigadesse, siis senised kogemused Eestis on näidanud seda, et kliiniline pilt ei pruugi kohe katku näidata. On ääretult oluline teada, et konkreetses kohas, kus katk on avastatud, on 99,99% tõenäoline, et kõik sead haigestuvad. Kui te mäletate, siis vähemalt üks taudijuhtum Eestis avastati rutiinse kontrolli käigus. See tähendab seda, et me ei ole piirdunud ainult sigade jälgimisega, ega neil ole tunnusmärke isutusest või loidusest või millest iganes, vaid me pidevalt monitoorime väga hoolega kõigis farmides. Selleks on väga selged protseduurid. Kui ma ei eksi, siis umbes 1000 sea kohta võetakse vähemalt 20 proovi.

17:06 Esimees Eiki Nestor

Artur Talvik, palun!

17:06 Artur Talvik

Aitäh! Hea minister! Sa kutsusid tagasi AS-i Vireen nõukogu. Vireeni nõukogu oli kohustatud maha võtma Vireeni tegevjuhi või sa lootsid, et nad seda teevad. Kui aga nõukogu koosolek oli toimunud, siis selgus, et see mobiilse põleti lugu on palju komplitseeritum ja fiktiivset arvet selle kasutamise eest nõudis Vireeni juhilt hoopis veterinaarameti juht, kes omakorda väitis, et see oli n-ö poliitiline käsk. Ja kui see välja tuli, oli vaja n-ö näidispoomist. Kas sa kutsusid nõukogu tagasi sellepärast, et nad ei läinud selle näidispoomisega kaasa? Ja kas see tegevjuhi väide vastab tõele?

17:07 Maaeluminister Urmas Kruuse

Auväärt küsija, ma selles kontekstis ei kasutaks sõna "näidispoomine". Aga millega minister kindlasti nõus olla ei saa, on see, kui avalikkusele vassitakse ja valetatakse. Kriisi tingimustes on ääretult oluline, et avalikkus saaks tõest informatsiooni. Isegi siis, kui nõukogu liikmed pidid tunnistama, et Maaeluministeeriumi läbi viidud audit tõestas üksüheselt, et selle põletiga seal tööd ei tehtud ja arve tõepoolest selle konkreetse töö eest esitati fiktiivselt, jäi Vireeni juht oma sõnade juurde. Praeguses kontekstis, kus me peame kriisis olles iga päev vastu võtma tõsiseid otsuseid, on tõe kriteerium ääretult oluline.
Asja teine külg on seotud sellega, et kodanikuna ja ametis olijana on konkreetselt ka Vireeni juhil olnud alati võimalus langetada õigeid otsuseid ka siis, kui mingi välisjõud justkui üritab vastupidist. Samas ma ei ole küll kordagi täheldanud ega kuulnud, et oli poliitiline surve selle konkreetse arve esitamiseks. Mulle ministrina on tõepoolest täiesti arusaamatu, miks oli vaja vassida ja mitte öelda, et see põleti ei tööta. Me kutsusime kohale garantiispetsialisti ja ta tegi selle korda. Miks oli vaja hakata järjepidevalt üle nädala aja valetama?
Olen avalikkuses öelnud ja ütlen täna ka auväärt Riigikogu liikmetele, et kui see põleti osteti, siis seda ei ostetud selle jaoks, et ta pandaks näitusele või muuseumi. Selle põletiga oli vaja tõestada ükskõik millises taudikoldes, et ta on võimeline töötama. Oleme tahtnud näha, milline on tema tootlus mitte ainult paberil, vaid ka päriselus. Ministrina ma juhtisin sellele tähelepanu ja küsisin korduvalt, kunas see põleti hakkab tööle ja näitab meile oma tõelist jõudlust. Tänaseks on muuseas selge – see ei selgunud küll mitte taudikoldes, vaid Vireeni territooriumil –, et seda jõudlust, mida paberi peal lubatakse, päriselus ei saavuta. Aga igal juhul on seda põletit Eesti riigi jaoks vaja. Me tahaksime, et see töötaks nii palju, kui tal võimekust on.

17:07 Esimees Eiki Nestor

Tarmo Tamm, palun!

17:07 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Nagu me teame, katku tõrjeks on kõige parem meetod põletamine, aga surnud loomade hulk osutus nii suureks, et neid ei suudetud õigel ajal põletada. Küsimus on muidugi ka selles, kas pidi kogu farmi sead korraga hukkama. Aga nüüd on need seakorjused maetud maa sisse ja on teadmata, kuidas tulevikus katk neis paikades käituma hakkab. Kas ei oleks õige need sead sealt välja kaevata ja mobiilse põletiga ära põletada? Siis võiksime tulevikus öelda, et me pole loodusele vääramatut kahju tekitanud.

17:07 Maaeluminister Urmas Kruuse

Auväärt küsija! Ma enne oma vastustes juba mainisin, et keskkonnaekspertiisi me saame Keskkonnaametilt Keskkonnaministeeriumi kaudu ja see ekspertiis on meile ääretult oluline. Mis puutub võimalikesse valikutesse, siis tuleb tunnistada, et isegi ühe matmiskoha leidmine ükskõik mis maakonnas ei ole väga lihtne, seda just nende riskide tõttu, mis sellega seotud on. Need konkreetsed kohad, kuhu on maetud – eksperdid kinnitavad, et need vastavad nõuetele ja mingeid tüsistusi või keskkonnahälbeid ei teki.
Mida on spetsialistid öelnud teie pakutud üleskaevamise kohta? Nad on väga selgelt öelnud, et kui neid korjuseid hakataks ükskõik mis põhjusel üles kaevama, siis sellega võib kaasneda teatud klooriühendite risk, mis on selgelt suurem kui mingi teine risk. Mina siin ekspertidele ei julge vastu vaielda. Aga seda küsimust on esitatud ka nendel koosolekutel, kus me oleme viibinud, ja teadlased ning muud eksperdid on vastanud nii. Selle tõttu ma julgen öelda, et korjuste üleskaevamine keskkonnas, kus need on kaetud

ka kloorlubjaga, on selgelt välistatud. Aga kindlasti ma jagan küsimuse esitaja seisukohta, et need riskid tuleb viia minimaalseks. Seetõttu teostati matmispaikades ka eelnev keskkonnaseire. Seal on võetud proove ka kaevudest ja edaspidi jälgitakse kindla regulaarsusega, milline on vee kvaliteet.

17:07 Esimees Eiki Nestor
Peeter Ernits, palun!

17:07 Peeter Ernits
Austatud minister! Ma külastasin neil päevil seda Vireeni tehast ja kuulsin huvitavaid tähelepanekuid. Tahan küsida, kas teie olete ka sellega kursis. Mulle seletati, et terve lauda korraga gaasitamine ei ole väidetavalt kõige mõistlikum tegu, eriti kui on tegemist suurte lautadega ja suurte kogustega, mis tuleb hiljem utiliseerida. Teine asi: gaasitamise tulemusena hakkavad sigade lihakehad tunduvalt kiiremini halvaks minema, st neid tuleb töödelda palju kiiremini kui muul viisil surnud sigu. Kas te olete nende asjadega kursis? Katk võib ju jõuda ka suurematesse sigalatesse, mis võib tuua kaasa palju suuremaid koguseid, mida on vaja utiliseerida.

17:07 Maaeluminister Urmas Kruuse
Jah, auväärt Riigikogu liige, ma olen nende teemadega kursis. Ma väga loodan, et need tulevased juhtumid, kui neid üldse peaks tekkima, ei ole nii katastrofaalsed, et meil tuleb tegelda 50 000-pealise karja likvideerimisega. Aga täpsustuseks võin öelda, et sigade hukkamist gaasitamise abil on tegelikult tehtud järk-järgult – koguseid on jagatud, nii palju kui see on võimalik olnud. Näiteks emiste puhul on see küll ääretult problemaatiline, ja seda nii praktiliselt kui ka emotsionaalselt. Emiste sulgudest väljasaamine peale hukkamist on rohkem kui problemaatiline. See on üks pool asjast.
Teine pool on, et igal konkreetsel juhtumil hindab maakonna veterinaarameti meeskond, millistesse etappidesse võib hukkamise jagada. Kui me võtame viimased juhtumid, siis tehti töö ära mitme päeva jooksul. Mis sellele vastu räägib? Miks seda iga kord teha ei saa? Ühte konkreetset juhtumit võiks emotsionaalselt kirjeldada umbes sellisena, et kui oleme ühest farmiuksest sisse läinud, hakkab katk liikuma farmi teise otsa. Sa ei jõua ust enne kinni panna, kui surm on juba teisel pool väljas. Massiline suremine võib alata nii äkki, et seda ei ole võimalik vältida. Need on väga keerulised küsimused. Sellepärast vajavad inimesed mõnes farmis ka psühholoogilist abi, et sellest välja tulla. Me püüame olla ratsionaalselt paindlikud ja humaansed ning arvestada kõik aspekte.
Kui me räägime veel Vireeni võimekusest, siis kui peaks tekkima kordades suurem vajadus sigu Vireeni viia, on vahest veel üks võimalus. Võib-olla saab meie igapäevased, tavalised jäätmed suunata Leedu kolleegide töödelda. See on ka põhjus, miks me arutame, et vahest viia mobiilne põleti Saaremaale, et see töötaks seal statsionaarselt ja võtaks osa sellest tööst enda kanda.

17:07 Esimees Eiki Nestor
Liina Kersna, palun!

17:07 Liina Kersna
Aitäh, hea eesistuja! Hea minister! On teada, et Euroopa Komisjon on otsustanud Euroopa põllumehi erakorraliselt toetada 500 miljoni euroga. Nüüd lähipäevil peaks selguma, kui suure osa sellest saavad Eesti põllumehed. Kas arvestades seda, et Balti riikide põllumajandus on praegu selgelt kriisis, on lootust, et me saame selle programmi raames kuidagi erikoheldud?

17:07 Maaeluminister Urmas Kruuse
Kui ma ministriametisse astusin, siis hakkasin kohe esimestel nädalatel koostöös oma Läti ja Leedu kolleegidega ning seakasvatussektoris ka Poola kolleegidega tegelema sellega, et anda meie muredest märku ja jõuda sihini, et Euroopa Komisjon toetab Balti põllumehi. Sellel oli kaks väga konkreetset põhjust. Esimene oli seotud sellega, et baltlastel on piima hind juba peaaegu terve aasta olnud surve all ja seda ennekõike Vene turu tõttu. Nüüd on selleni jõudnud ka Euroopa teised maad. Teine mure on seotud seakatkuga. Need ettepanekud, mis me tegime eelmisel nädalal nõukogu istungil, kus ma ka viibisin, olid kõik arutluse all ja neid puudutas ka Euroopa Komisjoni asepresident. See 500-miljonine pakett on selgelt baltlaste töövõit – mõtlen seda, et see üldse laua peale tuli. Me lootsime, et selle paketi

sisu saab täpselt iga ümbriku suuruse näol laua peale juba eelmisel nädalal, aga ilmselt pannakse see lauale homme mitteametlikul istungil, kuhu ministrid kogunevad. Ma oleksin pidanud seal olema juba täna, aga põllumeeste miitingu tõttu olen ka siin teie ees kohal. Homme hommikul sõidan Luksemburgi ja see teema on seal laua peal. See ei välista seda, et tuleb kiiresti veel kokku erakorraline nõukogu. Kõik eeldused, et me saame sealt toetust, on olemas. Ja ka see, et baltlastele jagatakse seal proportsionaalselt rohkem toetust kui teistele, on täna tõenäosem kui eile.

17:07 Esimees Eiki Nestor
Siret Kotka, palun!

17:07 Siret Kotka
Aitäh, hea istungi juhataja! Lugupeetud minister! Nagu ma aru saan, on Eesti valitsus võtnud endale eesmärgiks, et nende seakasvatajate, kes on punases tsoonis, sealiha ostetakse kokku võimalikult soodsa hinnaga ehk vähempakkumise teel. Kas teile ei tundu, et sellise sammuga te lükkate hädasoleva põllumehe pigem veel suuremasse hädasse? Tegelikult see ei aita ju punases tsoonis oleval põllumehel ellu jääda.

17:07 Maaeluminister Urmas Kruuse
Auväärt Riigikogu liige! Kogu selle kokkuostmise mõte on olnud seotud situatsiooniga, mis kujunes mõni aeg tagasi välja kolmandates tsoonides. Situatsioon oli selline, et – seda kinnitasid meile seakasvatajad ja seda me nägime ka ise, jälgides hinnainfot – osal seakasvatajatel muutus liha kilohind nulliks. See tähendas seda, et tootja ei saagi oma farmist sigu välja viia. Meetme riigisisene peaeesmärk oli võtta osa sigu turult ära, kuna tegelikult müügiväljundit polnud. Teine küsimus on seotud võimaliku kokkuostmise hindadega. Ma ei saa olla nõus, et meie ainukene ja peamine eesmärk oli saada sealiha võimalikult odavalt kätte. Arvestades ka kehtivat seadusandlikku ruumi, on meil võimalus kuulutada välja konkreetselt sealiha ostu hange ja need, kes on valmis seda liha teatud hinna eest pakkuma, tulevad sinna pakkumisele. Alles siis tekib riigil võimalus konserve teha. Kui seadusandja näeb võimalust seadust muuta, mida minu arvates täna siiski teha ei saa, siis me saaksime järgida teistsuguseid reegleid. Aga kõnealust meedet ei maksa vaadata ainult ühe eraldiseisva meetmena. Toome sinna juurde ka selle, et me arvestame nn tsoonis olevate tootjate saadud lihahinda viimases kvartalis ja nüüd, peale seda, kui nad on tsooni sattunud. Ja me kavatseme selle hinnavahe kompenseerida.

17:07 Esimees Eiki Nestor
Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 140 ütleb meile seda, et arupärimiste ajal saab Riigikogu liige esitada ühe suulise küsimuse. Henn Põlluaas ja Martin Helme on selle võimaluse ära kasutanud. Marika Tuus-Laul, palun!

17:07 Marika Tuus-Laul
Aitäh! Austatud härra minister! Põllumehed ütlesid täna siin platsil korraldatud demonstratsioonil, et nendel on kaks suurt probleemi. Esiteks riik – ju nad mõtlesid ikkagi valitsust – ja teiseks katk. Mis te arvate, kui aasta tagasi, kui Lätis seakatk juba oli ja meil veel mitte, oleks eelmine valitsus ja eelmine minister tõsisemalt taudi ennetamise tööga tegelenud, siis kas me oleksime praegu paremas situatsioonis või ei oleks saanud mitte midagi targemini teha? Kas te ise arvate, et oleks võinud vähemalt selle aasta algul, kui valitsus oli juba kokku pandud, rohkem ennetustööga tegelda? Kas meil oleks siis täna teine seis olnud?

17:07 Maaeluminister Urmas Kruuse
Auväärt küsija! Mul on väga keeruline anda hinnangut aasta tagasi vastuvõetud otsustele. Kui ma vaatan meie seadusandja otsuseid, mismoodi selle taudiga peaks võitlema, ja seda, kuidas Euroopa tasemel kokku lepiti, siis võib öelda, et seda plaani on järgitud. Teine küsimus on, kas me reageerisime piisavalt kiiresti ja õigesti ühele või teisele nüansile alates hetkest, kui sigade katk meie farmidesse jõudis. Kindlasti, nagu ka teadlased on öelnud, on kaks kõige olulisemat meedet: tuleb täita bioohutusnõudeid ja vähendada sigade populatsiooni metsas. Kui me vaatame kogemusi, mis mujal

Euroopas olemas on – see oli ka üks põhjus, miks ma teadlastega tahtsin kokku saada –, siis on selgeks saanud, et monitoorida tuleb ka igat konkreetset juhtumit, et leida veel uusi nüansse ja välja mõelda lisavõimalusi selle taudiga võitlemiseks. Paraku väga üheseid lahendeid ei ole Euroopa Liidus olemas. Nüüd on minu arust oluline küsimus, kas me suudame kogemustest õppida. Ma olen seda avalikkuses ka öelnud, et üks põhjus, miks ma maavanemad ministeeriumisse kokku kutsusin, oli soov anda teada, et kuigi seadus ei kohusta enne taudi puhkemist maakondlikku tauditõrjekomisjoni kokku tulema, on minu arvates hädavajalik, et need komisjonid käiksid koos juba enne seda, kui katk on ühte või teise maakonda jõudnud. Tuleb paika panna mehhanismid, mille abil on võimalik kiiresti reageerida.
Mis puutub kahjudesse, siis neid on kahte liiki. Üks on see, kui tuleb nõudeid järgides sead hukata. Teine on kahju, mida tuleb kanda turutõrgete tõttu. Kui tsoonis toodetud sealiha hind langeb, siis tekivad ju konkreetsele ettevõtjale otsesed või kaudsed kahjud. Seetõttu on ääretult oluline, et me oleme Euroopa Liidule esitanud taotluse need hinnalangused kompenseerida.
Nüüd küsimus, mis saab tulevikus. Minule üllatuseks on seakasvatuse näol tegu sektoriga, mille arendamiseks ei ole koostatud strateegiat. Tõepoolest, kõik räägivad väga palju sellest, et meil on hukatud 22 000 siga. Eestis oli veel selle aasta alguses 370 000 siga, nüüd on neid alla 350 000 ja see arv on vähenenud ka selle tõttu, et sigu on hukatud. Minu ettepanekul on kokku kutsutud töörühm, et tegelda strateegiaga, ja mitte ainult hea aja strateegiaga, vaid ka kriisistrateegiaga, kuidas sektor võiks koostöös riigiga reageerida, kui sellised situatsioonid tekivad. Turul võib tulevikus tõrkeid tekkida ka ilma selleta, et ühte või teist riiki tabab katk. Ja praegu tuleb tunnistada, et meie põllumehed, kes on olnud tublid ja võimelised tootma rohkem, kui Eesti rahvas vajab, ei saa oma toodangu eest nii palju raha, et katta tootmiskulud.

17:07 Esimees Eiki Nestor
Rein Ratas, palun!

17:07 Rein Ratas
Tänan! Härra minister! Ennist te mainisite, et meie seakarjad on hoopis suuremad kui Läti omad. Ka meie lehmakarjad on Euroopa suurimaid, aga piima saadame Leetu. Kas suurte sea- ja lehmakarjade olem ei ole mitte ainult ahendanud meie maaelu geograafiat, vaid ka suurendanud taudikahju? Praeguse olukorra näitel võib seda ehk järeldada? Olen rääkinud.

17:07 Maaeluminister Urmas Kruuse
Aitäh teile, auväärt küsija! Et sellele paremini vastata, käsitleksin paari aspekti. Ühiskonnas on tekkinud kriisi tõttu puhkenud teatud diskussioon ja pakutud, et ehk peaksime tagasi minema olukorda, kus meie farmides oleks viis kuni kümme siga. Ma kindlasti ei ole seda meelt, et oleks ääretult tore, kui Eestis oleks tuhandeid lautu. Ma arvan, et see ei ole väljapääs. Seda väga lihtsal põhjusel. Kui me vaatame näiteks Leedu põllumajandustootjaid, siis on nad nii maa omamise mõttes kui ka farmide suuruse mõttes väga killustunud väiketootjad ja selle tõttu Leedu tööstus tahabki Eestist piima osta. Eestis on tootmise efektiivsus väga suur. Leedu piimaautojuht on endale asja selgeks teinud ja mõtleb nii, et kui ma käin ja võtan Eestist piima ära ja toon koorma Leetu, siis ma jõuan ikkagi koju tagasi neli tundi varem, kui ma oleks jõudnud Leedus seda piima kokku kogudes. See on märk sellest, et efektiivsus on väga oluline asi. Kui meie põllumehed ei töötaks efektiivselt, siis oleksid nad praegu veel keerulisemas situatsioonis. Kõik need Euroopa investeeringud ja kaasrahastused, mida ka Eesti riik on teinud, on kindlasti olnud õiges suunas.
Teine lugu on sellega, mis puudutab ühistulist tegevust. Me peame endale tunnistama, et ühistuline liikumine majandustegevuses ei ole päris see, mida me lootnud oleme ja millega me rahul oleksime. Ma väga loodan, et peale praegust olukorda see elavneb. Seetõttu on meil olemas ka meede, mille abil saaks lasta rajada Eestisse ühe piimatööstuse, mis suudaks väärindada rohkem toorpiima, kui seda praegu tehakse. Samas oli üks meie valik, auväärt küsija, see, et me ei läinud seda teed, nagu osa suuri tootjaid nõudis: me ei likvideerinud kõiki väikefarme. Me andsime neile võimaluse meetme abil jätkata ja täita tingimused või väljuda sektorist ja saada toetust.

17:07 Esimees Eiki Nestor
Monika Haukanõmm, palun!

17:07 Monika Haukanõmm
Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Seakatku tõttu hukatud sigade eest makstakse põllumeestele toetust, kompenseerimaks tekkinud majanduslikku kahju. Öelge palun, kui palju makstakse hukatud sigade kilogrammi eest. Huvi pakub just see summa, mis jääb põllumeestele reaalselt kätte. Kui suur on erinevus võrreldes sellega, kui talunik müüks oma sealiha tavaolukorras?

17:07 Maaeluminister Urmas Kruuse
Kindlasti sõltub see konkreetsest ettevõtjast. Miks? Eestis on seakasvatuse potentsiaal ja võimekus 100–109%. See tähendab, et kui me räägime sealiha tarbimisest Eestis, siis midagi jääb vahel ka üle. Päriselus on niimoodi, et import Eestisse on olnud võimalik selle tõttu, et osa meie seakasvatuse ekspordist on seotud elussigadega. See toodang ei jõua Eesti inimese toidulauale ja ka seda on nüüd kuidagi vaja kompenseerida. Kui me räägime elussigade ekspordist ja hindadest, siis need võivad praegu kõikuda 1 eurost 1.20-ni või 80 sendist 1 euroni. Väga palju sõltub konkreetsest ettevõttest. Mis puutub kompensatsioonimehhanismi, siis selle puhul kehtib meil väga selge reeglistik, milles on kehtestatud ka maksimumpiirid. Põhimõtteliselt tähendab see, et me kompenseerime kuni 100% kulusid, sõltuvalt sellest, mis kuulub kompensatsiooni alla. Ma juba nimetasin, et sinna alla võib kuuluda ka hävitatud sööt, aga loomulikult makstakse kinni kõik n-ö desod ja biopuhastusprotsessid. Enne, kui nakatunud lauta saab midagi tagasi tuua, läheb mitu kuud aega. Euroopa Liidu kehtestatud maksimumpiir on 90 eurot 100 kilo kohta, pluss Eesti täiendav 5%. Seega hind tuleb enam-vähem 1.25 või 1.30, sõltuvalt konkreetsest juhtumist.
Kui me vaatame puhtalt statistilist Euroopa sealiha hinda, siis see on kõikunud 145-st 155 euroni 100 kilo eest, aga see on jälle strukturaalselt erinev. Näiteks nendel, kes toodavad kontsernipõhiselt ehk kellel on kogu tootmistsükkel põrsaste sünnist kuni toidulauani välja, ei ole hinnalangus olnud selline kui nn vabadel seakasvatajatel, kelle toodangul puudub otsene väljund näiteks tapamajadesse ja sealt edasi tootena laua peale. Nemad on kindlasti keerulisemas situatsioonis ja kui me toome juurde täiendava meetme, mis peab silmas turutõrkeid, siis senine praktika näitab seda, et see toetus võib ulatuda kuni 30–35 euroni 100 kilo kohta. Aga see otsus tehakse alati ühekordselt, see tehakse erakordsena ja see tähendab seda, et lepitakse kokku ja antakse voli maksta toetust teatud koguse ja kilogrammide peale. Sellest 50% maksab Euroopa Liit ja 50% Eesti riik.

17:07 Esimees Eiki Nestor
Mart Helme, palun!

17:07 Mart Helme
Aitäh! Lugupeetud minister! Te mainisite, et praegu ei anna Eesti seadused võimalust seakasvatajatele soodsamalt liha kokku osta. Minu küsimus on, kas Maaeluministeerium ei ole teinud valitsusele ettepanekut leida oma reservfondist selleks teatud summa, nii nagu leiti 300 000 eurot pagulastega tegelemiseks.

17:07 Maaeluminister Urmas Kruuse
Maaeluminister viis valitsuskabinetti otsuse, tänu millele tuli 1,8 miljonit eurot seakasvatussektori toetuseks, et me ostaksime sigu kokku ja teeksime neist konserve. Meil tuleb arvestada, et kui me hakkaksime ise konkreetset hinda ette ütlema, siis see meede kindlasti läheks riigiabi alla ja see ei oleks soositav ega tolereeritav. Me kasutame konkreetselt punasesse tsooni ehk kaubanduspiirangute tsooni jäävate ettevõtjate puhul erinevaid meetmeid, et leevendada nende olukorda ja anda neile võimalus kohaneda. Kui kogu meie seakasvatussektor koos tööstustega tarbiks eestimaist sealiha, siis meil seda probleemi muidugi ei oleks. Aga meil on vabaturg, meil on vabakaubandus, mille puhul iga tarbija, iga ettevõtja teeb oma otsused ise.

17:07 Esimees Eiki Nestor
Valeri Korb, palun!

17:07 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Natukene rohkem kui aasta tagasi sai vastu võetud praktiliselt uus jahiseadus. Täna võib öelda, et jahimeeste, põllumeeste ja maaomanike suhetes on olemas tasakaal. Aga seoses sigade Aafrika katkuga on Keskkonnaministeerium välja tulnud ettepanekuga muuta jahiseadust, mis võib selle tasakaalu rikkuda. Ma mõtlen, et täna me peame mõtlema tulevikust. Mul ongi teile selline küsimus: kas te olete kursis, mida mõtlevad kolleegid Keskkonnaministeeriumis? Kas nad teevad ettepaneku, et me muudaksime jahiseadust uuesti?

17:07 Maaeluminister Urmas Kruuse

Auväärt küsija! Loomulikult olen ma sellega kursis, ma olen nendel aruteludel osalenud. Ja minu osalemise põhjus on olnud väga selgelt seotud metssigade arvukuse ja populatsiooniga. Saaremaal ja mujalgi Eestis ringi käies ei ole mul tekkinud sada protsenti veendumust, et vastu võetud jahiseadus tähendas kõikide osapoolte konsensust. Põllumehed on olnud väga häiritud sellest, et sigade populatsioon on olnud väga suur. Hektari kohta arvestatud kahjud on aeg-ajalt ületanud taluvuse piiri. Ma tahan väga, et siin Riigikogus seda seadust arutades kaalutaks igal juhul erinevaid aspekte, kui soovitakse leida ühine keel metssigade populatsiooni vähendamise asjus. Teadlased ja muud eksperdid on selgelt öelnud, et see on üks võtmeküsimustest. Näiteks soomlased on mures, et neil on 1600 metssiga. Kõik te teate väga hästi, mitukümmend korda rohkem Eestis metssigu on ja kui suur on Eesti territoorium. See tähendab seda, et igal juhul on meie riskid väga suured.
Me soovime, et see katk kaoks meie metsadest võimalikult ruttu. Kui me tahame, et see kaoks kiiremini kui 20 aastaga, siis üks meede on metssigade populatsiooni vähendada. Osa häid jahimehi on öelnud, et nad saavad sellega hakkama, teised kurdavad, et see on keeruline. Eks tõde seal kuskil keskel ongi. Mis puudutab meie ministeeriumi haldusala, siis me oleme juba astunud samme ajaks, kui metssigade küttimine suureneb. See tähendab seda, et laborid hakkavad tööle ka nädalavahetustel, tuleb juurde täiendavat laboritehnikat ning tööle on võetud koolitatud ja pädevaid laborante, et seda teenust pakkuda ja anda tarbijale – ma rõhutan, ennekõike tarbijale – kindlust, et tema toidulauale ei satu ükski katku nakatunud siga.

17:07 Esimees Eiki Nestor

Arno Sild, palun!

17:07 Arno Sild

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Kas järgmisel eelarveaastal on Maaeluministeerium kavandanud maksta põllumeestele *top-up*'i samadel alustel, kui makstakse meie lähimates naaberriikides?

17:08 Maaeluminister Urmas Kruuse

Maaeluminister on Maaeluministeeriumi eelarvetaotluses esitanud ettepaneku maksta üleminekutoetusi summas 21,5 miljonit eurot. Need läbirääkimised käivad ja ma loodan, et selles valguses tuleb ka positiivsemaid sõnumeid kui täna.

17:08 Esimees Eiki Nestor

Andres Metsoja, palun!

17:08 Andres Metsoja

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Täna oli koos keskkonnakomisjon, kes tõepoolest menetles jahiseaduse muutmist. Ma tahaksingi selle metsloomatemaatikaga edasi minna. Mis puutub jahimeestesse, siis võib kindlalt öelda, et kütitud on rohkem, kui on olnud limiidid. Aga põhiline probleem puudutab tegelikult laboritemaatikat, mida teiegi mainisite. Teadupärast on Eestis ainult üks labor, kus on võimalik neid vereproove analüüsida ja teada saada, kas konkreetsel loomal oli katk või mitte. Muidugi on tähtsad ka hoiustamistingimused ja kõik muu, mis seostub katku leviku piiramisega. Aga minu küsimus on konkreetselt selle kohta, kas neid laboreid tuleb Eestisse juurde või jääb ainult see labor Tartus. Kuidas seda tööd korraldada? See on tegelikult väga oluline küsimus ka jahimeeste poolt vaadatuna.

17:08 Maaeluminister Urmas Kruuse
Auväärt küsija! Praeguse teadmise kohaselt sellist laborit kuskile teise piirkonda ei tule – lähtuvalt selle ekspertiisi kõrgest tasemest ja muudest võimalustest. See on tänane teadmine. Mis puutub võimalusse saata proove kogu Eestist, siis see on korraldatud. Mõned nüansid küll on, miks süsteem vajab veel edasiarendamist. Kui meil külmikute arv suureneb, siis me saame hoiustamise probleemi päevakorralt maha võtta. Ning sügisel ja talvel loomulikult tekib veel täiendav võimalus tänu klimaatilistele tingimustele väljas. Suvel valitsevad selles mõttes erilisemad tingimused. Tahan ka öelda, et kui me räägime täiendavast küttimisest üle 10%, siis kindlasti ei ole see veel märk, et me peaksime oma võimekust mitu korda tõstma. Aga kindel on see, et laboris juba täna, isegi nende tingimuste juures, tehakse kaks korda rohkem analüüse kui eile.

17:08 Esimees Eiki Nestor
Martin Repinski, palun!

17:08 Martin Repinski
Aitäh, austatud juhataja! Austatud minister! Mul on üks küsimus Vireeni töö ja endise juhi kohta. Te olete süüdistanud endist juhti, et ta on ühiskonnale valetanud ja valearveid esitanud. See, et arved valed olid, vastab tõele, aga selle põhjenduse kohta on kaks põhilist versiooni. Üks on see, et nad lihtsalt olid ülekoormatud ja sellepärast esitasid valesid arveid. Teine versioon – ja nagu ma aru sain, see on versioon, mida teie usute – on see, et nad valetasid tahtlikult. Kui see on tõesti niimoodi, kui te arvate niimoodi, siis miks nad teie meelest seda tegid? Mida nad lootsid võita?

17:08 Maaeluminister Urmas Kruuse
Mul on keeruline sellele vastata, sest ma esitasin sama küsimuse, aga ei saanud seal usutavat vastust. Tõepoolest, ma ei ole saanud sellist vastust, mis tunduks mulle tõenäoline. Mida kriis kindlasti on välja toonud, on see, et teatud situatsioonides võib, ma ei tea, inimestel tekkida mingi hirm. Nad kardavad ühiskonna survet. Aga kuidas on võimalik kriisitingimustes töötada, kui sa ei ole ühiskonnaga aus? Kogu probleem ei ole ju seotud üksnes sellega, et lihtsalt valetati. Mulle on ka öeldud, et see oli ju ainult 6000 eurot. Ma väidan teile, et isegi kui see arve oleks olnud üks euro, ei oleks tohtinud seda esitada, kuna seda teenust ei osutatud. Aga ma pean kurbusega tõdema, et auväärt nõukogu ei saanud sellest murest aru.
Kujutage korraks ette situatsiooni, kus keegi ütleb, et sead maeti x omavalitsusse, ja nädala aja pärast selgub, et tegelikult nad maeti hoopis teise kohta. Me ei saa selles kriisis midagi sellist lubada, sest meil on vaja olukorra lahendamisse kaasata kõik osapooled. Kui te peate iga päev vastu võtma olulisi otsuseid, siis on ääretult tähtis olla kindel, et teie käsutuses olev informatsioon on tõene. Võtke kas või seesama fakt, et Vireeni juht kaitses väga seda väidet, et 20 tunni jooksul oli võimalik seal hävitada 23 tonni sigu. Kui me selle põleti ühel hetkel tööle panime, siis oli kohe selge, et see ei ole võimeline isegi kõige ideaalsemates tingimustes nii töötama. Kui nüüd selgunuks, et meil on järgmine kriisikolle, ja me teinuks arvestuse nende väidete peale? Me oleksime kohale läinud ja seal oleks selgunud, et tegelikult see põleti nii ei tööta. Järelikult tuleb rääkida tõtt ja selline vassimine on lubamatu. Selle tõttu oli ka ministri reaktsioon selline.

17:08 Esimees Eiki Nestor
Raivo Põldaru, palun!

17:08 Raivo Põldaru
Aitäh, lugupeetud esimees! Härra minister! Küllap te olete kursis ka lätlaste meetoditega, sellega, kuidas nemad võitlesid katku farmidesse jõudmise vastu. Kas meie ja lätlaste meetodite vahel on erinevusi? Kas neil võisid olla karmimad meetmed kui meil või hoopis vastupidi?

17:08 Maaeluminister Urmas Kruuse
Auväärt küsija! Üks meetod, millest on mingil perioodil räägitud, on ajujahi korraldamine metsas ja selle abil sigade populatsiooni vähendamine. Osa eksperte on arvanud, et selle tagajärjel jõudsid nakatunud metssead kiiremini Eesti territooriumile. Kui me vaatame puhtalt bioohutusnõuete täitmist, siis osa

lätlaste praegusi ettepanekuid on üle võetud meie muudatustest. Aga üldiselt lähtuvad nendegi tegutsemisjuhised nn tauditõrjekavast, mille kolm Balti riiki ja Poola on allkirjastanud. Nendel riikidel on õigus neid meetmeid rakendada ja saada ka rahastust nende elluviimiseks. Küsimus on ju kahe otsaga. Esiteks meetmed, mida tohib kasutada, ja teiseks, kuidas neid rahastada. Selle tõttu väga suuri geograafilisi erinevusi olla ei saa. Kui me vaatame katku kajastavat maakaarti ja sellel Leedut ja Lätit, siis on selgelt näha, et sealgi on katk levinud. Neil on vaid rohkem väikesi farme, välja arvatud üks juhtum Leedus, kus ühes farmis tuli hukata 19 000 siga.

17:08 Esimees Eiki Nestor
Uno Kaskpeit, palun!

17:08 Uno Kaskpeit
Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Nüüd on Põllumajandusministeerium ümber nimetatud Maaeluministeeriumiks. Kas sellega kaasneb ka teatud ülesannete ülevõtmine metsa-, kala- ja jahimajanduse valdkonnas?

17:08 Maaeluminister Urmas Kruuse
Auväärt küsija! Meie oleme oma ettepaneku teinud. Näiteks kalandus võiks olla täies mahus Maaeluministeeriumi all. Me räägime sellest nagu kahes võtmes. Kui me Euroopa Nõukogus käime, siis aeg-ajalt satub sinna kaks ministrit ühe ja sama teema pärast. Asi on nii, et kui kala on veest välja püütud, on see Maaeluministeeriumi teema ja seni, kuni ta on varuna vees, on see Keskkonnaministeeriumi teema. See otsus või see kokkulepe peaks saama tehtud järgmiseks kevadeks, see on ka valitsuse tegevuskavas sees.
Teine osa küsimusest puudutas maaelu laiemas mõttes. Jah, statistiliselt on põllumajanduse osakaal SKT-s 4%, aga kui me vaatame Eesti riiki laiemalt, siis on iga töökoht põllumajanduses strateegiline. Oma pikaajalised eesmärgid oleme kirja pannud maaelu arengukavas. Kui ühes talus üks töökoht on põllumajanduslik, teine kas siis seda toetav või linnaline töökoht, siis on see juba väga hea. Väga hea selles mõttes, et kui me võrdleme puhtstatistiliselt Euroopa Liidu ja Eesti linnastumist, siis me saame öelda, et meie linnastumine on olnud selgelt väiksem. See küll ei tohiks meid rahulikuks muuta ja panna probleemi olemasolu maha vaikima.
Osa regionaalseid programme tuleb Maaeluministeeriumisse üle, näiteks Peipsiveere ja Setumaa programmid. Nii et me tõepoolest vaatame maaelu laiemalt kui ainult põllumajanduslik tootmine, mis muidugi mängib ilmselgelt olulisimat rolli. Maaettevõtlus laiemalt aga on kindlasti hulga mahukam. Siin on meil kokkupuutepunkte ja võimalus koostööd teha Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga. Nimetada võib projekti "Noored, maale tagasi!" ja ettevõtete struktuuritoetusi, näiteks nn viimase kilomeetri toetus, olgu see siis elektrikaabli või muu taristuobjekti näol.

17:08 Esimees Eiki Nestor
Ain Lutsepp, palun!

17:08 Ain Lutsepp
Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Torma prügila ekspluatatsiooni võtmise aktis on selgelt nimetatud üks punkt ja see on keskkonnaohtlikkus ja selle kontrollimise vajadus. Sinnasamasse kõrvale said nüüd maetud katku nakatunud sead. Kuidas on tagatud ja kas on ikka täiesti tagatud kontroll, et ümbritsevad kraavid ja jõed, mis suunduvad Peipsi poole, ei saa saastatud?

17:08 Maaeluminister Urmas Kruuse
Auväärt küsija! Siin me peame toetuma Keskkonnaministeeriumi ekspertiisile. Ma ei saa seda vastutust enda peale võtta. Aga teades, kuidas Keskkonnaamet ja ministeerium sobivaid kohti otsivad, on selge, et neid ei valita välja iga hinna eest, vaid neid otsuseid kaalutakse väga põhjalikult, lähtuvalt just keskkonnariskidest. Nagu ma juba ütlesin, sealsetest kaevudest võeti proovid enne seda, kui sinna hakati matma, ja paikkonnas tehakse pidevat seiret. Kõik tingimused, mis tulenevad just pinnase struktuurist, on eelduseks, et seal keskkonnareostust ei teki.

17:08 Esimees Eiki Nestor
Krista Aru, palun!

17:08 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Ma ei saanud teie vastusest hästi aru. Mulle tundub, et riik on seakatkuga võideldes tegutsenud räpakalt, lohakalt, kiirustades, hoolimatult. Aga sellest ei ole võib-olla mõtet rääkida. Suured vead ja andestamatud vead on tehtud. Aga ma küsin teilt järgmist. Te nimetasite, et seakasvatuses puudub üldse strateegiline arengukava. Kes ja millal hakkab seda koostama ning millised saavad olema selle rõhuasetused?

17:08 Maaeluminister Urmas Kruuse
Nagu ma enne väljendasin, see oli minu jaoks üllatus, et konkreetselt sellel sektoril puudub arengustrateegia. Väga palju on avalikkuse ees räägitud piimanduse strateegiast, kus on kirjas, et aastal 2020 võiks Eesti piimatoodang olla miljon tonni aastas. Praegu on see näitaja 750 000 tonni ja natukene see võib-olla langeb. Ka selles strateegias ei ole minu arvates käsitletud või on minimaalselt käsitletud riskistsenaariume. See tegelikult tähendab seda, et kõik strateegiad, mis on üles ehitatud ainult kasvule, on natuke savijalgadel. Selle tõttu oleks vaja Eesti piimanduse strateegia üle vaadata.
Aga seakasvatussektoris on minu ettepanek olnud koostada lähtuvalt tänasest teadmisest ja perspektiividest strateegia, mille alusel on võimalik paremini juhtida ka tegutsemist võimalikes kriisides. See töögrupp tuleb lähinädalatel kokku. Kui ma räägin seakasvatusest, siis täna on kõige raskemas situatsioonis sõltumatud seakasvatajad ja need tootjad, kes on olnud orienteeritud elussigade ekspordile. Seal on nüüd mängus täiendav risk, mis puudutab sigade Aafrika katku. Need, kes kasutavad teatud määral ühistulist vormi ja kel on tarbijale parem ligipääs tänu oma tööstustele, on natukene kergemas situatsioonis. Me näeme seda ka oma Euroopa Liidu partnerite puhul eri sektorites. Paraku on Hiina turud Euroopa jaoks langevas trendis olnud ja Vene turg on ära langenud. Nüüd võib pigem juhtuda see, et Hiina keskendub Venemaa turule. Seega ei saa hellitada suurt lootust, et see turg hakkab väga kiiresti meie jaoks taastuma ja tagab meile suurema potentsiaali. Seepärast ka komisjon rõhutab, et me peame müügi edendamiseks rohkem tegelema nn kolmandate maade turgudega ehk turgudega väljaspool Euroopa Liitu.

17:08 Esimees Eiki Nestor
Raivo Aeg, palun!

17:08 Raivo Aeg
Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Me teame, et kui kuskil seafarmis avastatakse katkujuhtum, siis on väga rangelt reglementeeritud selle farmi likvideerimine ja karantiini sisseseadmine. Mingil ajal ei tohi seal majandustegevust, sh seakasvatust edendada. Kui on nüüd selline situatsioon, et jahimees laseb metssea ja jahimees on ise juhtumisi põllumees, kas viljakasvataja või loomakasvataja, siis kus ta seda siga ikka hoiab, ta viib selle koju. Peale seda võetakse kohustuslikus korras vereproov ja kui see osutub positiivseks ehk kui metssiga on katkutunnustega, siis mis sellest talupidajast saab? Kui ta kasvatab söödavilja või kui tal on ka mingid kariloomad, kas need lähevad kõik likvideerimisele? Ja kuidas siis turustamisega lood on?

17:08 Maaeluminister Urmas Kruuse
Auväärt küsija! Te kirjeldasite väga ilmekalt ühte väga suurt riski, mis puudutab inimest, kes läheb metsast koju. Jahimees on kindlasti üsna sage sellel trajektooril liikuja. Tuleb öelda, et osa jahiseltse on kehtestanud põhimõtte, et nende riietega, millega jahil käiakse, ei minda mitte kuhugi mujale. Ka meie oleme teavitanud, et see on põhirisk. Kui metsa minekut ei ole võimalik vältida, ei tasu sealt tulnuna otse tormata ei enda, tuttavate ega ükskõik kelle seafarmi. Enne seda tuleb läbida nn desobarjäär. Enne seda, kui üldse seafarmi minna, peab oht olema selgelt likvideeritud. Teine risk on seotud sööda ja muu sellisega. Me karmistasime bioohutusnõudeid, mis on seotud nii allapanu kui sööda, eriti rohusööda menetlusega. Suvel, kui põllul on erinevaid vilju valmimas, on see väga suur riskiallikas. Seepärast on kehtestatud erinevad garantiid päevade arvuga 30-st kuni 90-ni, et viia risk nullilähedaseks või nulliks.

17:08 Esimees Eiki Nestor
Maire Aunaste, palun!

17:08 Maire Aunaste
Lugupeetud juhataja! Austatud minister! Te ütlesite, et uueks aastaks te olete andnud sisse taotluse 21,5 miljonile eurole põllumeeste toetuseks. Seda vist nimetatakse *top-up*'iks või midagi taolist. Minu küsimus puudutab tänast päeva. Täna sõitsid Eesti põllumehed siia Toompeale, liikudes oma masinatega Tartu poolt pealinna kiirusega 20–30 kilomeetrit tunnis. Seda tehes andsid nad Eesti rahvale väga tõsise sõnumi. Urmas, mida te arvate, kas see sõnum on küllaldaselt tõsine, nii et mitte ainult Eesti rahvale ei jää see põllumeeste aktsioon 14. septembril 2015 meelde, vaid et tõepoolest valitsus need 21 ja pool miljonit eurot, mis teie olete nõus põllumeestele eraldama, on valmis andma? Kas selle taotluse peale öeldakse jaa? Seda peaks tegema enne, kui esimesed pagulased üle Eesti piiri tulevad. Vastasel juhul me võime lilled selja taha peita ja jätta pagulastele ...

17:08 Esimees Eiki Nestor
Küsimuse esitamiseks on üks minut, hea Maire Aunaste.

17:08 Maire Aunaste
... rõõmsalt vastu minemata.

17:08 Maaeluminister Urmas Kruuse
Auväärt küsija! Eelarve menetluse protsessis saab konkreetselt see taotlus ilmselt kiiremini otsustatud kui järgmise aasta 1. jaanuariks. Ma loodan, et Riigikogu suudab ka eelarve väga kiiresti ja konstruktiivselt menetleda. Seda esiteks. Teiseks, kindlasti on põllumeeste sõnum kohale jõudnud. Ja oleks hea, kui selle sõnumi mõju avalduks ka rahva ostukorvis. Me kõik võiksime tarbijatena osta rohkem eestimaist toitu ja teha oma valikud lähtuvalt sellest, et põllumeestel oleks võimalik tänu neile täiendavaid tuluallikaid tekitada. Kolmandaks, palju on seotud meie teiste abimeetmetega. Jah, tõepoolest ka siin miitingul öeldi, et kaks aastat ei ole Eesti riik justkui täiendavalt ühtegi eurot eraldanud põllumeeste abistamiseks. Aga ka see 1,8 miljonit võib-olla on märk, et valitsus mõtlebki täna natukene teistmoodi, kui ta varasematel aegadel on mõelnud. Ma kinnitan, et nii praegune valitsusjuht kui ka eelmised peaministrid on küll tegutsenud selles suunas, et meie toetus Euroopa Liidus ei oleks mitte 30%, 40% või 50% Euroopa Liidu keskmisest, vaid jõuaks perioodi lõpuks 75%-ni. Ja täna me tegutseme selle nimel, et toetus Eesti põllumehele oleks 100% Euroopa Liidu keskmisest.

17:08 Esimees Eiki Nestor
Ministrile rohkem küsimusi ei ole. Aitäh! Avan läbirääkimised. Kuna ma arupärijate soovi läbirääkimistel osaleda ei näe, siis annan sõna Siret Kotkale. Palun!

17:08 Siret Kotka
Head kolleegid, kes te olete veel siia saali jäänud! Ma tahan täna rääkida sellest, missugust rolli AS Vireen on üldse mänginud. Kui vaadata Eesti meediat, jääb enamasti mulje, et AS Vireen on see Eesti riigi ettevõte, mille juhi vahetamine lahendaks kõik probleemid ja katku levik kohe Eestis peatuks. Käisin koos oma kolleegiga maaelukomisjonist Martin Repinskiga Vireenis kohapeal ja me olime seal 26. augustil just sel hetkel, kui minister üldse elus esimest korda sinna helistas ja suhtles Vireeni juhataja Persidskiga. Vähemalt niimoodi väitis tema. Ja sel hetkel ütles minister telefonis Persidskile, et põhimõtteliselt valmistugu ametist lahkumiseks.
Ma tahan rääkida sellest, millega tegeleb AS Vireen. Firma ainukene suur ülesanne on korjuste kahjutustamine. Korjused tuuakse sinna ja kahjutustatakse ära. Või tehakse seda tööd põletiga, mida veetakse mööda Eestit. Nüüd aga on minister teinud säärase käigu ja jätnud tervele Eesti üldsusele mulje, et kui AS-i Vireen juhtkond vahetatakse välja, siis on kogu probleem lahendatud. Tegelikult on asi sellest kaugel. Kui ma seal kohapeal olin, siis ma ütlesin oma kolleegile Martin Repinskile, et suure tõenäosusega võtab minister Kruuse Persidski maha. Ja seda mitte sellepärast, et ta võib-olla tegi väikese arve muutmise, mis ei olnud kahtlemata korrektne ega õige, vaid sellepärast, et ta kuulub IRL-i. Ei ole mingi saladus, et eelmine minister Padar ei jõudnud IRL-lasest Persidskit Vireeni juhi ametist

maha võtta. Tegelikult on koer hoopis sinna maetud.
Vireeni nõukogus, mille oli paika pannud üle-eelmine minister Seeder, oli ülekaalukas IRL-laste toetajaskond. Ja nüüd oligi väga lihtne Persidskist lahti saada ja ka nõukogu välja vahetada. Need on niisugused lihtsad poliitilised mängud, mis tegelikult ei lahenda mitte mingil moel ülesannet Eestis seakatku levikut vähendada või teisiti öeldes Eesti seakasvatus päästa. Tegeldakse näidistegevustega, näidispoomistega. Selle asemel võiks minister teha Rõivasele reaalse ettepaneku kutsuda riigi tasandil kokku kriisikomisjon ja probleem tervikuna Eestis lahendada. Me täna näeme väga selgelt, kuidas eri maakondi vaevavad erinevad probleemid. Me näeme väga selgelt, et inimesed tegelikult ei tea, kuidas katku tingimustes käituda. See vajab ühtset ja konkreetset juhtimistegevust. Rõivase valitsus vaatab seda aga kummalisel moel lihtsalt pealt.
Seda, et seakatkuga võitlemises valitseb valitsuse tegevusetus, väidavad ka seakasvatajad. Nad on jäetud oma probleemiga üksi. Meil on tänaseks 22 000 siga hukatud, Lätis natukene üle 600. Meil on kuu ajaga 22 000 siga tapetud, lätlased on pooleteise aastaga tapnud ainult 600. See näitab väga selgelt, et Eesti valitsus ei võta seakatkuga võitlemist piisavalt tõsiselt, lihtsalt vaadatakse pealt, kuidas Eesti seakasvatus hävib. Aitäh teile!

17:08 Esimees Eiki Nestor
Marika Tuus-Laul, palun!

17:09 Marika Tuus-Laul
Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Tegelikult on inimestel väga suur hirm. Käisin reedel Tormas inimestega kohtumas. Kardetakse, et meie sealihatootmine hävitatakse, aga ilma sealihata meie inimesed elada ei oska. Mida me sööme, küsitakse. Kui hind lähiaastatel kerkib kõrgele, kuna tootmist jääb vähemaks, siis inimesed küsivadki, mida me toidulauale paneme. See on üks rahva põhilisi küsimusi. Inimesed ei usu ei riiki ega valitsust, ei usu ministreid. Keskkonnaminister on ju praegu otseselt seotud sigade matmisega ja tema on öelnud, et põhjavee reostus saab olema minimaalne. Kummaline ütlus, eks ole! Ka eelmise valitsuse ministrid ei ole teinud midagi, et katku plahvatuslikku laienemist ära hoida.
Veel toon siia juurde piimakriisi. See on sama tõsine küsimus ja Tormas tõstatati see isegi veel teravamalt. Uusi turge pole loodud, ministreid asendatakse ja vahetatakse. Tõesti, emotsioonid olid väga kõrgel, naerdi isegi, riieldi, ironiseeriti. Kõik see kokku, kuidas Torma ja Mustvee lähistel surnud sigadega ümber käidi, kuidas neid lahtiselt veeti ja maeti ning tegelikult valetati – see kõik on ju ühest küljest tragikoomiline, aga teisalt lihtsalt masendav. Kes ikkagi lubas sigu matta n-ö väljapoole prügilat, kust imbvett ei kogutud? Kes kannab vastutust? Me ei tea. Jah, siin oli ainult Vireenist juttu.
Ma küsin veel, mis ikkagi toimub. Näiteks Kruuda ostab oma piimapulbri tooraine Saksamaalt, meie suurimad kaubandusketid müüvad välismaa sealiha, oma põllumehed aga on hädas. Peaminister vastab, et ärimehel ongi õigus osta toorainet sealt, kust ta iganes tahab. Keegi pole öelnud, kas me tõesti peame hävitama kõik, ka mitte haigestunud kodusead, nad ära gaasitama. Väiksematest tootjatest seapidajad on täiesti kindlad, et see rünnak on nende vastu korraldatud, et konkurentsi vähendada. Me teame, et väikeseapidajatele ei taheta enam uusi põrsaidki müüa. Täiesti tõsine probleem jälle.
Muide, Veterinaar- ja Toiduamet on tunnistanud, et seakatku plahvatuslik levik Eestis pole üldse loogiline. Nad küsivad näiteks, kuidas pääses seakatk Voore farmi, kus järgiti väga rangeid nõudeid ja rakendati bioohutusmeetmeid. Kõike seda pole tegelikult uuritud.
Metssead on meil veel alles, aga seakatk väheneb. Uusi juhtumeid pole ilmnenud. Tekib küsimus, kas siis metssead ei levitanudki katku. Paratamatult tekivad niisugused küsimused. Aga kui me tahame veel 30 000 metssiga hävitada – ma ei tea, kas neid nii palju üldse Eestis on –, siis loomulikult püsib probleem, millest täna on korduvalt juttu olnud: meil on vaid see üks Tartu laboratoorium. Ka Eesti Ekspress tõi selle mure välja. Minister ütles, et pannakse rohkem inimesi tööle ja midagi laiendatakse, aga kujutage ette seda koormust, mis seal saab olema. Iga surnud sea vereproov tuleb ju võtta ja vastused teele saata. Ja sigu ei saa kaua hoida, need võivad pahaks minna, need on vaja kokkuostu viia. Küsimusi on palju ja praegu on küll niisugune mulje, et Eesti põllumeestele on tekitatud korvamatu kahju. Me nägime seda traktorite paraadi täna siin Riigikogu ees. See oli viimane hädakarje. Aga kõige krooniks me ei näe, et keegi tahaks vastutuse enda kanda võtta. Ometi valitsus peab seda tegema. Mõelge, milline häving meil tegelikult on aset leidnud! Aitäh!

17:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Artur Talvik, palun!

17:09 Artur Talvik
Hea juhataja! Head kolleegid! Ma kirjutasin mõni nädal tagasi lehte ühe artikli, mille ma pealkirjastasin "Sigala ja tagala". Selles artiklis ma jõudsin ühe väga põhimõttelise probleemini, mille seakatk on välja toonud. Tahan kohe etteruttavalt öelda, et täna oli meie maaelukomisjoni arutelul meeldiv kuulda, et selle artikli mõju on jõudnud ka Reformierakonnani, kes on umbes samasugusele järeldusele tulnud, nagu ma seal tegin. Ja see järeldus on nimelt see, et praeguse kriisi n-ö kehv lahendamine või kriisijuhtimise puudumine viitab tegelikult sellele, et n-ö laiapindse julgeoleku mõttes on kriisijuhtimisega asjad väga tõsised. Nagu Igor Gräzin täna naljatades ütles: jumal tänatud, et tegemist on ainult seakatkuga, et ei ole tegemist mõne otseselt juba inimesi puudutava haigusega. See on võib-olla küüniline ütlus, aga selles on oma tõetera sees. Kogu see kriis on esile toonud väga palju probleeme just sellesama laiapindse julgeoleku mõttes. Kes ikkagi juhib kriisi lahendamist?
Täna on väga hästi näha, kuidas süüdistamine käib. Kord lükkab minister vastutuse maavanemale, kes justkui kohapeal peaks mingit asja juhtima. Maavanem lükkab aga vastutuse veterinaarametile. Veterinaaramet ütleb, et oi ei, hoopis keskkonnaminister pidi seda tegema. Ma olen küll oma hingelt selline veendunud demokraat, aga kriisijuhtimisel on väga selged ja ranged käsuliinid ning vastutajad vajalikud. Ja isegi meil, sellises kultuurivaldkonnas nagu filmitootmine, kus tuleb kriisijuhtimisega väga palju kokku puutuda – põhimõtteliselt on üks kriis teise otsa –, on väga selged ja ranged juhtimisliinid olemas. Okei, laiapindse riigikaitse kohta on tehtud arengukava ja seda üritatakse praegu ellu viia. Aga tegelikult peaks selle raames kindlasti mõtlema ka sellele, et põllumajandus ja laiemalt kogu maaelu on teatud mõttes meie julgeolekugarantii, meie tagala. Iga sõjamees teab, et kui tagala ei toimi, siis ei toimi ka front. Sul võib eesliinil käia väga hästi ettevalmistatud tegevus, aga see kukub kokku, kui tagala on nõrk.
Seega, minu väga selge ja rõhutatud ettepanek on, et maaelu tuleks hakata käsitlema strateegilisemana. Selle probleeme tuleks hakata käsitlema just nimelt meie riigi julgeoleku aspektist ja selle raames kriisijuhtimist eraldi harjutama. Täna toodi maaelukomisjonis isegi näide, kuidas nõukogude ajal tsiviilkaitsesüsteem juhtis ka suu- ja sõrataudi likvideerimist Eestis. Väga rangelt kontrolliti desomattide olemasolu ja muude meetmete rakendamist ja saadi väga kiiresti haigus kontrolli alla. Täna ja varemgi ma olen ministrile esitanud mitu korda küsimuse, miks näiteks Saaremaale minekul ei ole desomatte ja muid selliseid iseenesestmõistetavaid meetmeid, rääkimata sellistest peenemaid mõttekonstruktsioone eeldavatest abinõudest nagu Foresteride desinfitseerimine, mis liiguvad treilerite peal ühest kohast teise.
Lõpetuseks veel: kriisijuhtimine ja maaelu kui meie tagala – need teemad vajavad esiletõstmist, ja mitte ainult esiletõstmist, vaid ka nendega tõsiselt tegelemist. Aitäh!

18:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Kolleeg Tarmo Tamm, palun!

18:11 Tarmo Tamm
Lugupeetud juhataja! Hea minister! Lugupeetud kolleegid! On selge, et seakatku ohjeldamisel on meie valitsus totaalselt äpardunud. Meil oli ju sisuliselt aasta aega valmistuda katku tulekuks Eestisse. Katk ei liigu niimoodi, et Lätist kohe Tallinna alla. Kui me vaatame seda interaktiivset kaarti, mille Postimees avaldas, siis näeme, et katk liikus punkthaaval piirist kaugemale sisemaale, aga mitte midagi sisulist ette ei võetud. Siin räägitakse palju desomattidest, teede sulgemisest. Mina ei ole tegelikult Eestis märganud, et kuskil oleks vähemalt tahvel üleval, et see on katkuala ja siin palun mitte kõndida.
Mul oli tänavu suvel konkreetne kokkupuude seakatkuga, sest minu isakodu lähedal on metsas jahimeeste torn, mille kõrval on n-ö toitmisala. Mulle meeldib koertega metsas jalutamas käia. Esimesel korral tundsin tugevat laibahaisu ja läksin pärast ilma koerteta metsa tagasi. Ei olnudki vaja palju käia, leidsin lõpnud metssea ja teatasin Veterinaar- ja Toiduametisse. Järgmine päev teatati mulle kiiresti, et see siga ongi katku surnud. Tegelikult oli sellel väiksel alal katku surnud kolm siga. Kuu aega hiljem läksin sinna veel kõndima, ka siis oli seal paar korjust, mis olid lihast kõik puhtaks tehtud, järel olid ainult luud ja kondid. Kuhu see liha kadus? Katku nakatunud liha kanti üle Eesti laiali kas siis loomade

või lindudega. Inimesed käisid seal marjul ja seenel. Aga selle tee otsas ei olnud ühtegi hoiatust, et te viibite katkualal. Oleks võinud viisakalt külainimesi teavitada, et teie küla kõrval on katkuala ja ärge sinna minge. Inimesed vahest ei olekski läinud. Või võinuks ajalehes avaldada sõnumi ja inimesi niimoodi teavitada. Mulle tundub, et mitte keegi sellega ei tegelnud. Eks ta on, aga ju ta läheb mööda, mis me ikka sellega tegeleme.
See, et me pärast hakkasime sigalaid tarastama, ei ole mingi lahendus. Ega metssiga ei lähe tavalise sigala juurde, mis tal sinna asja on. Eelkõige oleks tulnud need kohad, kus katku nakatunud sead leiti, desinfitseerida, kuidagi piirata, püüda seal sigade arvu vähendada jms. Võib-olla oleks tulnud moodustada spetsiaalsed brigaadid, kes oleks metsad läbi kamminud ja korjused väga korrektselt maha matnud. Tunnistame ausalt, labidaga matta on suhteliselt keeruline, sest matta tuleb sügavale. Selle jaoks oleks pidanud olema mingi väike ekskavaator. Need tööd jäeti kõik tegemata.
Ma olen vestelnud põllumeestega ja pole saladus, et nad on avastanud katku surnud sigu viljakoristamise ajal, maisikoristamise ajal. Katku on tegelikult Eesti täis ja mitte keegi pole sellega konkreetselt tegelenud. Eestil oli väga hea võimalus panna taudile tugev pidur peale, sest geograafiliselt on meie asupaik selline, et kui vaadata Läti poolt, siis ühel pool on vesi ja ka teisel pool on vesi: on Riia laht ja Peipsi järv. Kas me ei oleks suutnud sinna vahele luua ühte sellist tsooni, kus me oleks saanud seataudile kiiresti piduri peale panna? Desomatid, teesulgemised jne. Aga mitte midagi ei ole tehtud, sest võideldakse ainult tagajärgedega. Läti riik panustas ennetus- ja muusse töösse viis miljonit eurot ja tulemus on, et Läti on saanud niimoodi hakkama, et neil on tapetud ainult 600 kodusiga. Meil on tapetud 22 000 kodusiga.
Tagajärgedega võitlemine läheb Eesti riigi maksumaksjale kordades rohkem maksma. Piirangutsoonid panevad põllumeestele veel täiendava põntsu. Mina ütlen küll, et kui valitsus nüüd operatiivselt ei tegutse ja põllumeestele abikätt ei ulata, siis tagajärjed on päris kurvad. Väga kiiresti tuleb midagi ette võtta. Mina ütlen, et see ei ole lahendus, kui seakasvatajatele öelda, et kuulge, minge sektorist välja, te saate toetust. Kes siis tulevikus hakkab Eesti inimesi toitma? Eesti inimene tahab kodumaist sealiha ka tulevikus süüa. Aitäh!

18:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Ja nüüd palun kõnepulti kolleeg Mart Helme!

18:11 Mart Helme
Hea eesistuja! Lugupeetud väga vähesed kolleegid, kes te olete veel saali jäänud! Seakatk on halastamatult paljastanud meie riigi olemuse. Seakatk on halastamatult paljastanud selle, et me ei tule selle riigi juhtimisega praeguse valitsuse käe all toime. Seakatk on halastamatult paljastanud, et me teeme üliusinalt, ülipüüdlikult kõike seda, mida meile Brüsselist ette kirjutatakse. Kui Brüssel praegu oleks ette kirjutanud: "Ahaa, teil on seakatk! Teil peab olema igal pool desomatt, te peate kõik käima ringi marlimaskides, peate kõik seitse korda päevas käsi pesema ja lapsed peavad koolis näitama, et nende küünealused on puhtad ja pead kammitud!", siis uskuge mind, meie valitsus seisaks nagu üks mees selle eest, et kõik need meetmed oleksid rakendatud ja enamgi veel. Me oleksime järjekordselt usklikumad kui paavst. Aga kuna Brüsselis mingi kauge boreaalne provints oma seakatkuga ei ole eriline probleem, siis seda kõike ei ole. Käsulaudasid ei ole tulnud ja me oleme abitud nagu laps pimedas metsas.
Ja mis veel: halastamatult on see kriis paljastanud selle, kui hoolimatu on Eesti valitsus meie oma inimeste vastu. Põllumeeste meeleavaldus täna oli meeleheitekarje. See oli karje: "Inimesed, saage seal Toompeal ometi aru, Eesti põllumajandus hävib! Maaelu hävib, sissetulekud kaovad, farmid ja talud panevad uksed kinni ja järjekordsed koolid panevad uksed kinni! Tulge mõistusele, leidke see väike raha!" Me leiame, sest nii on jälle poliitiliselt korrektne, nii ütlevad käsulauad.
Me leiame 300 000 nendele nn pagulastele, kes tegelikult on valdavalt hea elu otsijad – noored mehed, kes peaks võitlema oma kodumaal oma perekondade ja kodude eest. Neile me leiame raha. Me koolitame tugiisikuid, me leiame neile korterid, me maksame kinni nende eesti keele õpingud ja ma ei tea mis asjad veel, sest nii on meid kästud. Seda me teeme. Aga oma põllumehele, kes ahastades karjub: "Valitsus, aita meid!", me ei leia mitte midagi peale teatud *pakazuha*. See on halastamatu maski maha kiskumine sellelt, kui hoolimatud ja saamatud ja abitud me oleme. Ja kui Kadriorus istuv härrasmees siin ütles, et tal on piinlik, siis ma ütlen, et ka minul on piinlik.
Härrased ja daamid! Meil on siin ka kaks valitsuse liiget. Olge head, ärge jätke Urmas Kruuset selles

hädas üksinda! Aidake teda, sest praegu on kaalul Eesti tulevik – rohkem veel kui pagulaste küsimuses. Ma tänan teid!

18:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Palun, kolleeg Rein Ratas!

18:11 Rein Ratas
Härra juhataja! Auväärt Riigikogu! Ennist ma oma küsimusele, mille ma esitasin arupärimisele vastanud maaeluministrile, kahjuks vastust ei saanud. Aga see selleks. Ma kuulsin selles nn vastuses hoopis midagi muud. Kuulsin seda, et suured sea- ja veisekarjad ning paneme sinna juurde ka suured külvi- ja lõikuspinnad on väga head ja väga efektiivsed ja sellega tuleb arvestada. Ma mäletan hästi seda aega ja võib-olla nii mõnigi teist mäletab või vähemalt on lugenud, et kolhoosi tee pidi olema ainuõige tee Eesti põllumajanduses. Suurmajandid on efektiivsed, viivad elu edasi. Väiketalunikud oma suhteliselt või ka absoluutselt väikeste taludega ei kõlba mitte kusagile. Sellepärast olgu ainult ühismajandid, suured majandid.
Nii ka nüüd. Meil on, nagu ma ka oma küsimuses mainisin, Euroopa suurimad piimakarjad. Aga millegipärast viivad eriti Lõuna-Eesti piirkonnast Leedu tsisternautod meie suurkarjade piima usinasti Leetu, kus on piimakarjad hoopis väiksed. Samuti on Lätis. Härra Kruuse selgitas, et Läti pääses seataudi tagajärgedest lihtsamalt sellepärast, et neil on väiksed seakarjad ja seapidamistalusid on hästi palju, palju rohkem kui meil. Meil on suured ja vägevad ja efektiivsed. Minu küsimuse sisu oli selles, kas suured sea- ja piimakarjad ei ole ühelt poolt ahendanud meie maaelu. Läti ja Leedu maaelu on tänu nendele mitteefektiivsetele väikekarjadele paremini püsinud. Kas nüüd sellele lisaks ei ole ilmnenud tõsiasi, et mida suurem kari, seda suurem on ka taudioht, seda suurem on ka taudikahju? Tagantjärele tarkus on hea tarkus, väga hea tarkus. Seda suudavad ainult targad inimesed rakendada kõigil tasanditel. Olen rääkinud.

18:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Rohkem läbirääkimissoovi ei ole, lõpetan esimesele arupärimisele vastamise.

---

5. 17:24 Arupärimine kollektiivse pöördumise "Lõpetada erakondade ületoitmine!" kohta (nr 9)

18:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Läheme teise arupärimise juurde. See on Riigikogu liikmete Jüri Adamsi, Andres Herkeli, Andres Ammase, Külliki Kübarsepa, Monika Haukanõmme, Artur Talviku, Krista Aru ja Ain Lutsepa 29. aprillil 2015 esitatud arupärimine kollektiivse pöördumise "Lõpetada erakondade ületoitmine!" kohta. Arupärijate nimel palun kõnepulti Andres Herkeli!

18:11 Andres Herkel
Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed ja ministrid! Kaheksa Vabaerakonna liiget on tõesti esitanud arupärimise selle pöördumise kohta, mis oli esimene kord, kui kasutati omalaadset kollektiivse pöördumise mehhanismi. Nimelt, kui on kogutud vähemalt tuhat allkirja, siis on võimalik apelleerida Riigikogusse, et küsimust asutaks siin lahendama. Tuletan meelde, et selle kollektiivse pöördumise sisu oli see, et vähendada erakondade riigieelarvelist rahastamist poole võrra. Need eraldised oleksid edaspidi sihtotstarbestatud, mida nad praegu kahjuks ei ole, ning neis sisalduks ka kohalike valimiste komponent ehk kohalike valimisliitude suhtes oleks samuti õiglane, et seal mingit rahajaotusmehhanismi kasutataks, kui juba sellist raha jagatakse.
Põhiseaduskomisjon tegeles selle teemaga nagu kuuma kartuliga üsna pikalt ja kahe koosseisu jooksul, jõudes aprilli lõpus järeldusele, et pöördumises esitatud probleem tuleb lahendada muul viisil. Nimelt, seadus annab võimaluse mitte tuua saali seaduseelnõu ega mitte algatada riiklikult tähtsa küsimuse arutelu, vaid see ebamäärane "muul viisil" on võimalusena seaduses olemas. Ma arvan, et see oli üsna solvav nendele 4000 inimesele, kes sellise pöördumise Riigikogusse olid toonud. Me saime teada, et edasi tegeleb sellega koalitsioonilepingu punkti 4.29 järgi justiitsminister, kellele me olemegi nüüd arupärimise esitanud. See koalitsioonileppe punkt ütleb: "Ühtlustame valimisseadused ning analüüsime

poliitilise konkurentsi elavdamise võimalusi (sh reklaamikulude ülempiir, kautsjoni maksmine, üleriigilise nimekirja institutsioon ja valimisringkondade proportsioonid). Taotleme muudatuste sisseviimisel konsensust." Meil on küll selline tunne, et see sõnastus haakub kollektiivse pöördumisega väga kaudselt, kui üldse, ehk niisugune mittevastamine Riigikogu poolt ja probleemi edasiandmine justiitsministrile on oma sisult eksitav. Kuid me esitasime justiitsministrile selle kohta küsimused ja loodame, et ta lükkab selle arvamuse ümber, kui ta tuleb siia küsimustele vastama.
Tahame teada, millise kava alusel ja kuidas hakkab Justiitsministeerium pöördumises esitatud probleeme lahendama ning milliseid samme kavatseb astuda kehtiva erakonnaõiguse muutmiseks ja konkurentsitingimuste võrdsustamiseks. Tunneme huvi, kas minister peab õiglaseks seda ebavõrdsust, mis 2015. aasta valimiskampaania ajal valitses konkurentsis, kui mõni täisnimekirja esitanud erakond sai olulist tuge riigieelarvest, aga mõni ei saanud seda üldse. Mil määral võis nende probleemide ignoreerimine ka koalitsioonikõnelustel olla seotud sellega, et peaaegu kõik koalitsiooni kuuluvad erakonnad on orienteerunud sellele, et teha valimiskampaaniat tuleviku arvel, teha seda võlgu ja kasseerida see raha tagasi riigieelarvest tulevast eraldisest? Tahame teada saada, mida koalitsioonileppe see punkt tähendab, kuidas muudatusi tegema hakatakse ja kuidas see ülepea ikkagi haakub selle pöördumise sisuga, mis, ma loodan, on justiitsministrile tuttav ja arusaadav.
Lõpuks tuleb öelda, et me oleme sügavalt veendunud, et selline ebaõiglase rahastamise jätkamine ja poliitilise konkurentsi pärssimine tekitab inimestes usaldamatust riigi kui sellise vastu, mis ei ole meie tulevikule ja julgeolekuolukorrale teps mitte hea. Palume kõigile neile küsimustele vastata ja ehitada siia see seos, mida meie ei näinud. Aitäh!

18:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Palun arupärimisele vastamiseks kõnepulti justiitsminister Urmas Reinsalu!

18:11 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Austatud Riigikogu aseesimees! Austatud arupärijad! See seos tuleb tekitada, sest sellise ülesande on seadusandja põhiseaduskomisjoni kaudu Justiitsministeeriumile pannud. Teisiti ei saa see ollagi. Vabariigi Valitsuse tööplaanis on Justiitsministeeriumil ülesanne teha poliitilise süsteemi, sh poliitilise reklaami regulatsiooni täpsustamise analüüs ja esitada selle kohta ettepanekud. Tähtaeg on 2015. aasta detsember. Koalitsioonilepingus olevatele ülesannetele, mis puudutavad valimiskuludele ülempiiri seadmist ning teisi teemasid, austatud arupärija juba osutas. Selle aasta aprillis saatis põhiseaduskomisjon Justiitsministeeriumile avaliku petitsiooni erakondade rahastamise vähendamise kohta koos lisamaterjalidega. See on samuti sisend, mis peab kajastuma selles ülesandes, ja teisiti ei saa see ollagi. Tegelikult see koalitsioonilepingus sisalduv ülesandepüstitus seeläbi laienes. Nii see on. Ma võin kinnitada, et olen tähelepanelikult läbi lugenud nii need lisamaterjalid kui ka petitsiooni koos härra Adamsi koostatud seletuskirjaga.
Teie teine küsimus on, milliseid samme kavatseb Justiitsministeerium astuda kehtiva erakonnaõiguse muutmiseks. Ma arvan, et siin on mitu olulist asjaolu, mida tuleb silmas pidada selle ülesandepüstituse lähtekohana. Esiteks on selles valguses, kas seadus või seaduse mõte Eesti riigis toimib või mitte, minu arvates põhimõttelise iseloomuga küsimus see, kuidas sisuliselt ja toimivalt kaotada absurdiskeem, mis toimib Keskerakonnas Tallinna Linnavalitsuse kaudu tehtavate valimiskulutuste puhul.
Vaatame asju perspektiivis. Riigieelarveline rahaeraldis kõigile poliitilistele jõududele on 5,4 miljonit eurot. Petitsiooni esitajate kriitika on, et see on ülemäära suur summa. Tallinna meediakulud on kümne aastaga kasvanud 400 000 eurost 10 miljoni euroni sellel aastal. Meil on olemas mitu juhtumit, kus järelevalveasutused, nii Riigikontroll kui ka Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjon, on tuvastanud vähemalt osa selle raha kasutamise valimiskampaania heaks. Seega tuleb selles kantimisskeemis luua lõpuks kord majja.
Teine küsimus siin puudutab kampaanianõudluse vähendamist. Sellele vastan ka hiljem, kuid ma toetan igati seda algatust, mis puudutab konkreetsete kampaanialiikide nõudluse vähendamist ja piirangute seadmist.
Kolmandaks, järelevalve tugevdamine. Olen seisukohal, et me peame olema valmis andma lisavolitusi Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjonile. Samuti on minu meelest vaja tõsiselt arutada, millised on need aktsioonid või tegevused, millele peaks ühiskonnas kehtima suurema läbipaistvuse nõue. Ma lugesin mõni päev tagasi tähelepanelikult väljaandest Re:Baltica Balti riikide ajakirjanike uurimust selle kohta, et Balti riikides tegutseb üle 40 Venemaa rahastatava valitsusvälise organisatsiooni, kes kaitsevad

siin Kremli huve. Kokku said need organisatsioonid autorite andmetel kolme aasta jooksul vähemalt 1,5 miljonit eurot. Autorid rõhutavad, et tegemist on konservatiivse arvutusega. Näiteks ei kajastu selles summas võimalikud sularahaülekanded ja valitsusväliste organisatsioonide rahastamine Venemaa-sõbralike ettevõtete ja eraisikute kaudu. "On võimatu öelda täpset summat, mida nad saavad Venemaa riiklikest fondidest, sest osa raha saajaid ei deklareeri seda oma aastaaruannetes," tõid autorid artiklis välja veel ühe põhjuse, miks täpset summat on keeruline öelda. Tsiteerin veel artiklit: "Läti julgeolekuteenistuse juhi Normunds Mežvietsi sõnul on Balti riikides Kremli huvides tegutsevate valitsusväliste organisatsioonide eesmärgiks mõjutada avalikku debatti ja ühiskonda. "Neid kasutatakse informatsiooni mõjutamise agentidena ülesandega tekitada ühiskonnas sõnumeid, mis pooldavad Venemaa huvisid," selgitas Mežviets." Järelikult, oma olemuselt on see raha mõeldud infooperatsioonideks Eesti avalikus ruumis, et mõjutada poliitikat Kremli huvides. Seega, erakondade rahastamine on julgeolekuküsimus ja me peame ühiskonnas avameelselt arutama, kuidas sellised salajased ämblikuvõrgud oleksid avalikult nähtavad.
Neljandaks, erakondadele riigieelarvest raha jagamise süsteem ja summa ise. Rahalise toetuse vähendamine on täiesti võimalik ning seda ei eitanud ka koalitsiooniläbirääkimistel ükski koalitsioonipartner, kuid välja toodi, et selle tingimuseks on suutlikkus likvideerida nii Tallinna valimiskampaaniamasina probleem kui ka vähendada nõudlussurvet ning tugevdada järelevalvet. Vastus kolmandale küsimusele, kas saab pidada ausaks ja õiglaseks 2015. aasta valimiskampaania ajal valitsenud konkurentsiolukorda, kus osa osalenuid sai ja osa ei saanud riigieelarvest toetust. Tõepoolest tuleb öelda, et olukord oli erinev, võrreldes kõigi varasemate valimistega alates juba 1996. aasta kohalikest valimistest, kui esimest korda rakendati riigieelarvelist toetust. OSCE ja Veneetsia komisjoni juhiste punkti 185 kohaselt peab riigi rahastust jagama erakondade vahel kas täiesti võrdselt või oma olemuselt proportsionaalselt erakonna valimistulemustega või tõestatud toetuse tasemega (*proven level of support*). Viimane mudel on kasutusel ka Eestis. Teatavasti on riigieelarve eraldist õigus saada erakondadel, kes on kogunud Riigikogu valimistel vähemalt 2% häältest, nende suhtes kohaldatakse rahalist toetust tagantjärele. Võrreldes teiste riikidega nii Euroopas kui ka mujal saab teatud protsendi häälte kogumist pidada üpris klassikaliseks eelduseks riigi rahastuse saamisel. Häälte kogumise künnise küsimust on analüüsinud Euroopa Inimõiguste Kohus, kes ühes lahendis on leidnud, et ebavõrdsel kohtlemisel oli konkreetse juhtumi korral seaduslik eesmärk ehk piisavalt suure toetajaskonna olemasolu riigi rahastamise saamiseks ning riive oli proportsionaalne. Euroopa kontekstis tuleb pidada 2%-list künnist Riigikogu valimistel keskmiseks lahenduseks, arvestades, et Euroopas on raha saamise tingimuseks vahemik 0,5–5% valimistel kogutud häältest. Siiski tuleb nentida, et OSCE ja Veneetsia komisjoni 2010. aasta erakonna reguleerimise juhiste punkti 184 kohaselt peaks raha jaotamise süsteemi väljatöötamisel hoolikalt kaaluma valimiste-eelset rahastussüsteemi, kuna üksnes valimistejärgne rahastussüsteem võib kindlustada, et väikesed, uued või vähem jõukad erakonnad ei ole võimelised tõhusalt konkureerima, mistõttu saaks kaaluda ka nende erakondade rahastamist, kes osalevad valimistel esmakordselt. Üks võimalus on vähendada nende koormist, näiteks asendades kogu nõutava kautsjoni mingi hulga allkirjade kogumise nõudega.
Neljas küsimus on selle kohta, miks erakondade rahastamise vähendamise ja õiglasema rahajaotuse idee ei jõudnud koalitsioonileppesse. Siin tuleb mul öelda, et demokraatiat ja parlamenti puudutav koalitsioonileppe peatükk on üks väheseid lepingu osi, mis terviklikult jäi selliseks, nagu ta oli nelja osapoole arutelude ajal. Selle kujunemisest on arupärijad informeeritud samavõrd kui mina. Toonases arutelus jäid kõlama nii minu osutatud probleemid kui ka kampaaniakulude piiramise ning avalike vahendite kasutamise tõhusa tõkestamise vajadus. Õige on see, et eraldi otsust selle kohta, kas riigieelarve valdkonnas konkreetset muudatust teha või planeerida, koalitsioonilepe ei sisalda.
Viies küsimus puudutab seda, mida tähendab koalitsioonileppe punktis kirjeldatud konsensuse taotlemine muudatuste sisseviimisel. Kindlasti on poliitilist süsteemi muutvate ettepanekute puhul oluline laiapõhjaline kaasamine, sh nii selle petitsiooni autorite kui ka sellele allkirja andnud inimestega dialoogi pidamine. Kuid selle konsensuse taotlemise all peeti konkreetselt silmas taotlust, et koalitsiooni ja opositsiooni kuuluvad poliitilised jõud Riigikogus jõuavad ühistele seisukohtadele. Selge, et see ei saa selliste otsuste puhul olla formaalne nõue. Ettekäändena, miks mingit asja teha ei saa, ei saa kasutada seda, et ei leitud konsensust. Aga mõte on selles, et otsitakse ühisosa opositsiooni ja koalitsiooni vahel. Tuletan ajaloost meelde, et samamoodi tehti ka 1994. aastal, kui arutati uut erakonnaseadust.
Kuuendaks, mida tähendab reklaamikulude ülempiir ja kas see vähendaks erakondade riigieelarvest rahastamist? Reklaamikulude ülempiiri puhul, nagu mina saan aru koalitsioonilepingust, on kaks

põhimõttelist võimalust. Mõlemad on laual ja valik tuleb teha lähitulevikus. Tuleb kas seada üldine summaarne rahaline piir kõigile kulutustele, mida erakond mingi aja jooksul tohib teha, või seada piirangud konkreetsetele kampaaniakulutuste liikidele. Viimasel juhul on meil kaks võimalust, kas piirata kulutuste liike rahalise summaga või seada neile piirangud füüsilise mahu mõttes. Viimane konkreetne näide on välireklaami piirang aktiivse valimisagitatsiooni ajal. Riigikohtu üldkogu hinnangul on see kehtestatud "eesmärgiga suurendada hääletamisaktiivsust, tõsta demokraatliku arutelu kvaliteeti, vältida valijatega manipuleerimist ja vähendada raha osakaalu poliitilise võimu saavutamisel". Kõik need eesmärgid on Riigikohtu üldkogu hinnangul kantud demokraatia tugevdamise ideest. Riigikohtu üldkogu nentis, et kuigi keeld on põhiseadusega kooskõlas, ei tähenda see, et põhiseadus sellise keelu kehtestamist nõuaks. Riigikogu on vaba keeldu kaotama, poliitilise välireklaami tegemisele aja-, koha- ja suurusepiiranguid seadma ja ka, rõhutan, valimiskulutustele sellist ülempiiri kehtestama, mis ühest küljest vähendaks raha osakaalu poliitilise võimu saavutamisel ja teisalt tagaks kandidaatidele võrdsed võimalused valimiskampaania korraldamisel. Seega on meil üks, küll palju poleemikat põhjustanud, aga reaalne piirangunäide olemas. Ma olen veendumusel, et tervikliku rahalise ülempiiri või kululiikide kaupa piirangute kehtestamise tulemusel kindlasti väheneb nõudlus täiendavate kampaaniavahendite järele. Seetõttu saab seda vaadata kui tegurit, mis oleks kehtestamise korral seadusandjale argumendiks, et erakondade võimalikku riiklikku toetust vähendada.
Seitsmendas küsimuses väidetakse, et erakondade ebaõiglase rahastamise jätkamine ja poliitilise konkurentsi pärssimine tekitab umbusku riigi kui sellise vastu. Küsitakse, kuidas ma seda ohtu hindan ja millist vastutust näen endal ministriametis selle küsimuse lahendamisel. Ma arvan, et kõige olulisem umbusu allikas on see, kui avalikkus näeb, et riik ei suuda täita oma kehtestatud reegleid erakondade rahastamisel. See on mitme koha pealt praegu probleem ja sellega kavatsen ma tegelda. Umbusk tekib ka siis, kui põhiseaduses sätestatud erakonna põhiõigust alusetult piiratakse. See põhiõigus näeb ette erakondade asutamisvabaduse, tegutsemisvabaduse, sh programmi-, konkureerimis- ja rahastamisvabaduse. Neid vabadusi kavatsen ma ministrina kaitsta. Ohukategooriast rääkides on olemas reaalne oht, et erakondade rahastamist kui kanalit kasutatakse Eesti Vabariigi poliitilise võimu allutamiseks Venemaa kontrollile. Sellega me kindlasti leppida ei tohi.
Erakondade rahastamise aluseid ja süsteemis tehtavaid muudatusi, mida pakub väga konkreetsete ideedena välja ka see petitsioon, tuleb vaadata tervikuna. Ma kavatsen, nagu ma ütlesin, selle aastanumbri sees esitada Riigikogule oma seisukohad. Aitäh teile!

18:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Riigikogu liikmetel on teile küsimusi. Palun, kolleeg Andres Herkel!

18:11 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Me saime küll terve hulga vastuseid, aga alati mitte päris nendele küsimustele, mis me esitanud olime. Ka meil on kapo komisjonis oma esindaja ja me oleme suurepäraselt kursis Riigikontrolli ülevaadetega selle kohta, et kohalikud omavalitsused on valimiste eel raha mittesihtotstarbeliselt tarvitanud. Pigem on küsimus selles, miks siin ei ole mitte midagi tehtud. Aga ma küsin väga konkreetselt. Te lükkate lihtsalt vastamist edasi, nüüd läheb see septembrist kuhugi detsembrisse. Millal erakondade riigieelarveline rahastamine väheneb? Millal määratakse sellele rahale selge sihtotstarve? Kuidas te ise suhtute vajadusse toetada ka kohalikke valimisliite? Kohe-kohe, kohalike valimiste puhul, muutub see probleemiks, et ühed valimiste subjektid on jällegi eelistatud.

18:11 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Ma arvan, et kui näiteks 50% riigi toetusest arvestaks kohalike valimiste tulemust ja 50% – ükskõik, kuidas see sisemiselt jaguneb – arvestaks üleriigiliste valimiste tulemust, siis see oleks täiesti mõeldav variant. See, kui mul on õigesti meeles, oli üks ettepanek, mis oli laual 2003. aastal, Riigikogu X koosseisu ajal. Toona ei leidnud see piisavat poliitilist toetust. Ma olen kindlasti nõus, et oleks mõistlik, kui erakondade rahastamise süsteemi küsimustega, mis puudutavad eelseisvaid valimisi, tegeleks parlament piisavalt kaua enne konkreetseid valimisi ja suudaks ka reegleid kujundada.
Teine küsimus puudutab seda, nagu arupärija väga õigesti ütles, miks midagi ei ole tehtud. Aga selles see küsimus ongi, et kui meil on seadused olemas ja nende mõte on paigas, aga midagi ei ole tehtud, siis need seadused ei toimi. See on minu meelest probleem. Asetame asjad perspektiivi: kümme miljonit eurot, nagu ma ütlesin, on selle aasta eelarves. Kui me räägime õiguskorra kaitsmisest ja selle

toimimise tagamisest, siis ma näen, et see on kindlasti asi, kus minu kohus on tegutseda. Mis puudutab konkreetset küsimust, millal võiksid olla erakondade rahastamise süsteemis tehtud sellised muudatused, nagu on petitsiooni algatajad eesmärgiks seadnud, siis nagu ma olen põhiseaduskomisjonis aru saanud, on minu ülesanne töötada need küsimused läbi ja pakkuda oma ettepanekuid ning edasine on juba loomulikult seadusandja valikute küsimus.

18:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Andres Ammas, palun!

18:11 Andres Ammas
Lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister, palun vabandust, kui küsimus on pisut isiklik! Arupärijate arvates on erakondade liiga suure rahastamise üks tagajärg see, et tehakse ülemäära suuri valimiskampaaniaid, võetakse selleks võlgu ja hiljem kaetakse neid võlgu riigieelarvest tulevate laekumiste abil. IRL tegi kevadiste valimiste eel päris mahuka ja ilmselt kalli kampaania. Meedias on spekuleeritud, et erakond pidi selleks ka võlgu võtma. Kas te tookordse erakonnajuhina saate öelda, kui suur see võlg oli? Kui teil on andmeid, siis võib-olla ütlete ka, kas tänaseks on seda võlga õnnestunud juba vähendada.

18:11 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Ma võin vastata nõnda, et erakond on oma valimiskampaanias tehtud kulutuste tasumist ajatanud, ma pean silmas makseid reklaamitegijatele. Loomulikult oleme me neid arveid tasunud ja see graafik on paigas. See informatsioon on avalikkusele igati kättesaadav Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni avalike andmete kaudu. Selge on see, et sellises konkurentsiolukorras, nagu näeb ette erakondade võitlusloogika, on erakonnad sunnitud oma ideede ja aadete eest võideldes valimiskampaanias kasutama kõiki legaalseid vahendeid, et ühiskonnas oma sõnumit kuuldavaks teha. Selleks, et selles konkurentsiruumis vähendada reaalset nõudlust, on minu hinnangul mõistlik olukorda analüüsida ja langetada valikud kampaaniakulutuste liikide piirangute asjus. Aga teiseks tuleks panna kinni ka need hiireaugud, mis muudavad kogu selle poliitilise konkurentsi väga tinglikuks või naeruväärseks. Ma viitasin siin konkreetsele juhtumile, pidasin silmas Tallinna rahaasju.

18:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Martin Helme, palun!

18:11 Martin Helme
Aitäh, lugupeetud asespiiker! Lugupeetud härra minister! Konservatiivne Rahvaerakond ja Vabaerakond on esitanud küllaltki sarnase ettepaneku või seaduseelnõu, mille järgi tuleks erakondade rahastamist vähendada vähemalt poole võrra. Kas te võite valitsusliikmena ja ühe koalitsioonierakonna liidrina selgelt ja konkreetselt öelda, kas teie isiklikult toetate seda? Kui te toetate, siis millal me näeme sellesuunalisi liigutusi ka ministeeriumis?

18:11 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Ma toetan seda, et erakondade rahastamise süsteemis kavandataks põhimõttelisi muudatusi. Ma toetan seda, et neid olulisi plokke või elemente ei tehtaks ega samme ei astutaks lahus nendega seotud asjadest. Ma mainisin kolmnurka, nõudluse vähendamist ja reeglite täitmist, et seadusandja kehtestatud reeglid tegelikult toimiksid, millega paralleelselt on täiesti mõistlik ja võimalik arutada läbi ka riigipoolse rahastamise süsteemi ja summade muutused. Ühe elemendi lahtikiskumine, teist või kolmandat elementi kõrvale jättes, ei ole mõistlik, see ei aita meil leida lahendusi, vaid tekitab uusi probleeme.

18:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Krista Aru, palun!

18:11 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Te olete siin teinud viiteid minevikku ja tulevikku ning rääkinud Vene luure aktiivsest tegevusest meil. Minu küsimus on, mis siis ikkagi sünnib detsembris 2015. Te nimetasite ühe sellise tähtaja ja seda seoses poliitilise reklaami reeglite analüüsiga. Mida see tähendab ja milline on lähteülesanne? Miks seda vaja on?

18:12 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Lähteülesanne on see, nagu ma eelnevalt nimetasin, et poliitiline süsteem vajab arendamist ja korrastamist. Esiteks seetõttu, et kehtiksid võrdsed reeglid ehk seadusi täidetaks. Teiseks, poliitiline süsteem vajab demokraatia toimimiseks kindlasti nende alternatiivide analüüsi ja valikute kaalumist, mis puudutavad valimiskampaaniate rahalise mõju vähendamist poliitilises konkurentsis. Kolmandaks, see küsimus on seotud vajadusega tagada, et seda avalikku ressurssi ei kasutataks valimiskampaanias. Neljandaks, nende ettepanekute pinnalt on võimalik langetada valikuid, mis puudutavad riigieelarvest eraldatava rahasumma võimalikku muutmist ja selle süsteemi ümberehitamist. Ka petitsioon paneb ette üsna põhimõttelise muudatuse, et erakondi tuleks jõuliselt motiveerida eraannetusi hankima. Petitsioon ei anna küll vastust, kas see võiks toimuda juriidiliste isikute annetuste taaslubamise sildi all või mitte. Aga kui me seome mehaaniliselt, mida petitsioon paneb ühe ideena ette, nii et erakondade riigieelarveline rahaline toetus oleks meil, nagu see on Saksa süsteemis, seotud ka eraannetustega, siis on kindlasti mõistlik enne selle mõjusid analüüsida.

18:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jüri Adams, palun!

18:12 Jüri Adams
Aitäh, härra juhataja! Härra minister! Meie sisepoliitika lähiajaloo üks kõige produktiivsemaid uurijaid ja kirjeldajaid Kalle Muuli, Riigikogu liige teie erakonna fraktsioonist, kes ei ole küll praegu saalis, ütleb oma viimases raamatus umbes sellise mõtte, et teie olite Res Publica valimiskampaanias silmapaistvalt see mees, kes käis ärimeestelt erakonnale kampaaniaraha küsimas ja lubas neile, et kui nad seekord annavad, siis nad tulevikus ei pea enam selliseid poliitilisi annetusi erakondadele tegema. Kui see nüüd tõsi on – ja ma oletan, et see on tõsi –, siis olite teie arvatavasti üks kõige tõsisemate lubadustega ja poliitika arengut hästi ettenägev inimene Eesti selle aja poliitikas. Kas ma saan õigesti aru, et teie vaated on tollest ajast palju muutunud, peaaegu vastupidisesse suunda läinud? Tollel ajal olite n-ö riigivarguse, korruptsiooni üks ülesehitajaid. Nüüd olete siis aru saanud, et see ei olnud päris õige tee ja hea meelega tahaksite neid kunagisi saavutusi korrigeerida vastupidises suunas.

18:12 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Selliste terminite ja hinnangutega, ma arvan, tuleks meil olla ettevaatlikum. Aga ma oletan, et osundus härra Muuli raamatust oli täpne. Tõepoolest, Res Publica 2003. aasta lubadus oli see, et juriidiliste isikute annetused keelustatakse. Nii ka juhtus. Ma arvan, et 2004. aasta alguse erakonnaseaduse muudatustega on juriidiliste annetuste keeld Eestis realiseerunud. Seda on kritiseeritud kui võimalikku põhiseadusega vastuolus olevat olukorda. Euroopa riikides on nii ja naa: osas riikides on see lubatud, osas ei ole. Aga mis puudutab olukorda, kus juriidiliste isikute annetused on lubatud, aga paralleelselt sellega ka toetus riigieelarvest suureneb, ja et seda saaks kuidagi nii kõva sõnaga määratleda nagu hea küsija, kes kasutas sõna "riigivargus" või "korruptsioon", siis pean ütlema, et minu poliitilised kogemused on palju väiksemad kui heal küsijal. Mul jääb üle viidata nendele aegadele, kui hea küsija osales valitsuskoalitsiooni esindajana poliitikas. Ma näen eraldiste kiiret kasvu riigieelarves: tõepoolest, 1999. aastal oli 8,4 miljonit krooni, 2000. aastal 16 miljonit krooni ja 2001. aastal 20 miljonit krooni. Nii et see kiirus on märkimisväärne ja kindlasti olid omal ajal selleks olemas teatud põhjendused. Ma olen kaugel sellest, et sildistada seda riigivarga või korruptandi tiitliga.

18:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Monika Haukanõmm, palun!

18:12 Monika Haukanõmm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Oli väga rõõmustav kuulda, et te üldse tunnistasite probleeme erakondade rahastamisega. Mitmed eelkõnelejad või küsijad on tahtnud täpsemalt teada saada teie meelsust selle kohta, mida võiks muuta. Te ütlesite, et kindlasti tuleks seda süsteemi vaadata tervikpildis, mitte sealt üksikut tükki välja tõmmates. Minu küsimus on väga lühike ja konkreetne. Detsembrikuuni, millal ettepanekud peaksid valmima, ei ole väga palju aega. Kas detsembris või hiljemalt jaanuaris tuleb eelnõu meie lauale? Kahjuks ma päris täpselt aru ei saanud, mida te olete valmis muutma.

18:12 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Ma kordan üle oma lähteülesande seda analüüsi tehes. Esiteks, erakondade rahastamise seniseid reegleid, mis on kehtestatud, tuleb tegelikult täita. Tuleb täita seda eesmärki, mille seadusandja on ette pannud. Teiseks, hoolega tuleks läbi töötada teema, mis puudutab kampaaniakulutustele liikide kaupa ülempiiri seadmist. Kolmandaks, erakondade riigieelarvelise rahastamise mudelit ja selle ülesehitust on võimalik vaadelda ainult koos probleemi kahe eelneva tahuga, seda küsimust ei ole võimalik eraldi konstrueerida. Ma saan aru, et on kiusatus võtta üks probleemi element ja öelda, et teised ei ole olulised või nendega võiks tegelda mingil muul moodusel. Minu ülesanne ongi esitada parlamendi põhiseaduskomisjonile raport, kus pakutakse välja terviklahendus. Siis on võimalik seadusandjal teha oma valikuid.

18:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Mart Helme, palun!

18:12 Mart Helme
Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Mulle jäi kõrva teie ütlus, et tuleks arutleda selle üle, kuidas valimiskampaaniaid piirata. Mida te täpsemalt selle all silmas peate?

18:12 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Ma kõnelesin valimiskampaania kulude ülempiirist. Sõna "piiramine" ei saa loomulikult laieneda erakonna programmivabadusele, silmas ei ole peetud poliitiliste seisukohtade piiramist või tsenseerimist. Programmivabadus peab parteidel säilima. Jutt oli käesoleval juhul võimalusest, nagu on praktiseeritud eri riikides, kas seada poliitiliste jõudude kampaaniakulutustele summaarne ülempiir mingi ajatsükli jooksul või kehtestada piir kampaaniakulutuste mingite liikide kaupa, jällegi kas rahaliselt või mahtudes mõõdetav. Kindlasti ei puuduta ma mingilgi moel seda piiramise kategooriat, mis on seotud erakondade aadete või programmiliste seisukohtade sisulise väljendamisega.

18:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Ain Lutsepp, palun!

18:12 Ain Lutsepp
Aitäh, härra juhataja! Härra minister! Miks on justiitsminister võtnud sellele pöördumisele vastata, kui see ei ole isegi koalitsioonilepingu sõnastuse põhjal Justiitsministeeriumi otseses pädevuses? Probleem ei ole ju niivõrd juriidiline kuivõrd eetiline. Erakonnad on riigieelarvest ülerahastatud.

18:12 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Justiitsminister peab oluliste küsimustega tegelemist kindlasti vajalikuks. Need küsimused on olulised, need puudutavad ka riigi konstitutsioonilist ülesehitust, riigi põhikorda ja riigiõiguslikke probleeme. Aga kui küsimuse konkreetne praktiline ajend oli see, miks ma siin arupärimisele vastan, siis selle arupärimise vahetu ajend on tegelikult heade küsijate soov saada – ma olen selles kindel – vastuseid. Oma piiratud teadmiste põhjal olen ma püüdnud neid heauskselt ka küsijatele anda. Samas juhin ma tähelepanu sellele, et – tõsi küll, mitte konkreetse, n-ö summaarse riigieelarve eraldise fookuses – need probleemid, mis on teatud määral omavahel seotud, aga mõnes mõttes ka separaatsed, ehk poliitilise süsteemi regulatsiooni probleemid said juba varasemalt pandud koalitsioonilepingus, tulenevalt valitsuse tööplaanist, Justiitsministeeriumi ülesandeks. Sellega ma siis tegelen oma kõige parema heauskse seisukoha alusel.

18:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, härra minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Nüüd avan läbirääkimised. Kolleeg Andres Ammas, palun kõnepulti!

18:12 Andres Ammas
Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Lugupeetud ministrid! 2009. aastal, kui valitsus ja Riigikogu arutasid majanduskriisist tulenevalt eelarvekärpeid ja tehti 7%-line üldine kärbe, kirjutas arutelu käigust nördinud sotsiaaldemokraat Hannes Rumm oma blogis, et Eestis on kaks püha lehma: laulupidu ja erakondade rahastamine. Ainult nendelt kahelt ei tahetud tookord raha ära võtta. Selles püha lehma staatuses on erakondade rahastamine tänase päevani.
On hämmastav, et isegi eelmisesse Riigikokku kuulunud neli suurt erakonda ei taha sellel teemal nagu õieti diskuteerida. Koalitsiooniläbirääkimiste laua taga teema korraks tõstatus, kuid viidi seal kiiresti absurdini. Valitsuse tegevuskavas pole sellest tuhkagi. Koalitsioonilepingus on selline ebamäärane sõnastus, mida te täna olete juba paaril korral kuulnud.
Loodan väga, et Vabaerakonna ja EKRE ettepanekud ning esitatud eelnõud tulevad seekord arutusele mingi mõistliku aja jooksul, neid ei unustata sahtlisse, nagu ebameeldivate eelnõudega Riigikogu varasemates koosseisudes on juhtunud. Sotsiaaldemokraatide auks tuleb öelda, et suvel tegid nad vähemalt ühe katse valimiskuludele piiri seadmise teemat koalitsioonis tõstatada, aga see põrkas kiiresti vastu koalitsioonipartnerite mõistmatuse müüri. Ometi, kui rääkida kuluaarides, siis väga paljud Riigikogu liikmed saavad aru, et see probleem on amoraalne, aga oma erakondades toimunud diskussioonides on nad senini jäänud alati vähemusse ja asjad paigalt liikunud ei ole.
Ekskursse minevikku, 2003. aastasse ja veel varasematesse aegadesse on siin täna juba tehtud. Tahan seda teha minagi. Kui tookordset loogikat püüda mõista ja härra ministri toodud jada jätkata, siis tuletan meelde, et 20 miljonist suurendati erakondade rahastamist hüppeliselt 80 miljonini ja pärast võeti tagasi 60 miljoni peale. Kui selle hüppe põhjust analüüsida, siis muidugi, see otsus oli rõõmupäev erakondade esimeestele, peasekretäridele ja kõigile rahastamisega tegelejatele, kes ei pidanud enam sponsoritelt toetusraha lunima, sest see raha tuli rahulikult riigi käest. Kindlasti taheti parimat, loodeti läbipaistvust, puhtust ja selgust, aga läks nagu ikka. Selle otsusega hakkasid kaasnema nähtused, millega võib-olla ei oldud arvestatud, aga võib-olla ei oska ma lihtsalt nii küüniliselt mõelda ja siiski oli arvestatud järgneva massilise võlgu elamisega, sellega, et kampaaniaid tehakse võlgu arvestusega, et küll järgmise nelja aasta jooksul saab eelarvelaekumiste abil need võlad ära makstud.
Ma kahtlustan, et keegi ei ole siiamaani suutnud veenvalt seletada, miks erakondade rahastamiseks just selline summa on antud. See summa oli tookord täpselt selline, nagu Res Publica efektiivne ja andekas kampaaniajuht oli välja arvestanud, kui palju raha Res Publical võlgade maksmiseks vaja läks. Tänaseks on see kampaaniate võlgu tegemine muutunud lausa massiliseks ja enesestmõistetavaks.
Tegelikult võib poliitilises elus näha pilti, mis on tuttav eesti kirjandusklassikast. Mäletate, kuidas Piibeleht Vestmanni enda rahaga Vestmanni tütart kosimas käis? Nüüd on olukord selline, kus erakonnad ostavad valimiskampaania ajal valijat ehk maksumaksjat tema enda rahaga.
Kas on võimalik saada lisaaega?

18:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kolm minutit.

18:12 Andres Ammas
Meil oleks palju, mille üle diskuteerida. Ega Vabaerakond ei suru tingimata oma lahendusi peale. Me võiksime diskuteerida, kuidas võiks käia kohalikel valimistel osalejate finantseerimine riigieelarvest, mis on rahastamise alus ja mis hääle hind. Me võiksime diskuteerida paljude asjade üle: kuidas piirata valimiskampaaniaid, kas riik võiks eraldada avalik-õiguslikus televisioonis kõigile võrdselt eetriaega või on siin mingi muu õiglane lahendus. Neid võimalusi on palju ja minu teada eri riikides tarvitatakse erinevaid lahendusi. Üks asi on kindel: üheski demokraatlikus riigis ei toimu sellist lausülerahastamist kui Eestis. Hea kolleeg Jüri Adams on tabavalt öelnud, et kuni praegune süsteem püsib, seni ei ole meil tegelikult aus rääkida vabadest ja võrdsetest valimistest, kuigi meile meeldib sageli oma demokraatlikkust rõhutada.
Tänasest arupärimise käsitlemisest siin saalis oli siiski üht-teist kasu. Mul on hea meel, et justiitsminister

viitas analüüsile, mille tegemine valitsusel ja ministeeriumil ees seisab. See annab kõvasti lootust, sest minu meelest on analüüsimine lausa praeguse valitsuskoalitsiooni moto või vapilause. See tuleb koalitsioonil suurepäraselt välja. Jõudu neile selleks! Aitäh!

18:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Jüri Adams, palun!

18:12 Jüri Adams
Härra istungi juhataja! Jätkan sellest kohast, kus minister küsimusele vastates tuletas meelde väga vanu aegu. Tõepoolest, 2003. aastal oli täiesti olemas riigi rahaline toetus erakondadele ja sel aastal anti seda 20 miljonit krooni. Erakonnad kasutasid seda oma organisatsiooni ja büroode ülalpidamiseks. Niipalju kui ma suudan otsustada, ei katnud see tol ajal vajadust, nii et koguti annetusi juurde. 2003. aastal toimus tõesti suur pööre, ühe aastaga tõsteti toetus 20 miljonilt kroonilt 60 miljoni kroonini, see muudatus toimus alates 2004. aastast. Edaspidi tõusis see veel 90 miljonini välja, masu ajal veidikene langes. Ma palun vabandust, hea fraktsioonikaaslane Andres Ammas, aga sa ajasid arvud sassi! Lõpuks oli aastas summa umbes 84 miljonit krooni ehk 5,4 miljonit eurot ja sellel tasemel on see püsinud nüüd päris pikalt.
Sellel ajavahemikul, kui mu tervis oli kehvem, oli mul tänu sotsiaaldemokraatide fraktsioonile võimalus esineda siin 2009. aastal toimunud eraldi arutlusel erakondade rahastamise teemal. Ma olen väga tänulik praegusele ministrile Indrek Saarele, endisele ministrile Sven Mikserile ja Riigikogu esimehele Eiki Nestorile, kes andsid mulle tookord selle ülesande. Siis sai mulle selgeks, et vahepeal läks asi päris valesti, kuna siin toimus kvantiteedi üleminek kvaliteediks, nagu on väljendunud inimesed, kes on rääkinud dialektilisest filosoofiast. Nimelt, raha sai palju ja seda sai hakata tulevaste valimiste finantseerimiseks ära kasutama.
Selle aasta aprillis oli mul võimalus osa võtta valitsuskoalitsiooni moodustamise läbirääkimistest. Me esitasime seal Vabaerakonna esindajatena mitmesuguseid ettepanekuid, mille põhilähenemine oli selline, et kõigepealt peaks selles valdkonnas toimuma mingisugune märgatav muutus, mis ütleks Eesti avalikkusele, et see probleem on teadmiseks võetud ja sellega tegeldakse, aga edasi võiks olukorra normaliseerimine olla jaotatud pikema aja peale, nii et maksimaalselt ideaalilähedane olukord algaks peale 2019. aasta valimisi, kui järgmine Riigikogu koosseis on tööd alustanud.
Me rääkisime ka sellest, mida me teame teistest riikidest. See on valdkond, kus on väga raske võrdlusi teha. Tundub, et mõistlik on rääkida n-ö hääle hinnast, nii nagu see on Saksamaal või Lätis. Läti annab toetusteks aastas pool eurot iga parlamendivalimistel saadud hääle kohta, Saksamaal on see kahe ja kolme euro vahepeal ning meie arvutuste järgi on Eestis see summa üheksa eurot. Me ei tea ühtegi teist Euroopa Liidu riiki, kus see summa ei oleks mitte vähemalt kolm korda väiksem. Aga siis tõi Reformierakond kohale oma spetsialisti, kes väitis, et Islandi Vabariigis on see summa suhteliselt veelgi suurem. Võib-olla see niimoodi on, võib-olla ei ole. Ma ei ole saanud seda kontrollida. Kui see nii on, ju nad on siis seda asja teistmoodi korraldanud. Võib-olla peaks seda nendelt küsima. Meie põhiideede hulka kuulus veel see, et …
Kui tohib, palun aega juurde!

18:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kolm minutit.

18:12 Jüri Adams
… minna Saksamaa või Läti eeskujul praeguselt süsteemilt üle hääle hinna süsteemile. See võimaldaks kasutada samasugust süsteemi ka kohalikel valimistel ja anda võimalus nendele erakondadele või kohalikele valimisliitudele, kes on olnud sunnitud surveabinõude tõttu minema suurte parlamendierakondade koosseisu või teenistusse, normaalselt kohapeal tegutseda. See oli meie teine idee.
Kolmas poliitiline idee oli meil selline, et võrdsustada võimalused valimistel. Meie ettepaneku järgi toimuks see kõige lihtsamalt öeldes niimoodi, et kui üks erakond esitab 125 kandidaadiga nimekirja ja teine samamoodi 125 kandidaadiga nimekirja, siis nad saaksid riigilt – kui me üldse otsustame, et sellist toetust on vaja – võrdse toetuse. Lootus on selles, et mitte rahaliste võimaluste erinevus ei määra siis enam tulemust, vaid arvatavasti juba poliitilised programmid. See on muidugi ainult lootus, aga me

vähemalt loodame seda.
Kordasin need mõtted siin üle. Need ei ole meil kuskile kadunud ja meil oleks väga hea meel, kui selles valdkonnas toimuks kas või mingisugune oluline edasiminek lähema kolme ja poole aasta jooksul. Aga kui seda ei juhtu, siis ma loodan, et Vabaerakond ja mitmed teised jõud on ka 2019. aasta valimiste eel olemas. Päris kindlasti loodan ma, et siis on valijaskond rohkem teadlik valimiste tehnilistest peensustest, mis praegu paljudele inimestele tõenäoliselt veel selged pole. Aitäh!

19:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Martin Helme, palun!

19:12 Martin Helme
Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Mis jäi kripeldama, oli justiitsministri seisukoht, mille järgi ei saa hakata meie valimissüsteemi või parteide rahastamise süsteemi osade kaupa parandama, vaid kõiki asju tuleb teha suures komplektis ja veel konsensusega. See on klassikaline näide selle kohta, kui täiuslikkus tehakse hea vaenlaseks. Tegelikult, kui on näha, et mitte kuidagi ei ole võimalik sellel suurel ümmargusel munal ühestki servast kinni võtta, siis tuleks ikka kuskilt otsast pihta hakata. Ja parteide rahastamine on kindlasti see üks ots, kust võiks pihta hakata.
Ma olen täiesti nõus, et see on kompleksne teema. Ma arvan, et viimaste valimiste järgne Riigikogu koosseis on selge märk, et valijad ei olnud rahul senise poliitilise maastikuga Eestis. Hoolimata sellest, et Vabaerakond ja Konservatiivne Rahvaerakond tegid väga väikeste vahenditega väga tagasihoidliku kampaania, sisuliselt olid meil n-ö piirangud peal, saime me ikkagi Riigikogu künnisest üle ja saame neid ideid, mis meile on rahva mandaadiga kaasa pandud, siin edendada.
Minu meelest praegune rahastamissüsteem tegelikult aktiivselt õõnestab toimivat demokraatiat. Ta tekitab ennast taastootva spiraali, kus need, kellel on, saavad kogu aeg rohkem, ja need, kellel pole, saavad kogu aeg vähem. Sellises olukorras paistab silma koalitsioonierakondade soovimatus seda teemat kuidagigi edasi liigutada. Vastupidi, silma torkab nende soov, et kui seda teemat nüüd jälle tükk aega vaka all hoida ja loksutada, ehk see siis kuidagi vajub päevakorrast maha ja jõutakse tagasi olukorda, kus parlamendis on vähem tegelinskeid, kes segavad niisugust asjaajamist, nagu siiamaani oli. See ei saa olla vastuvõetav, see kindlasti ei lähe ka läbi, sest siin Riigikogu saalis on olemas piisavalt rahvasaadikuid, kes kogu aeg ikkagi selle teemaga pinda käivad, ning on olemas ka avalikkuse surve. Igal juhul oleks Eesti demokraatia seisukohalt vajalik, et parteid loobuksid olulisest osast rahast, mida nad ise on endale maksumaksja taskust preemiaks määranud. See juba iseenesest tekitaks piirangud valimiskampaaniale. Kui raha on vähe, siis teedki väiksema, tagasihoidlikuma kampaania. Ei ole vaja piirata mahtu, kui raha on vähem.
Üks oluline märkus veel. Mõttevahetuse käigus tuli välja, et saab piirata kas raha kulutamist või mahtu. Esiteks, mulle teeb äärmiselt suurt muret see, et me räägime üldse valimiskampaania piiramisest. Ma arvan, et siin on väga tõsine põhiseadusliku sõnavabaduse ja südametunnistuse vabaduse ning poliitilise tegevusvabaduse riive oht. Me teame ju seda kaasust, kui SA Perekonna ja Traditsiooni Kaitseks tegi masspostitust, mida ta ei olnud eelnevalt kooskõlastanud ühegi kandidaadiga ja mille jaoks ta oli eraannetustena ise raha kogunud. Ta on sattunud uurimise alla, sest ta justkui tegi keelatud kampaaniat. Andke andeks, aga kui enne valimisi ei tohi kodanike survegrupp oma poliitilisi seisukohti avaldada, siis see kindlasti ei ole kooskõlas põhiseaduse mõttega ega demokraatlike valimiste printsiipidega.
Palun ka lisaaega!

19:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kolm minutit.

19:13 Martin Helme
Kui me üldse mingisugusest piirangust räägime, siis on mõeldav teha ikkagi mahupõhiseid piiranguid. Ma võin täiesti kindlalt väita, et need hinnad, mille Konservatiivne Rahvaerakond kauples välja reklaamiagentuuridelt, olid tükk maad madalamad, kui olid mõne teise partei väljakaubeldud hinnad. See tähendab, et meie kulutused ühe sekundi kohta näiteks teles olid mitu korda odavamad kui näiteks IRL-il. See n-ö rahapõhine piiramine ei tee asja kindlasti ausamaks. Vastupidi, see toob kaasa järjekordse kontrollimiste, reguleerimiste ja aruandluse mehhanismi, mis teeb meie poliitilise süsteemi

kohmakamaks ja bürokraatlikumaks ning paneb tegelikult riigivõimu vaba poliitilise tegevuse kuklasse hingama. See ei ole hea, see ei ole minu meelest vajalik.
Vaja on vähendada maksumaksja osalust parteide rahastamises. Meie ettepanek on, et kõiki parteisid rahastataks võrdselt, just selles ulatuses, et nad saaksid oma majapidamise korda teha. Kampaaniaid tuleks neil rahastada annetustest. See tooks kaasa parteide liikmeskonna aktiveerumise, see tooks kaasa tegeliku sisedemokraatia erakondades ja palju toimivama poliitilise debati. Üks kindel asi, mis aitaks demokraatia arengule kaasa, on kautsjoni kaotamine. Kautsjon on ebamõistlikult suur, see on sisuliselt rahanduslik tsensus, mis piirab inimeste osalust poliitilises protsessis. Selle asemel võiks olla allkirjade kogumine.
Need on ettepanekud, mis on korduvalt kõlanud, mis ka täna siin kõlasid ja mida me oleme eelnõus esitanud. Ma tõesti ei leia, et kui me ei suuda ühe hoobiga lahendada ära kõiki meie erakondade rahastamise ja valimissüsteemi probleeme, siis me ei tohiks ühtegi neist asjadest parandama hakata. Aitäh tähelepanu eest!

19:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Andres Herkel, palun!

19:13 Andres Herkel
Härra juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Austatud minister! Me saime oma arupärimisele vastuseks sellise ümmarguse jutu, mis annab üsna vähe lootust. Tõsi, positiivsele poolele tuleb kanda see, et mööndakse probleemi olemasolu. Me oleme astunud suure sammu edasi selles mõttes, et selles küsimuses nähakse probleemi, kuid meie arvates on ikkagi väga oluline see, mismoodi see lahendus tulema hakkab. Riigikogu eelmises koosseisus nägin ma väga pikalt seda, kuidas rahvakogu suurepärased ettepanekud – osa neist väga head ja mõned võib-olla natuke küsitavamad –, mis Vabariigi President siin üle andis, lihtsalt tapeti Riigikogu põhiseaduskomisjonis sellesama komplekssusega. Väga lihtne on niimoodi skolastikasse minnes erinevaid algatusi altpoolt õõnestada ja lõpuks mitte midagi teha.
Juhin tähelepanu, et meil on siiski esitatud eelnõud, selleks et seda olukorda muuta. Tulemas on riigieelarve seaduse arutelud ja me kindlasti teeme riigieelarve kohta oma ettepanekud, et juba tuleva aasta riigieelarves erakondadele eraldatavat raha poole võrra vähendada. Need on konkreetsed sammud ja paluks neid toetada!
Mida ma ministri jutus ei pea heaks tooniks, on see, kui otsitakse niisuguseid põhjendusi, et vaadake, mida Keskerakond teeb Tallinnas, või et on mingisugune julgeolekuoht, mis sunnib meid Eestis erakondi rahastama ebademokraatlikul moel. Teate, ma olen seda asja näinud, kui ma olin aastaid Euroopa Nõukogu raportöör Aserbaidžaanis, kus ükskõik missuguse põhiõiguste küsimuse või inimõiguste rikkumise puhul tulid niisugused universaalsed vabandused, et Karabahhis on sõjasituatsioon ja kõrval Iraanis on ekstremistid. Need ei ole heas stiilis lahendused ega heas stiilis vabandused. Neist ma paluksin tõepoolest hoiduda. Ma ei tahaks kuulda, et Eesti demokraatia mõni element võib olla halvem sellepärast, et meil on Keskerakond ja Vene oht.
Mis puudutab analüüse, siis ma juhin tähelepanu, et meil on juba teatud analüüsid olemas. Oleme neid küsinud Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonnalt. Meil on olemas võrdlemisi hea võrdlusmaterjal teiste Euroopa Liidu riikidega. Võib-olla mitte täiuslik ja võib-olla ei kajasta see mitte viimast ajaetappi, sest see on tehtud 2010. aasta andmete põhjal, mistõttu oleks seda kindlasti mõtet värskendada, aga see ütleb väga üheselt ja selgelt, et kui aluseks võtta võrdlus SKT-ga, siis see raha, mis Eestis antakse riigieelarve kaudu erakondadele, ületab ligemale kolmekordselt mitme Euroopa Liidu riigi näitajaid. Ainuüksi see võrdlusmaterjal peaks ütlema, et meil on need asjad halvasti ja valesti, ja seda kõike tuleks teistmoodi korraldada.
Lõpuks, Riigikogu rollist. Ma ei jätaks seda aspekti siin puudutamata. Kui detsembriks suudab lugupeetud justiitsminister selle silla Riigikogule esitatud pöördumise ja oma sammude vahele ehitada – meie seda koalitsioonileppest tulenevalt ei näinud –, siis on see ju tore. Aga ma arvan, et põhiseaduskomisjon talitas väga halvasti, kui pallis selle küsimuse n-ö muu küsimusena lahendamiseks justiitsministrile. Tegelikult on just nimelt Riigikogu see koht, kus erakonnad peaksid saama niisugused probleemid omavahel selgeks kõnelda. Kui me seda ei suuda, siis ärge imestage, kui meid jälle kusagil kummitempliks nimetatakse. Aitäh!

19:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Kas ministril on soov sõna võtta? Jah, palun!

19:13 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Austatud Riigikogu liikmed! Härra Helme mainis siin, et tema erakond sai reklaami mitu korda odavama hinnaga kui konkurendid. Ma juhin tähelepanu, et kehtiv erakonnaseadus kõneleb teenuse saamisest allapoole turuhinna, mis on sel juhul kvalifitseeritav annetusena. Nii et ma loodan, et te olete selle ka deklareerinud.
Nüüd teine küsimus, mis puudutab seda, millest me konkreetselt räägime. Andres Herkel võttis minu meelest väga tabavalt kokku selle, et kõik ettepanekud, mis tehakse, tuleks ellu viia, ja kui neid ellu ei viida, siis on tegemist kummitempliga. Ta osutas eelmise parlamendikoosseisu tegevusele. Ta ütles, et rahvakogu suurepärased ettepanekud, osa neist head, osa küsitavad, lihtsalt tapeti. Kõik oleks tulnud ellu viia, nii head kui ka küsitavad, aga need tapeti.
Ka siin on väga mitu tahku, millisel moel seda konkreetset riigieelarvelist eraldist jagada ja milline see süsteem peaks olema. Küsimus on selles, milline süsteem on mõistlik poliitilise süsteemi, poliitilise ruumi toimimise seisukohalt. Siin on võimalikud alternatiivid. Aga ma ei kiida heaks väidet, et praeguse Eesti erakonnasüsteemi puhul, nagu see on loodud, ja rahastamissüsteemi puhul, nagu see 1990. aastatel sai paika pandud, on tegemist sellise rahastamismudeliga, mille kohta saaks tuua paralleeli ebademokraatliku süsteemiga, Aserbaidžaani süsteemiga. Ma ei pidanud silmas mitte seda, otsekui erakondade rahastamise praegune süsteem peaks säilima sellepärast, et Keskerakond kandib Tallinnas raha, või sellepärast, et tegelikult efektiivset järelevalvet ei ole. Ei, vastupidi. Minu mõte on selles, kui me sellises suurusjärgus probleemi ei lahenda, siis on väga silmakirjalik kõnelda n-ö ühest tahust ja seda süsteemi perspektiivis. Ma tuletan meelde, et kümme miljonit eurot aastas on valimiskampaania maht. See on väga tõsine demokraatliku protsessi hälve. Kui öeldakse, et ärme selle küsimusega tegeleme, tegeleme sellega, millele on arupärijad osutanud, siis sellega ma küll nõustuda ei saa. Siin on mitu tahku ja me peame kõigi nendega tegelema.
Mul on hea meel, et härra Adams korrigeeris härra Ammase sõnu. Tõepoolest, poleemika majanduskriisi ajal selle kärpe üle oli suur, küll aga puudutas üldise avaliku sektori kärpe filosoofia, nagu see 7% oli, ka erakondade riigieelarvelist rahaeraldist, mis, tõsi küll, ei ole arupärimise esitajate arusaama järgi loomulikult mitte piisav. Aitäh!

19:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Lõpetan sellele arupärimisele vastamise.

---

6. 18:27 Arupärimine Ukraina isikustamata välispassi plankide ja põgenike vastuvõtu kohta Eestisse (nr 13)

19:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Läheme kolmanda arupärimise juurde. Riigikogu liikmete Uno Kaskpeiti, Henn Põlluaasa, Martin Helme, Mart Helme, Arno Silla, Raivo Põldaru ja Jaak Madisoni 4. mail 2015 esitatud arupärimine Ukraina isikustamata välispassi plankide ja põgenike vastuvõtu kohta Eestisse. Palun arupärijate nimel kõnepulti Uno Kaskpeiti!

19:12 Uno Kaskpeit
Härra eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Meil on arupärimine välisministrile. See on tingitud sellest, et viimasel ajal on palju Ukrainast pärit inimesi saanud Eestis elamis- ja tööloa. Seetõttu on meil järgmised küsimused. Milliste printsiipide alusel ja millises koguses on Eestisse planeeritud lubada Ukraina sõjapõgenikke? Näiteks leiab Poola, et Ukraina on ise võimeline oma territooriumil põgenikud ümber paigutama. Teiseks, kuidas on kontrollitud meile saabuvate Ukraina kodanike dokumentide autentsust ja tagatud, et tegemist pole dokumentidega, mis on välja antud okupeeritud aladel? Kolmandaks, millisel moel tehakse Ukraina põgenike vastuvõtmisel vahet, kas nad toetavad Venemaa agressioonipoliitikat või Ukraina iseseisvust ja territoriaalset terviklikkust? Aitäh!

19:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Ma palun arupärimisele vastamiseks kõnepulti välisminister Marina Kaljuranna!

19:13 Välisminister Marina Kaljurand
Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Hakkan küsimustele vastama. Esimene küsimus: "Milliste printsiipide alusel ja millises koguses on Eestisse planeeritud lubada Ukraina sõjapõgenikke? Näiteks Poola leiab, et Ukraina on ise võimeline paigutama põgenikud ümber oma territooriumil." Eestis ei ole kehtestatud kvoote eri riikidest rahvusvahelise kaitse taotlejatele, iga taotlus on eraldiseisev ja seda ka menetletakse vastavalt. Rahvusvaheline kaitse antakse ainult nendele ukrainlastele, kelle ümberasumine Ukraina territooriumil on ilmselgelt raskendatud ehk võimatu.
Teine küsimus: "Kuidas on kontrollitud meile saabuvate Ukraina kodanike dokumentide autentsust ja tagatud, et tegemist pole dokumentidega, mis on välja antud okupeeritud aladel?" Välisministeeriumile teadaolevalt ei jäänud Krimmi ega Venemaa toetatud separatistide kontrolli all olevatesse piirkondadesse ei Ukraina välispasside ega teiste reisidokumentide blankette. Samuti ei jäänud neisse piirkondadesse reisidokumentide isikustamiseks kasutatavaid seadmeid. Ukrainas on juba aastaid kasutatud reisidokumentide isikustamisel tsentraliseeritud süsteemi, mis tähendab, et kõik reisidokumendid isikustatakse Kiievis, mistõttu puudub vajadus reisidokumentide blankette ja nende isikustamiseks vajalikke seadmeid mujal regioonides hoida. Küll aga jäi meile teadaolevalt Krimmi ja Venemaa toetatud separatistide kontrolli all olevatesse piirkondadesse teatud hulk Ukraina sisepasside planke. Nende plankide andmed on Eesti riigile teada. Kuna aga Ukraina sisepass on eelkõige riigisiseseks kasutamiseks mõeldud dokument, millel rahvusvahelises suhtluses erilist tähtsust ei ole, siis selles kontekstis ei ole nende plankide Ukraina keskvõimu kontrolli alt väljumine Eesti seisukohast oluline. Näiteks on Ukraina sisepass reisidokumendina kasutatav vaid väga üksikutes riikides, Schengeni viisa taotlemiseks ega Schengeni välispiiri ületamiseks Ukraina sisepass ei sobi.
Viimane küsimus: "Millisel moel tehakse vahet Ukraina põgenike vastuvõtmisel, kas nad toetavad Venemaa agressioonipoliitikat või Ukraina iseseisvust ja territoriaalset terviklikkust?" Rahvusvahelise kaitse saavad ainult need Ukraina kodanikud, kes põgenevad Venemaa agressiooni eest. Rahvusvahelise kaitse vajadus selgitatakse välja menetluse käigus. Taotlejatega vesteldakse, seda teevad Politsei- ja Piirivalveameti töötajad. Aitäh!

19:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, lugupeetud minister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Martin Helme!

19:13 Martin Helme
Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Ütlesite, et ilmselgelt raskendatud ehk võimatu ümberpaiknemine Ukraina territooriumil on üks põhjus, miks inimesed lubatakse Eestisse. Mida see "ilmselgelt" tähendab? Minu arvates ei ole siin miskit ilmselget. Mis need kriteeriumid ikkagi on, mis näitavad, et inimese ümberpaiknemine Ukraina sees on raskendatud ehk võimatu? Kuidas seda täpsemalt kontrollitakse?

19:13 Välisminister Marina Kaljurand
Tänan küsimuse eest, lugupeetud Riigikogu liige! Taotlejaga vesteldakse ja vestluse käigus uuritakse, kust ta on pärit, kus on tema kodu, kas see asub kriisipiirkonnas, kas see asub okupeeritud aladel. Kõigi nende küsimuste ja vastuste ning vestluse tulemusena teeb politsei- ja piirivalveametnik oma järeldused ja langetab otsuse.

19:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Krista Aru, palun!

19:13 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Kui palju on Eestile tänaseks Ukrainast asüülitaotlusi esitatud? Kui palju on meil põgenikke? Kas meil on olemas adekvaatne ülevaade? Teatavasti on Ukrainas elavatel inimestel siin ka sugulasi ja siis hakkab rakenduma mingi perekondade taasühinemise õigus. Kui palju on meil tänaseks Ukrainast saabunud inimesi?

19:13 Välisminister Marina Kaljurand
Tänan küsimuse eest, lugupeetud Riigikogu liige! Ma loen teile natukene statistikat ette. 2014. aastal taotles Eestis rahvusvahelist kaitset 50 Ukraina kodanikku, ühtegi taotlust ei rahuldatud. Selle aasta kaheksa kuu jooksul on rahvusvahelist kaitset taotlenud 62 Ukraina kodanikku ja kaitse on saanud 32 inimest ehk natuke üle poole. Eestisse asumiseks väljastati Ukraina kodanikele eelmisel aastal 1087 elamisluba. Statistikaameti andmetel elas 2014. aasta seisuga Eestis 22 994 ukrainlast.

19:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Mart Helme, palun!

19:13 Mart Helme
Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Mainisite, et Ukrainas on passide väljaandmine tsentraliseeritud ja Kiievi kontrolli all. Kas me esitame nende siia tulevate isikute dokumentide kohta ka Kiievile järelepärimisi?

19:13 Välisminister Marina Kaljurand
Ma tänan selle küsimuse eest, lugupeetud Riigikogu liige! Ma ei oska detaile kommenteerida, selle teemaga tegeleb Politsei- ja Piirivalveamet ehk Siseministeerium. Minul on olemas see informatsioon, mille ma Siseministeeriumilt olen saanud. Jah, ma eeldan, et seda kontrollitakse. Jah, ma eeldan, et toimub pidev infovahetus ja kui on kahtlusi, et dokumendid on võltsitud või kehtetud, siis sellel teemal ka Ukraina keskvõimudega suheldakse.

19:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Kolleeg Henn Põlluaas, palun!

19:13 Henn Põlluaas
Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! "Foorumi" saates ütlesite te hiljuti, et immigratsioon on detail, millesse ... Ei kuule või?

19:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Palun mikrofoni! Kas me saame kindlustada, et Henn Põlluaasa mikrofon töötaks?

19:13 Henn Põlluaas
Palun mikrofoni, jah! Hallo-hallo! Kas kostab? Kas ei kuule? Hallo!

19:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Istungi juhataja kuuleb, aga ülejäänud ilmselt ei kuule.

19:13 Välisminister Marina Kaljurand
Mina ka kuulen.

19:13 Henn Põlluaas
Ma võin kõva häälega rääkida, kui see rahuldab.

19:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Nii ei saa, meil on vaja ka stenogrammi jaoks materjali. Ma võtan viis minutit juhataja vaheaega. Vaheaeg viis minutit.
V a h e a e g

19:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Austatud kolleegid! Nüüd meil on selline omapärane olukord, et mikrofonid saalis ei tööta, aga stenogrammi jaoks lindistamine toimub. Kas te olete nõus, et kui kõigile on küsija ja vastaja tekst

kuuldav ja arusaadav, siis me võime istungit jätkata? Kas te olete nõus? Palun! (Vahelehüüe.) Kõik puldid töötavad, aega saab mõõta, stenogrammi saab koostada, aga saalis ei ole heli, ilmselt on kõlaritega midagi juhtunud ja need ei tööta. (Vahelehüüe.) Hästi. Tehnikainimesed ütlevad, et nad suudavad siiski kümne minuti jooksul probleemi lahendada. Võtan uuesti juhataja vaheaja. Vaheaeg kümme minutit, jätkame kell 18.54.
V a h e a e g

19:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Lugupeetud kolleegid, püüame nüüd istungiga edasi minna. Loodan, et tehnika meid enam alt ei vea. Kolleeg Henn Põlluaas, palun esita oma küsimus! Ehk on võimalik seda esitada.

19:13 Henn Põlluaas
Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Hiljutises "Foorumi" saates te ütlesite – ma katsun mõtte enam-vähem välja öelda, sõna-sõnalt ilmselt ei tsiteeri –, et immigratsiooniküsimus on detail, millesse ei tasu takerduda. Kas te olete tõesti sellel seisukohal, et immigratsioon ei ole selline teema, mis puudutab riigi enesemääramisõigust ja suveräänsust?

19:13 Välisminister Marina Kaljurand
Ma tänan küsimuse eest! Lugupeetud Riigikogu liige, ma küll tulin siia vastama küsimustele Ukraina isikustamata välispassi plankide ja põgenike vastuvõtu kohta, aga ma hea meelega vastan teile. Kindlasti ei öelnud ma midagi sellist, nagu immigratsioon ohustaks Eesti iseseisvust või suveräänsust. Eesti riigi iseseisvus, suveräänsus, Eesti riigi ja kultuuri säilitamine on Välisministeeriumile ja välisministrile niisama oluline kui absoluutselt kõigile teistele institutsioonidele Eestis ja ma loodan, et ka kogu Eesti rahvale. Küll aga tuleb pagulasteemaga tegeldes arvestada mitmeid komponente: pagulaste arv, välispoliitilised aspektid, see, mida me saame teha kriisikolletes, ning kuidas me kaitseme Euroopa Liidu välispiiri. Ühest küsimusest ei saa teha suuri üldistusi, vaid pagulaspoliitikat ja immigratsiooni tuleb vaadata suurema tervikuna.

19:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Jaak Madison, palun!

19:13 Jaak Madison
Aitäh, austusväärt istungi juhataja! Lugupeetud välisminister, ma täpsustan kolleegi küsimust, mis puudutas "Foorumi" saates öeldut. Ma tsiteerin: "Me ei saa takerduda detailidesse, kas praegune pagulaskriis, mis on tekkinud üle Euroopa, kas see lahendatakse juhtimisega Brüsselist või Eestist." Te nimetasite seda, kas lahendus tuleb Brüsselist või Eestist, väga selgesti väikeseks detailiks. See tekitas väga suurt hämmeldust kogu Eesti rahvas ja ka sotsiaalmeedia läks kihama. Ma arvan, et selline väljaütlemine jätab väga palju tõlgendusvõimalusi. Seega, me oleksime väga õnnelikud, kui me saaksime siin praegu vastuse, kas pagulasküsimuse lahendus, kas pagulasi jagatakse Euroopas solidaarsusprintsiibi või teiste põhimõtete järgi, peaks tulenema Eesti valitsuse ja Riigikogu seisukohast või peaks see toimuma Brüsseli pakutud kvoodisüsteemi alusel.

19:13 Välisminister Marina Kaljurand
Ma tänan küsimuse eest, lugupeetud Riigikogu liige! Euroopa Liidu liikmesriigil on teatud küsimused, mis on Euroopa Liidu pädevuses, ja on teatud küsimused, mis on riigi pädevuses. Eesti piiride kaitse ja see, millistel tingimustel me pagulasi oma riiki lubame, on Eesti riigi pädevuses. Neid otsuseid selgitab Eesti riigi nimel Euroopa Liidu institutsioonides kas mõni minister või peaminister. Praegune arutelu, mis Brüsselis toimub, puudutab Euroopa pagulaskriisi, mis on kõige suurem kriis, mis on tabanud Euroopa Liitu pärast teist maailmasõda. Selle kriisi lahendamisel saab Euroopa Liit olla ühtne ja tugev ainult siis, kui liikmesriigid tegutsevad koos. Eesti otsustab ise, aga otsustamisel peab ta lähtuma nendest Euroopa Liidu väärtustest, mida me pidasime oluliseks varem ja peame ka praegu, kui me oleme Euroopa Liidu liikmesriik. Neid probleeme tuleb lahendada koos, solidaarselt, ühiselt, arvestades iga liikmesriigi suveräänsust, tema tahet ja soovi.

19:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Kas kolleegidel on soovi alustada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, seega lõpetan kolmanda arupärimise ... Siiski on, vabandust! Palun, kolleeg Mart Helme!

19:13 Mart Helme

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Ma pean tunnistama, et mind ei rahuldanud need vastused, mille me lugupeetud välisministrilt praegu saime. Mind ei rahuldanud vastused Ukraina teemal, sest mulle isiklikult jäi mulje, et Ukraina suunal on meie poliitika halvasti planeeritud selles tähenduses, et me siiski päris täpselt ei tea, kes sealt meile tuleb. Siin on lihtsalt segapuder. Me ei tea, kas need inimesed tulevad meile perekondlike sidemete tõttu või kas nad võivad olla hoopiski inimesed, kes toetavad Venemaa poliitikat Ukraina ja teiste Venemaa naaberriikide suhtes, ja kas meil on lõppude lõpuks olemas kontroll nende dokumentide üle, mida nad kasutavad. Ka minister tunnistas, et ta ei või kindlasti sajaprotsendiliselt vastata, et meil on see kontroll täielikult olemas.

Veel vähem rahuldas mind aga ministri selgitus Euroopa pagulaskriisi kohta, mis ei olnud isegi vastus. Mis mind ei rahulda? Mind ei rahulda see, et kogu aeg koputatakse meie südametunnistuse peale, et me peame olema eurooplased. Me oleme eurooplased. Mind ei rahulda ka see, et meile räägitakse kogu aeg sellest, kuidas me peame olema solidaarsed. Me oleme solidaarsed. Me oleme käinud kõikides kriisikolletes oma sõduritega: Iraagis, Afganistanis. Me oleme Kesk-Aafrika Vabariigis, me oleme Malis, me oleme Liibanonis. Ma ei näe kohta, kus Eesti oleks jätnud midagi kahe silma vahele ega oleks ilmutanud solidaarsust ja tahet julgeolekut luua, mitte ainult seda tarbida. Sellest seisukohast on täiesti arusaamatud niisugused vihjed, nagu me peaksime olema veel kuidagi ortodokssemalt Euroopa-meelsed ja kohusetundlikumad, kui me juba niikuinii oleme.

Ja veel, mind absoluutselt ei rahulda see väide, nagu me oleksime suveräänsed ja otsustaksime ise, keda me vastu võtame. Me ei ole suveräänsed, sest me laseme endale seda sisuliselt ette kirjutada. Euroopa Liidu asjade komisjon ei ole andnud Vabariigi Valitsusele luba ega kooskõlastust võtta vastu rohkem kui 150 + 30 nn pagulast, kes tegelikult on heaoluimmigrandid. Euroopa Liidu asjade komisjoni viimasel koosolekul ei kooskõlastatud järgmise 300 (ja veel midagi peale) immigrandi vastuvõtmist. Järelikult, valitsus tegelikult ei tegutse praegu kooskõlas parlamendis selgelt antud mandaadiga, seda mandaati pole valitsus saanud. Rääkida siin suveräänsusest on lihtsalt kohatu.

Me teeme järjekordselt seda, mida meilt sisuliselt nõutakse. Kui Saksamaa kõigepealt teatab, et ta võtab vastu 800 000 immigranti, ja siis ühel hetkel teatab, et ta ikkagi ei suuda võtta vastu rohkem nendest, kes seal juba on, ja ülejäänud tuleb ära jagada, siis see on kokkulepete ja teiste riikide hea tahte kuritarvitamine. Kui Itaalia ja Kreeka sisuliselt keelduvad oma piire valvamast ja osalevad valitsuste tasemel inimkaubanduses, siis ei ole mõtet rääkida meile siin Eestis vajadusest valvata Schengeni piire. Muide, meie hakkasime neid Schengeni piire ilmselt natuke kohusetundlikumalt valvama alles pärast seda, kui – paljud siinviibijad kannavad rinnas kollast linti – Eston Kohver Eestist või piirilt rööviti. Rääkida selles olukorras Schengeni piiride valvamisest on samuti kohatu.

Teeme asjad selgeks. Eesti ei käitu suveräänse riigina, nii nagu peab. Riigikogu liikmed soovivad valitsusele meelde tuletada, et on vajalik, et me käituksime suveräänse riigina. Aitäh!

19:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem läbirääkimiste soove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Kas ministril on soovi sõna võtta? Palun!

19:14 Välisminister Marina Kaljurand

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma tulen tagasi selle esimese küsimuse juurde, mille pärast mind täna siia kutsutigi, ehk Ukraina dokumendid ja kuidas menetletakse Ukraina pagulaste taotlusi. Ma palun vabandust, kui ma ei vastanud kõigile küsimustele ega osanud detailselt kommenteerida, kuidas toimuvad vestlused pagulastega! Aga ma kindlasti edastan selle palve siseministrile, kelle haldusalas need vestlused ja blanketid on, ning siis saab tema nendele küsimustele detailsemalt vastata. Aitäh!

19:14 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Kolmanda arupärimise menetlemine on lõppenud.

---

7. 19:04 Arupärimine ravikindlustuskaitse tekkimise kohta võlaõigusliku lepingu alusel tulu teenivale loovisikule (nr 16)

19:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme päevakorraga edasi, arutlusele tuleb neljas arupärimine. See on Riigikogu liikmete Jüri Adamsi, Andres Ammase, Krista Aru, Andres Herkeli, Monika Haukanõmme, Külliki Kübarsepa, Ain Lutsepa ja Artur Talviku 6. mail 2015 esitatud arupärimine ravikindlustuskaitse tekkimise kohta võlaõigusliku lepingu alusel tulu teenivale loovisikule. Arupärimine on esitatud kultuuriminister Indrek Saarele. Arupärijate nimel palun kõnepulti Krista Aru!

19:12 Krista Aru

Härra juhataja! Austatud minister! Head kolleegid, kes te pärast suvepuhkust suudate vapralt jälgida neid olulisi teemasid, mida me siin täna arutame! Mul on väga kahju, et teid on siin nii vähe. Mul on seda isegi piinlik öelda, sest tegelikult on ju arupärimiste teemad sellised, mis peaksid olema poliitikaülesed ja puudutama iga rahvasaadiku hinge. Me peaksime just nimelt siin Riigikogu saalis omavahel diskuteerima, otsima lahendusi ja püüdma leida neist parimat.
Aga nüüd esitatud arupärimise juurde. Sellise fookusega arupärimise oleks võinud esitada ka mõnele teisele ministrile, sest, olgem ausad, võlaõigusliku lepingu alusel töötava isiku ravikindlustuskaitse probleem võib puudutada kõikides valdkondades töötavaid isikuid ja, muide, ka meid kõiki. See sai esitatud kultuuriministrile eelkõige sellepärast, et tõsta fookusesse meie loovisikud, need inimesed, kes hoiavad oma igapäevase tööga alal Eesti kultuuri ning tagavad selle edenemise ja arenemise. Nagu me kõik teame, küsimus on selles, et kui võlaõigusliku lepingu alusel töötav inimene saab tasu, ta võib saada ka küllalt suure tasu, siis ta ei saa seda sellisel kujul, et töötamise registrisse tekiks märge "VÕS igakuiste maksetega". Kui ta saab ka näiteks aastas kaks või kolm korda sellise summa, millelt tasutav maksude määr võib isegi ületada riigi kehtestatud kuumäära piiri, siis tal ikkagi ei teki pidevat ravikindlustuskaitset.
See on küsimus, mille me peaksime lahendama. See oleks Eesti kui terviku huvides, mitte ainult kultuuriinimeste ja loovisikute huvides, vaid ka teadlaste huvides. Eriti näiteks sel juhul, kui teadlased saavad Euroopa Liidust mingi suurema grandi või toetuse, mida makstakse üks kord aastas.
Sellest kõigest tulenevalt oleme esitanud viis küsimust. Me loodame väga, et suudame koos lahendada selle probleemi, mis tekitab tegelikult ka põhiseaduse mõttes ebaõiglust, sest maksu ju makstakse, aga inimesel ei teki ravikindlustuskaitset. Aitäh!

19:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Palun arupärimisele vastama kultuuriminister Indrek Saare!

19:13 Kultuuriminister Indrek Saar

Austatud istungi juhataja! Austatud Riigikogu liikmed, kõigepealt lubage teile soovida head uut aastat! Algas ju uus hooaeg ja kultuurivaldkonnas on kombeks sügishooajal kohtudes alati head uut aastat soovida. Nii on see tava ka siin majas üsna sagedane.
Kõigepealt tänan teid arupärimise eest! Esiteks vastan kahele esimesele küsimusele. Esimene küsimus: "Kui suur on kultuurivaldkonnas aktiivselt loometegevusega seotud isikute hulk, kes on üldse ravikindlustusega hõlmamata, ja kas Te näete siin probleemi?" Teine küsimus: "Kui suur on kultuurivaldkonnas aktiivselt loometegevusega seotud isikute hulk, kes on ravikindlustuskaitsega hõlmamata, kuigi nad teenivad tulu, millelt makstav sotsiaalmaks küündib või ületab nõutavat miinimummäära?" Head arupärijad! Teie tõstatatud ravikindlustuse probleem on Kultuuriministeeriumi arvates väga aktuaalne teema, kinnitan teile. Täna puudub aga Kultuuriministeeriumil täpne ülevaade loovisikutest, kellel ei ole ravikindlustust. Loometegevus ei ole teatavasti tegevusluba või registreeringut nõudev tegevus ja looming ei ole muul viisil reguleeritud ametitegevus. Sageli luuakse ka muu töö kõrvalt, seetõttu ei ole võimalik saada selle kohta väga täpseid andmeid. Aasta alguses käivitunud loomeliitude registri abil saame siiski koostöös teiste riiklike andmebaasidega teha juba küllalt täpset

statistikat kitsamalt loomeliitude liikmete maksulaekumiste ja sotsiaalsete tagatiste kohta. Kultuuriministeeriumil on käesoleva aasta tööplaanis uuringu algatamine loovisikute majandusliku hakkamasaamise ning sotsiaalsete garantiide kaardistamiseks. Eesmärk on koostada kehtivate seaduste toimimise analüüs inimeste puhul, kelle sotsiaalmaks laekub ebaregulaarselt, ning muu maailma praktika ja Eesti hetkeolukorra baasil teha ettepanekuid seadusmuudatuste väljatöötamiseks ja kaardistada alternatiivsed lahendusvariandid. Eri kultuurivaldkondades on olukord väga erinev, sõltuvalt konkreetse kunstiliigi toimimise eripäradest. On rohkem palgatööl põhinevaid regulaarse tegevusega töövorme, näiteks teatrid ja orkestrid, ning individuaalsemaid või väiksema regulaarsusega toimivaid valdkondi, nagu kirjandus, kunst ja filmikunst, mille puhul sissetulekud ega nende juriidiline vorm praegu ravikindlustust ei taga. Siin on oluline loomulikult ka valdkonna enda panus tagasiside andmisel olemasoleva olukorra kohta, kuid ka lahenduste leidmisel. Kinnitan, et Kultuuriministeerium on selles protsessis loovisikute partner ja toetaja. Soovin juhtida tähelepanu, et kogu probleemipüstitus ei puuduta siiski kitsalt loovisikuid, nagu Krista Aru ka siin juba märkis, vaid sel on ühiskonnas palju laiem kandepind. Loovisikud moodustavad arvatavasti vaid osa inimestest, kelle töötasu laekub juhuslikult. Küll aga on just loovisikute teemapüstituse tõttu saanud probleemist teada ka laiem üldsus.
Küsimus nr 3: "Mida Te kavatsete ette võtta, et kaotada ravikindlustuse tekkimisel tänaseks kujunenud ebavõrdne kohtlemine ja et ravikindlustusega saaksid hõlmatud kõik isikud sõltumata nende tegevusvormist, kui nad suudavad loome- või muu tegevusliigiga teenida tulu mahus, mis võimaldab aasta peale kokku katta kokkulepitud miinimummakse hoolimata sellest, et see jaotub kuude lõikes ebaühtlaselt?" Haigekassa andmetel oli vanuserühmas 20–59 eluaastat 2014. aastal ravikindlustuseta inimeste osakaal 16%. Kindlustamata elanike seas on neid, kelle töötasult sotsiaalmaksu küll makstakse, kuid kuna tasu ei ole regulaarne, siis kindlustust ei teki, ehk need on just need inimesed, keda kirjeldati. Lisaks teame ka kultuurivallas inimesi, kes eelistavadki töötasu saada muude lepinguvormidega töötamise eest, kuna sotsiaalmaksu ebaregulaarne tasumine ei ole neil mõistlik, kindlustuskaitset nagunii ei teki. Ravikindlustuseta ja muude sotsiaalsete garantiide poolest nõrgemal positsioonil olevad isikud on tulevikus sotsiaalkaitsesüsteemile tõenäoliselt ka suuremaks koormaks. Kultuuriministeeriumi ametnikud on kohtunud Sotsiaalministeeriumi, Rahandusministeeriumi ning ka Maksu- ja Tolliameti ametnikega. Kahjuks ei ole konsultatsioonide käigus probleemile siiski lahendust leitud. Küsimus on laiem ja puudutab sotsiaalkindlustussüsteemi solidaarsusprintsiipi põhimõtteliselt. Ebavõrdse kohtlemise üheks lahenduseks saab Kultuuriministeeriumi hinnangul olla sotsiaalmaksuseaduse ja ravikindlustuse seaduse ülevaatamine ning täiendamine sobivate sätetega, seejuures analüüsides muudatuste võimalikku laiemat mõju sotsiaalmaksu laekumisele. Teisalt tuleks loomulikult kaaluda ka alternatiivseid, n-ö rätsepalahendusi konkreetsete sihtgruppide jaoks.
Neljas küsimus: "Kas saate nimetada konkreetse tähtaja, mille jooksul see ebavõrdsust tekitav olukord leiab adekvaatse lahenduse, sest töötamise registri rakendumisega peab olema tehniliselt võimalik ühildada Eesti Haigekassa ja Maksu- ja Tolliameti andmebaasid, millest nähtuks sotsiaalmaksu laekumine kogu aasta jooksul ja mis võimaldaks seda aastapõhiselt ajatada ja summeerida?" Kuna Kultuuriministeerium ei ole teie nimetatud andmebaaside volitatud või vastutav töötleja, siis ei saa me anda konkreetset tähtaega, millal probleemid andmebaaside tasandil lahendatakse. Esialgu tähendaks see eelkõige täpse info laekumist ebaregulaarselt sotsiaalmaksu maksvatelt, kuid kindlustuseta isikutelt. Kultuuriministeeriumi eesmärk samas loomulikult on, et kiiremas korras lepitaks kokku konkreetsetes lahendustes ja need vormuksid eelnõudeks. Tuleb siiski arvestada, et juhtiv roll on siin Sotsiaalministeeriumil. Tänan!

20:14 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Lugupeetud minister, teile on küsimusi. Krista Aru, palun!

20:14 Krista Aru

Aitäh, härra juhtaja! Austatud minister, kõigepealt aitäh vastuste eest! Mulle teadaolevalt on Kultuuriministeerium probleemiga tegelnud ja teinud seda juba küllalt kaua. Kas te võite öelda, kas vastab tõele see teadmine, mis mul on, et tegelik asjade mittelahendaja on Sotsiaalministeerium, et see on jäänud Sotsiaalministeeriumi taha?

20:14 Kultuuriminister Indrek Saar

Nagu ma ka küsimustele vastates ütlesin, tegelikult on see üks päris keeruline sasipundar. Esiteks on küsimus selles, kas need andmed, millele me toetume, on piisavad, selleks et pakkuda välja toimivat skeemi. Seda küsimust saab vaadata Sotsiaalministeeriumi poole pealt, aga kui vaadata laiemalt, siis on diskussioonipartneriks Rahandusministeerium. Aga probleem on selles, kas juhul, kui me sellise võimaluse solidaarse kindlustussüsteemi puhul annaksime, jääks sotsiaalkindlustussüsteemis olemasolevate vahendite hulk samaks või väheneks oluliselt. Reaalne oht on see, et kui me seda võimalust rakendame, siis leidub neid, kes näevad selles võimalust makse optimeerida, ja kui me selle võimaluse seadustame, siis tulemus võib olla see, et tegelikud sotsiaalmaksulaekumised jäävad väiksemaks. See on see argumentatsioon. Selle teema ümber on käinud arutelu, kuidas tagada seda, et me ei annaks võimalust mõnes situatsioonis vähem sotsiaalmaksu maksta. See on üks olulisi argumente. Sellepärast ma ütlengi, et see diskussioon eeldab esiteks seda, et me saame täpsemad lähteandmed ettepanekute tegemiseks, ja teiseks seda, et me suudame tagada, et sellega ei kaasne selle võimaluse kuritarvitamist.

20:14 Aseesimees Jüri Ratas
Andres Herkel, palun!

20:14 Andres Herkel
Aitäh! Austatud minister, kõigepealt aitäh vastuste eest! Me saame suurepäraselt aru, et see küsimus ei ole ainult ühe ministeeriumi lahendada. Aga millist nõu te meile annate? Kas me peaksime siis sotsiaalministrilt ja rahandusministrilt eraldi neid võimalikke järgmisi samme küsima? Kuidas te seda horisontaalset koostööd ministeeriumide vahel hindate? Kas teil on siiski mingisuguseid tähtaegu, kuidas on võimalik nende analüüsidega edasi minna? Ma kujutan ette, et teil on väga lihtne vastata, et maksude optimeerimise oht on olemas ja te sellega lihtsalt ei tegele. Kus on garantii, et sellega siiski edasi minnakse?

20:14 Kultuuriminister Indrek Saar
Kinnitan veel kord, et see on meie arvates oluline teema ja me kindlasti sellega tegeleme. Aga ma ei julge lubada, mis ajaperspektiivis võiks siin oodata lahendust. Kuid olen teiega ühte meelt, et probleem on olemas. Ma kindlasti soovitaksin Riigikogu rahandus- ja ka sotsiaalkomisjonil seda teemat käsitleda. Ka selles majas on olemas huvitav näide. Kui kevadel Riigikogu eelmine koosseis lõpetas, siis enamikule neist, kes enam ei jätkanud Riigikogus, maksti kuue kuu hüvitis, mille pealt maksti sotsiaalmaksu ja mitte vähe. Kaks kuud pärast nende mandaadi lõppemist Riigikogus, olgugi et poole aasta jagu oli makstud makse ja mitte väikeses summas, osa nendest Riigikogu liikmetest, kes ei olnud läinud järgmisele töökohale, läks ja registreeris ennast töötuks, selle jaoks, et saada ravikindlustust. Nii et ma arvan, et seda teemat võiks analüüsida mitme aspekti pealt, see ei puuduta sugugi ainult loomevaldkonda. Kuigi ma kinnitan veel kord, et see on loomevaldkonnas väga oluline probleem ja Kultuuriministeerium kindlasti käsitleb seda ühe olulise teemana ega jäta sellele tähelepanu pööramata.

20:14 Aseesimees Jüri Ratas
Andres Ammas, palun!

20:14 Andres Ammas
Austatud juhataja! Austatud minister! Kas ma mõistsin teid õigesti, et põhiprobleem selle sasipuntra lahtiharutamisel on riigi hirm võimalike pettuste ees? Kas see on kõige suurem takistus?

20:14 Kultuuriminister Indrek Saar
Mina hindaksin küll niimoodi, et oluline on tagada, et sellega ei loodaks võimalust optimeerida sotsiaalmaksu sellisel kombel, et riigieelarve tulud tunduvalt väheneksid.

20:14 Aseesimees Jüri Ratas
Madis Milling, palun!

20:14 Madis Milling
Aitäh, härra juhataja! Austatud härra minister! Kas sellele probleemile on konkreetseid lahendusi pakkunud ka loomeliidud?

20:14 Kultuuriminister Indrek Saar
Me oleme sel teemal arutlenud. Loomeliidud on kindlasti olnud kõige aktiivsemad selle teema püstitajad, nagu ma juba eespool mainisin. Loomeliidud on olnud selles mõttes tänuväärselt pioneerid. Kuid see probleem puudutab, nagu siin korduvalt on kõlanud, ka paljusid teisi valdkondi. Kui oleks olemas lahendus, mis rahuldaks Rahandusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi ja teisi asjasse puutuvaid osapooli ning keegi oleks selle välja pakkunud, siis oleks see võib-olla juba jõus. Paraku lahendust, milles oleks kokkuleppele jõutud, siiamaani pakutud ei ole.

20:14 Aseesimees Jüri Ratas
Ain Lutsepp, palun!

20:15 Ain Lutsepp
Aitäh, härra eesistuja! Härra minister! Loomeliitude valdkonnas oleks võimalik see küsimus ju lahendada. Võiks võtta kõne alla ainult loomevaldkonna, esialgu võiks seda teha kas või katseliselt või, ütleme siis, eksperimendi korras. Aga mul on teine küsimus veel. Millised seadusmuudatused on plaanis ja milliseid seadusi on tarvis muuta, kui me vaatame laiemat pilti väljaspool loomeliitude konteksti?

20:15 Kultuuriminister Indrek Saar
Nagu ma eespool ütlesin, eelkõige puudutab see ikkagi sotsiaalmaksuseaduse ja ravikindlustuse seaduse ülevaatamist. Kas on veel mingeid asjasse puutuvaid seadusi vaja muuta, sellele küsimusele jään ma hetkel vastuse võlgu. Nii kaugele me selle diskussiooniga ja võimalike lahendustega ei ole jõudnud, nagu ma juba varem ütlesin. Selle jaoks, et siit edasi minna, püüame koguda lisaandmeid, millest lähtuvalt võiks pakkuda kas katselist või laiemat lahendust ainult loomeliitudele. Aga suure tõenäosusega tähendab see, et me peame seda piiritlema ainult loomeliitude liikmetega. Kuid me teame, et valdkond iseenesest on laiem kui ainult loomeliitudesse kuuluvad isikud.

20:15 Aseesimees Jüri Ratas
Artur Talvik, palun!

20:15 Artur Talvik
Hea eesistuja! Hea minister! Mulle jäi ikkagi arusaamatuks, kas Kultuuriministeerium on siis teinud oma ettepanekuid Sotsiaalministeeriumile ja Rahandusministeeriumile selle probleemi lahendamiseks või ei ole. Kui ei ole teinud, siis mis täpsemalt need järgmised sammud on? See "kaardistamine" on üks naljakas sõna.

20:15 Kultuuriminister Indrek Saar
(Naerab.) Jah, olen nõus. Kultuuriministeerium on aja jooksul teinud erinevaid ettepanekuid ja teinud neid ka koostöös loomeliitudega, aga need ei ole olnud paraku sellised, mis oleksid konsensusega heaks kiidetud. Selle jaoks, et meie ettepanekud võiksid olla konkreetsemad ja see küsimus oleks veelgi täpsemalt esitatud, püüamegi andmeid koguda. Tuletan meelde, et kui me räägime loovisikute sotsiaalsete garantiide süsteemist, siis võib öelda, et pool rehkendust on tehtud. Üks seadusmuudatus loovisikute sotsiaalsete garantiide kohta on siiski ühiselt jõustatud. Aga selle teema puhul ütlen ma veel kord, et kuna see, kas on võimalik kõiges kokku leppida, ei sõltu ainult meie tahtest, siis öelda konkreetset tähtaega, millal me sellega ühele poole saame, ja millised lahendused kindlasti on need, mis on kõigile osapooltele vastuvõetavad, ma paraku täna ei saa.

20:15 Aseesimees Jüri Ratas
Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Soovitakse. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Krista Aru!

20:15 Krista Aru

Hea juhataja! Austatud minister! Armsad kolleegid! "Tehkem Eesti uuemaks!" ütles täna meile meie riigi president. Kõige olulisemana tunduski mulle tema kõnes see soovitus, et tehkem korda olulised asjad ja ärgem tegelgem asendustegevusega. Kusjuures neist olulistest asjadest, mis aitavad Eestit ja Eesti inimest, oleme me täna siin ikka ju väga palju kuulnud. Üks neist asjadest, mille me peaksime kindlasti korda tegema, on seesama ravikindlustuskaitse. Nagu minister õigesti märkis, hilisemas elus on need inimesed, kes jäävad ravikindlustuskaitseta, tegelikult koormaks kogu sotsiaalkaitsesüsteemile. Aga kui tegemist on sellega, et inimese palga või töötasu pealt on tasutud kõik maksumäärad, mida riik on eelarveaastaks ette kirjutanud, kuid küsimus on selles, et neid ei ole tasutud igas kuus ja registrisse ei ilmu märget "igakuiste maksetega", siis see tundub olevat üks neid asju, mida me suudaksime ikkagi siin korda teha. Mitte ei tahaks kuulda, et me ei saa inimeste heaks teha selliseid ümberkorraldusi sellepärast, et nad võib-olla hakkavad petma. Kui riik hakkab ise rääkima sellistest hirmudest, siis ei saa see riik ka suuri asju tehtud.

Nii et ma tänan Kultuuriministeeriumi ja kultuuriministrit juba tehtud töö eest! Aga tahaks näha ikkagi sirgeselgsust, tahaks näha, et lõpetatakse ära see probleem, mis on ühiskonnas terav, mis ei aita praegu meie loovisikuid ja meie teadlasi ega ka neid paljude eluvaldkondade esindajaid, kes saavadki ebaregulaarset tasu. Summeeritud summa tuleks ära jaotada nii, et piirmäär oleks tasutud ja ka registrisse tekiks vajalik märge. Või siis tuleks registri töös muudatus teha. Sest senikaua, kuni me ootame neid õigeid hetki, jäävad meil paljud asjad tegemata, nii nagu õigel ajal jäi riigil reageerimata seakatkukatastroofile või -kriisile. Ärgem lubagem, et meie loovisikud peavad kannatama, sest nagu ma juba enne ütlesin, meie kultuurist, meie loovisikute jõust ja andest sõltub väga palju siin Eesti elus. Aitäh!

20:15 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei näe, sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

---

8. 19:28 Arupärimine alaliitude ootamatute kulutuste rahastamise kohta (nr 29)

20:14 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume viienda arupärimise juurde, mille Riigikogu liikmed Tarmo Tamm, Enn Eesmaa, Lauri Laasi, Kersti Sarapuu, Mailis Reps, Mihhail Korb, Siret Kotka, Viktor Vassiljev, Aadu Must ja Jüri Ratas esitasid 10. juunil 2015. Arupärimine on alaliitude ootamatute kulutuste rahastamise kohta ja kannab numbrit 29. Arupärimisele vastab kultuuriminister Indrek Saar. Mul on suur au tervitada Riigikogu kõnetoolis arupärijate esindajat Tarmo Tamme, kes arupärimist avalikkusele tutvustab. Palun!

20:14 Tarmo Tamm

Teatud arupärimise punktid ei ole enam aktuaalsed, sest sellest ajast, kui me arupärimise sisse andsime, on aeg palju edasi liikunud, aga vaatamata sellele loen ma arupärimise ette. Arupärimise sisu on alaliitude ootamatute kulutuste rahastamine.

Maikuu viimastel päevadel kindlustas Eesti meeste võrkpallikoondis kohtumises Rootsi koondise vastu pääsu sel sügisel toimuvatele Euroopa meistrivõistlustele võrkpallis. Pääs tiitlivõistlustele on koondisele suur saavutus, kuid alaliidule tähendab see ootamatuid väljaminekuid, millega polnud arvestatud. Võrkpalliliidul, mille tänavune eelarve ilma lisaabita on 900 000 eurot, puudub kate finaalturniiril osalemiseks. Tegevjuhi sõnul vajab koondis tiitlivõistluste korralikuks ettevalmistamiseks ning neil osalemiseks riigilt vähemalt 200 000 eurot lisaraha. Selline olukord ei ole tekkinud esmakordselt. 2009. aasta finaalturniiri ettevalmistamiseks riik võrkpallikoondisele lisaraha ei eraldanud, kuid kaks aastat hiljem toetas sama ettevõtmist 1,5 miljoni krooni ehk 100 000 euroga. Ka korvpallikoondis, kes pääses sel sügisel toimuvatele Euroopa meistrivõistlustele korvpallis – nagu me teame, need võistlused, mis toimusid Riias, on juba läbi –, taotles riigilt võistlusteks valmistumiseks lisaraha. Korvpallikoondis küsis ettevalmistuseks Hasartmängumaksu Nõukogult 300 000 eurot, kuid sai 200 000.

Tiitlivõistlustele pääs meeskonnaaladel, nagu jalg-, korv-, käsi- või võrkpall, on Eesti-sugusele väikeriigile ääretult suur saavutus ning seda ei juhtu tihti. Samas on teada, et tiitlivõistlustel edukaks esinemiseks on vaja korralikult valmistuda ja tuleb korraldada ka kontrollkohtumisi. Need ootamatud kulutused käivad aga alaliitudele suuresti üle jõu ning selleks on vaja riigilt lisaraha. Lisaraha taotlemine ei peaks

toimuma nagu praegu, kui võrkpalliliidu juhatuses on kolm ministrit ja nii saigi võrkpalliliit selle raha kätte. Meil peaks olema kindel süsteem, et alaliidud ei peaks iga kord käima seda raha riigi käest nurumas. Kuidas sellest seisust välja tulla ja siit edasi minna, selle kohta on arupärijad esitanud ministrile neli küsimust. Võib-olla minister loeb need ette ja siis vastab nendele. Aitäh!

20:14 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärimisele vastama kultuuriminister Indrek Saare!

20:14 Kultuuriminister Indrek Saar

Lugupeetud eesistuja! Head arupärijad, tänan arupärimise eest! Teie soovil loen lahkelt ka küsimused ette.
Esimene küsimus: "Kuidas plaanib Kultuuriministeerium tulevikus katta spordialaliitude taolisi ootamatuid lisarahataotlusi? Kas olete mõelnud luua taoliste puhkude jaoks reservfondi?" Tõesti, käesoleval aastal on võistkondlike sportmängude korvpalli ja võrkpalli näitel taas tõstatunud küsimus, kuidas koondisi rahastada tiitlivõistlustele kvalifitseerumise puhul. Esimest korda ajaloos on 2015. aastal kaks Eesti võistkondliku sportmängu koondist samal aastal esindatud Euroopa meistrivõistluste finaalturniiril. Palju õnne, Eesti ja Eesti sport! See erakordne saavutus Eesti spordis tõi kaasa erakorralised kulutused. Süsteemset rahastamist seni ei ole olnud, kuna suurte võistkonnaalade jõudmine finaalturniirile on olnud pigem erand kui reegel.
Tiitlivõistluste finaalturniiridele kvalifitseeruvad Eesti võistkondlike sportmängude koondised pigem harva. Korvpallikoondis on Euroopa meistrivõistluste finaalturniirile pärast taasiseseisvumist pääsenud aastatel 1993, 2001 ja 2015. Võrkpallikoondis on pääsenud Euroopa meistrivõistluste finaalturniirile samuti kolm korda: aastatel 2009, 2011 ja 2015. Rohkem näiteid taasiseseisvunud Eesti Vabariigis selle kohta ei ole. Jalgpallis, käsipallis ega jäähokis ei ole koondis tiitlivõistlustele senimaani kvalifitseerunud. Maailmameistrivõistluste finaalturniiridel osaleb küll regulaarselt saalihokikoondis, kuid nende osalemise ning ettevalmistuse rahavajadus on olnud mitu korda väiksem kui eespool nimetatud aladel. Vabariigi Valitsuse 2. juuli 2015. aasta istungil otsustati Vabariigi Valitsuse reservist eraldada Kultuuriministeeriumile Eesti meeste võrkpallikoondise Euroopa meistrivõistluste finaalturniiriks valmistumiseks ja seal osalemiseks 200 000 eurot. Korvpallikoondisest arupärijad juba rääkisid. Otsuses märgiti, et Vabariigi Valitsuse reservist raha eraldamine on ühekordne tegevus ega kujunda edaspidist praktikat. Tiitlivõistlusteks ettevalmistamine ja neil osalemise rahastamine peab toimuma teistsuguse süsteemi kohaselt. Otsuses märgiti, et Kultuuriministeerium ja Rahandusministeerium töötavad välja ettepanekud ja esitavad need hiljemalt 2015. aasta lõpuks arutamiseks valitsuskabineti nõupidamisele. Uute kriteeriumide väljatöötamine tähendab meie hinnangul kindlasti ka vastust küsimusele, kust tuleb raha.
Senisele praktikale tuginedes on riigi toetus olnud *circa* 200 000 eurot koondise kohta, kahe koondise puhul tähendaks see eduka kvalifitseerumise puhul suurusjärgus 400 000 eurot aastas. Tulenevalt kvalifitseerumise hetkest on praegu kolm võimalust taotluste menetlemiseks. Esiteks, riigi eelarvestrateegia. See on võimalik pikka aega ette teada oleva tiitlivõistlustel osalemise korral, kui kvalifitseerumine selgub juba esimeses kvartalis. Teiseks, järgmise eelarveaasta riigieelarve läbirääkimised. See on võimalik peale riigi eelarvestrateegia esitamist selgunud tiitlivõistlustel osalemise korral. Kolmandaks, juba mainitud ja seekord praktikas kasutatud Vabariigi Valitsuse reserv, mida saab kasutada eelarveaasta sees jooksvalt selgunud ja samal eelarveaastal toimuvatel tiitlivõistlustel osalemise korral.
Kultuuriministeerium koostab eelnevalt toodut arvestades ning Vabariigi Valitsuse istungil kokkulepitust lähtudes korra, kuidas taotleda toetust võistkondlike sportmängude tiitlivõistlustele kvalifitseerumisel, ning me esitame selle Vabariigi Valitsuse kabinetinõupidamisele käesoleva aasta jooksul, nagu on kokku lepitud. Kultuuriministeerium esitab oma nägemuse Rahandusministeeriumile tutvumiseks ning arutamiseks veel selle kuu sees. Toetuse eesmärk on toetada täiskasvanute rahvusvahelistele tiitlivõistlustele kvalifitseerunud võistkondlike sportmängude rahvuskoondiste ettevalmistamist ja nende võistlustel osalemist, et heade sportlike saavutuste abil aidata kaasa Eesti tutvustamisele maailmas ning spordiala arengule Eestis.
Teine küsimus: "Eesti spordikoondised esindavad maailmas otseselt Eesti riiki ning nende esitused on justkui positiivne mainekujunduskampaania kogu riigi jaoks. Kas Teie hinnangul vajab Eesti sport lisavahendeid, et näidata Eestit maailmas veelgi paremas valguses?" Sporditegevust korraldatakse

avaliku sektori ja spordiorganisatsioonide koostöös. Valdav osa sporditegevusest toimub mittetulunduslikes spordiklubides, mis huvilistele sportimistingimuste loomiseks saavad rahalist toetust ja riigisiseselt kehtestatud maksusoodustusi. Sport on oma olemuselt vabatahtlik tegevus. Ei tohi unustada, et sporti harrastavate inimeste ja ettevõtete toetuste ning nende omaosaluse kõrval on kõige suuremad spordi rahastajad kohalikud omavalitsused, kes 2013. aastal toetasid sporti ligikaudu 60 miljoni euroga.
Riigi eesmärk on hoida sporditegevus kokkulepitud raamides ja vaadata, et need raamid püsiksid. Riigi ülesanne on hoida õigusruum ja baasrahastamine sellel tasemel, et sport saaks nende raamide sees edukalt toimetada. Riik ei hakka tellima medaleid, aga saab kaasa aidata sellele protsessile, mis on vajalik, et edu saavutada. Riigile on olulised nii tippsport, noortesport kui ka liikumisharrastus, sest kõik need valdkonnad on omavahel väga tihedalt seotud ning mõjutavad üksteist. Tippsport on riigile oluline, sest mõjutab otseselt sportlaste järelkasvu ja spordiharrastajaid, kelle seast sünnivad uued tipud. Tippsporti rahastatakse ja suunatakse peamiselt Hasartmängumaksu Nõukogu toetuse kaudu Eesti Olümpiakomitee vahendusel. Rahvusvaheliste tiitlivõistluste korraldamist ja koondiste lähetamist rahvusvahelisele areenile saab eraldi toetada riik, mida me ka teeme. Kultuuriministeerium toetab spordiorganisatsioonide tegevust 2015. aastal ligikaudu 15 miljoni euroga. Sellele lisanduvad teiste ministeeriumide – Haridus- ja Teadusministeerium, Sotsiaalministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium – eraldatavad summad. Kultuuriministeeriumi 2015. aasta eelarvest moodustab sport ligikaudu 12%.
Kolmandas küsimuses on toodud näide selle kohta, et lõunanaabrid lätlased on väga aktiivselt asunud korraldama tippvõistlusi, ja küsitakse, milline on minu arvamus, kas Eesti peaks aktiivsemalt taotlema tiitlivõistluste korraldamise õigust, ning kuidas aitab valitsus alaliite nende taotluste esitamisel. Rahvusvaheliste võistluste korraldamine on Eestile oluline. 2015. aastal toimus Eestis väga palju olulisi võistlusi, mis aitasid kaasa Eesti tutvustamisele maailmas. Kultuuriministeerium on alates 2010. aastast regulaarselt toetanud mitmete rahvusvaheliste võistluste korraldamist Eestis. Näiteks, 2015. aastal toetas Kultuuriministeerium 12 rahvusvahelist võistlust kokku 325 000 euroga, nende hulgas Euroopa U23 meistrivõistlusi kergejõustikus, Euroopa meistrivõistlusi jalgrattaspordi maanteesõidus, Euroopa meistrivõistlusi laskesuusatamises, juunioride maailmameistrivõistlusi iluuisutamises, Rally Estonia Euroopa meistrivõistluste etappi jt. Lisaks toetab EAS regulaarselt rahvusvaheliste võistluste korraldamist. Nemad on ellu kutsunud rahvusvaheliste ürituste ja konverentside toetuse meetme. 2014. aastal eraldas EAS spordiorganisatsioonidele kokku enam kui 530 000 eurot.
Neljas küsimus: "Milline on Teie nägemus, kas Eestis peaks olema eelisarendatavad spordialad, mis saaksid riigilt ka rohkem raha?" Kultuuriministeerium eraldab spordialaliitudele tegevustoetust ning noortesporditoetust kindlaksmääratud kriteeriumide alusel. Need kriteeriumid on harrastajate arv, tulemused, treenerite arv ning hea juhtimistava järgimine. Hea juhtimistava raames hinnatakse organisatsiooni võimekust ja suutlikkust täita talle pandud kohustusi, muu hulgas aktiivsust rahvusvahelistes organisatsioonides. Nende kriteeriumide alusel moodustub organisatsioonide pingerida, mille alusel toetust eraldatakse. Sellest tulenevalt ei ole vajadust eelisarendatavaid spordialasid eraldi välja tuua. Tänan küsimuste eest!

20:14 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, suur tänu teile vastuste eest! Teile on ka mõni kohapeal registreeritud küsimus. Andres Ammas, palun!

20:14 Andres Ammas

Austatud Eesti Korvpalliliidu president! Austatud kultuuriminister! Teie vastusest selgus, et Eesti tippspordi rahastamise süsteem on üsna keeruline, võiks öelda, et mitmekesine: Eesti Olümpiakomitee, Kultuuriministeerium, Vabariigi Valitsuse reservfond, Eesti Kultuurkapital, Hasartmängumaksu Nõukogu, omavalitsused, lastevanemad, erasponsorid, riigiettevõtted. Te olete nüüd juba oma ametisse sisse elanud ja sellepärast julgen küsida, kas selline süsteem on teie arvates võimalikest parim või oleks siin võimalik ja vaja midagi muuta ja täiustada.

20:14 Kultuuriminister Indrek Saar

Aitäh! Kindlasti saab seda oluliselt täiustada. Nagu ma juba ütlesin, ka Vabariigi Valitsuse istungil, kus võrkpalliliidu taotlust arutati, lepiti kokku, et tuleb täpsemalt kokku leppida süsteem, kuidas

tiitlivõistlustele kvalifitseerunud võistkonnal – tihtipeale selgub tiitlivõistlustele saamine jooksva eelarveaasta sees – on võimalik taotleda lisatoetust. Muidu tekib ebakindlus nii neil, kes potentsiaalselt tiitlivõistlustele võivad pääseda, kui ka sektoril laiemalt, sest kui sellises suurusjärgus erakorralised kulud tekivad kas Eesti Olümpiakomiteel, alaliidul või kas või Kultuuriministeeriumil, siis eelarveaasta sees tähendaks see kuskilt raha äravõtmist, sest selliseid reserve ei ole ühelgi nimetatutest. Sellest tulenevalt ongi olnud võimalik siiamaani pöörduda Vabariigi Valitsuse reservi poole.
Probleem tekkis tegelikult ka korvpalliliidu taotluse rahastamisega, mis lahendati küll, nagu eespool viidati, Hasartmängumaksu Nõukogu kaudu, aga see loomulikult tähendas, et teiste projektide heaks raha taotlemise võimalusi jäi vähemaks. Selliste erakorraliste küsimuste lahendus on kindlasti see kord, mille Kultuuriministeerium ja Rahandusministeerium on lubanud selle aasta lõpuks valitsuskabinetile esitada. Ma loodan, et me jõuame mõistlikule kokkuleppele.
Mis puudutab spordi rahastamist laiemalt, siis siin on olnud erinevaid ettepanekuid. Kindlasti on üks suur probleem spordi rahastamine riigiettevõtete poolt. Siin on olnud küsimus, mida ikkagi need riigiettevõtted rahastavad ja millele toetuvad riigiettevõtete sponsorkomiteede või juhatuste otsused. See on üks asjadest, mis ootab täpsemat sõnastamist, selleks et spordisektor saaks selgema arusaama, mida neil on võimalik taotlema minna ja millised on need valikukriteeriumid, mille alusel otsustatakse. Selles kokkuleppele jõudmine on kindlasti nii sektori kui ka Kultuuriministeeriumi huvi.

20:14 Aseesimees Jüri Ratas
Tarmo Tamm, palun!

20:14 Tarmo Tamm
Aitäh, juhataja! Hea minister! Riigil on vaja positiivset kuvandit ja seda otsitakse mitme meetodi abil. Me mäletame hästi kampaaniat "Welcome to Estonia", mis läks maksma umbes 0,8 miljonit eurot. Nüüd otsib EAS uut Eesti brändi, mille hind on umbes 200 000 eurot. Minu kindel veendumus on, et spordi ja sportlaste abil suudame me oma riiki palju rohkem tutvustada kui segaseid *slogan*'eid kasutades. EAS-i ja nende vahendite abil saaks riiki spordi kaudu paremini promoda kui n-ö mittemidagiütlevate *slogan*'ite abil. Kas seda raha, mida kulutatakse nende *slogan*'ite peale, ei võiks kulutada spordile?

20:14 Kultuuriminister Indrek Saar
Mul on väga raske neid konkreetseid summasid ja tegevusi kommenteerida. Ma ei ole nende brändi otsingutega detailselt kursis, aga kindlasti olen ma seda usku, et kõige parem riigi tutvustamise võimalus on ikkagi kultuur ja sport. Korduvalt on leidnud tõestamist see, et iga euro, mis sellistesse üritustesse investeeritakse, tuleb mitmekordselt tagasi. Festivalide puhul iga euro, mis selle korraldamisse pannakse, keskmiselt neljakordistub ja spetsiifilisemate ürituste puhul, näiteks nagu Rally Estonia, euro lausa üheteistkordistub. Nii näitab statistika. Selliseid näiteid võib tuua mitmeid. Mina olen kindlasti nõus sellega, et kultuur ja sport on meie kõige paremad kaubamärgid ning nende kaudu on Eestit kõige parem tutvustada.

20:14 Aseesimees Jüri Ratas
Austatud minister, ma tänan teid vastuste eest! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Tarmo Tamme!

20:14 Tarmo Tamm
Härra juhataja! Väga meeldiv oli härra ministri käest neid sõnu kuulda ja ma loodan, et minister oma sõnade kohaselt ka tegutseb. Ma olen veel tänagi korvpalli Euroopa meistrivõistluste mõju all. Sellest tulenevalt räägin natuke sellest, kuidas lätlased on suutnud hästi kavalalt oma riiki tutvustada ja mitte ainult tutvustada, vaid ka riiki raha tuua.
Nagu me teame, käis Eestist Lätis korvpallivõistlusi vaatamas umbes 25 000 inimest. Tegelikult inimesi ei käinud nii palju, aga osteti 25 000 piletit. Kui ma võtan pileti keskmiseks hinnaks 30 eurot, siis, ma ei tea, kas Läti korvpalliliit või kes tahes teenis 750 000 eurot. Me juba lugesime meediast, et Läti spordialaliidu juht oli väga õnnelik, et tänu eestlaste piletirahale said nad spordihalli ära remontida. Neid näiteid võiksin ma tuua veel. Lätlased korraldasid jäähoki maailmameistrivõistlused, siis rahvuste krossi, mis on tegelikult motospordi olümpiamängud jne. Mulle tundub, et lätlased suudavad palju

paremini ennast turustada ja reklaamida.
Paljude spordialadega käib kaasas väga palju fänne. Ma lugesin hiljaaegu, et Eestis tulevad orienteerumise veteranide maailmameistrivõistlused, vist oli nii, ja see pidi tooma Eestisse 3000–4000 rikast inimest, kes tulevad siia orienteeruma, maksavad Tallinnas korraliku hotelli eest jne. See on riiki toodud raha. Minu meelest on väga rumal, kui riik seda ära ei kasuta.
Võib-olla on asi hakanud natuke liikuma. Minu teada toetab EAS Euroopa meistrivõistlusi rallispordis. Ralliga käib täpselt samamoodi kaasas väga suur raha, mida on võimalik riiki jätta. Kui need inimesed juba Eestisse tulevad, siis ma arvan, et nad saavad Eestist väga hea kuvandi ja tulevad siia tagasi ka siis, kui siin võistlusi ei korraldata.
Aga näiteks seesama "Welcome to Estonia" läks kunagi maksma 0,8 miljonit eurot ja nüüd otsib EAS uut brändi, mille esmane eelarve on minu teada umbes 200 000 eurot. Ma ei tea, mida on meil võimalik selle abil maailmale kuulutada. Nagu härra minister ütles, sport ja kultuur on need, mille abil on kõige parem riiki tutvustada. Ma toon näiteks, et Island, kus elanike arv on kolm korda väiksem kui meil, on jõudnud jalgpallis Euroopa meistrivõistluste finaalturniirile. Sloveenia on hea näide, kuidas riik sporti toetab ja selle kaudu ennast tutvustab. Ka võib näiteks tuua meie naabrid lätlased, kellest ma olen juba palju rääkinud. Minu meelest tasuks seda võimalust rohkem kasutada. Anett Kontaveit, Kaia Kanepi, Rein Taaramäe või Tanel Kangert või jalgpallis, korvpallis, võrkpallis finaalturniiridele jõudmine – see on see võimalus, mille abil me saame oma riiki tutvustada ja selle kaudu riigile head mainet luua. Minu meelest tasuks sellele rohkem mõelda. Ma loodan, et minister tegeleb sellega, et haarata tiitlivõistluste korraldamine meie enda kätte. See tooks riigile raha sisse. Läti näide on siin olemas. Võib-olla saame meiegi nii mõne halli ära remontida. Aitäh!

20:15 Aseesimees Jüri Ratas
Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.
Head ametikaaslased, nüüd on juhataja päris keerulise küsimuse ees. Me otsime oma armastatud haridus- ja teadusministrit Jürgen Ligi. Ma ütlen austatud haridus- ja teadusministrile mikrofoni kaudu, et me ootame teda saali arupärimisele vastama. Võtan kolm minutit juhataja vaheaega, et näha, kas siit Toompealt aadressil Lossi plats 1a võib teda leida või mitte. Kolm minutit vaheaega.
V a h e a e g

20:15 Aseesimees Jüri Ratas
Head ametikaaslased, Riigikogu istungi juhataja võetud vaheaeg on lõppenud. Ootame arupärimiste nr 6 ja 7 arutelu. Neile peaks vastama haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi, keda meie teada Toompeal aadressil Lossi plats 1a ei ole. Meie kodu- ja töökorra seadus ütleb, et kui seaduseelnõu ettekandjat ei ole saalis, siis on tegemist arutelu võimatusega. Nii et hetkel käsitlen ma seda selliselt. See kindlasti ei vabasta ministrit nendele arupärimistele vastamise kohustusest. Ma olen täiesti veendunud, et Riigikogu juhatus saadab tõsise kirja Vabariigi Valitsuse aadressil selle kohta, et ministrit ei olnud arupärimistele vastamise ajal saalis ja ta ei olnud selles minu teada kokku leppinud arupärijate ega Riigikoguga. Palun, Märt Sults! Kas teil on küsimus? Ei ole. Peeter Ernits, palun! Kas see on protseduuriline küsimus?

20:15 Peeter Ernits
Ei ole. Lihtsalt ütlen, et tund aega tagasi tuli minister mulle lossi uksel vastu.

20:15 Aseesimees Jüri Ratas
Selge. Aitäh teile! Rein Ratas, protseduuriline küsimus.

20:15 Rein Ratas
Mul on protseduuriline küsimus. Te mainisite, hea eesistuja, võimalikku kirja. Aga kas selles kirjas ei peaks siiski täie teravuse ja tõsidusega tema kõrgus kummitempel pöörduma isand Suur-Stenbocki poole selle pretensiooniga, mida nende hulka kuuluv vabahärra täna näitas oma ääretu ignorantsusega vaat sellesama tema kõrguse kummitempli vastu? Olen rääkinud.

20:15 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Kindlasti arutab Riigikogu juhatus seda signaali ja selle kirja sisu väga tõsiselt. See toimub juba järgmisel tööpäeval ehk homme. Märt Sults, palun!

20:15 Märt Sults
Aitäh, härra eesistuja! Tahan märkida, et arupärija on kohal ja valmis aru pärima, küsimusi esitama, aga ma ei saa ise endale küsimusi esitada ja ise vastata.

20:15 Aseesimees Jüri Ratas
Aitäh! Sellest saan isegi mina aru. Rohkem küsimusi ei ole. Kuna järgmiste arupärimiste arutelu on võimatu, siis neid me täna kahjuks arutada ei saa.

---

9. 19:59 Vaba mikrofon

20:14 Aseesimees Jüri Ratas
Liigume edasi vaba mikrofoni juurde. Palun teil, head ametikaaslased, ennast registreerida peale haamrilööki! Palun Riigikogu kõnetooli Jaak Madisoni!

20:14 Jaak Madison
Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Austatud kolleegid, peaaegu kümme inimest! Aitäh Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajale, rohkem siin koalitsiooni esindajaid ei ole! Reformierakonna fraktsiooni tuled on kustunud, telekad on välja lülitatud.
Mind ajendas vaba mikrofoni kasutama tänase istungi avakõne härra Nestorilt. Ma mõistan täielikult teatud poliitiliste jõudude muret, mis ühiskonnas levib. Nad tunnevad siirast muret meie ühiskonna probleemide pärast. Nad muretsevad vaenuliku õhkkonna pärast, mis nende silmis on võtmas võimu üle Eesti ja meie rahva seas. Samas on minu arvates täiesti kahetsusväärne, et rahvalt mandaadi saanud parlamendiliige, eriti veel Riigikogu esimees, kes on järgmine mees pärast presidenti, tuleb Riigikogu liikmetele õpetama, kuidas tuleks hääletada rakendussätete üle, kui rahvalt mandaadi saanud isik tuleb ütlema ülejäänud sajale parlamendiliikmele, keda valijad on samadel alustel, võrdväärselt temaga, usaldanud seisma nende huvide eest, kuidas peaks käituma avalikus ruumis.
Ma arvan, et meie ühiskonna mure ei ole mitte mingil moel võõraviha, vihakõned, sallimatus, hoolimatus või kannatajatega solidaarsuse puudumine, kui nad tõesti on kannatajad, sõjapõgenikud, kes põgenevad vägivalla ja terrori eest. Eestlased ja eesti rahvas on oma hingelt vägagi solidaarsed ja meie samamoodi, sest meie oleme neilt oma mandaadi saanud. Kui meie ei hooliks ka teistest peale eestlaste, ei oleks me täna siin.
Ma tuletan päeva alguses kõnelnule meelde, et Eesti on olnud solidaarsem kui enamik Euroopa riike. Arvestades riikide majanduse suurust, oleme kuuendal kohal riikide seas, kes on panustanud Vahemere operatsioonidesse. Me panustasime möödunud aastal 1,6 miljonit eurot, lahendamaks põgenikekriisi Lähis-Idas, millest 300 000 eurot läks otse Jordaaniasse, kus me delegatsiooniga viibisime möödunud nädalal. See raha on Eesti rahva taskust läinud abi vajavate inimeste aitamiseks. See on tõeline solidaarsus. Heita rahva enamikule ette, et nad on vihkajad, sest nad ei toeta inimsmugeldamist ja -kaubitsemist, musta äri, mida toetavad meie n-ö partnerid Lõuna-Euroopas, kes täiesti tahtlikult ei pane piiri sellele mustale ärile ja inimohvrite tekitamisele! Just nimelt meie oleme solidaarsed.
Ma arvan, et praeguses ühiskonnas, kus on üleval olnud väga palju põletavaid või, tsiteerides päeva alguses kõnelnut, ühiskonda kuumaks kütnud teemasid, on kõige tähtsam rahulikkus ja kaine otsustamine. Ei tohi laskuda emotsioonidesse ega hakata võõravihas või rassismis süüdistama teisi poliitilisi jõudusid või peaaegu 80% rahvast, kes ei toeta massilist immigratsiooni ja inimkaubitsemist. Praegu on vaja olukorrast lähtudes käituda võimalikult efektiivselt, et panna piir Lõuna-Euroopas tekkinud probleemidele, aidata meie võimekuse piires, mitte rõhuda emotsioonidele ja tunnetele, et kuidas me ikka solidaarsed oleme. Praegu Euroopas valitseva solidaarsuse parim näide oli paar päeva tagasi Euroopa Parlamendis toimunud hääletus Eston Kohvri toetuseks, kus poolthääle andis ainult üheksa Itaalia rahvasaadikut, 80% neist olid vastu. Miks nad ei olnud solidaarsed meiega, kes me aitame

neid omaenda maksumaksja rahaga, lahendamaks nende probleeme? Euroopas ei eksisteeri solidaarsust sellises mõistes, nagu räägivad sellest praegused koalitsioonierakonnad, kes solidaarsusele panustavad. Aitäh!

20:14 Aseesimees Jüri Ratas
Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Märt Sultsi!

20:14 Märt Sults
Kallid unetud! Mis ma ütlen? Ma ütlen seda, et lasteaiaõpetajate töö väärtustamine ja koolitoit ei ole teemad, mis sunniksid haridusministrit jääma tööpäeva lõpuni oma töökohale ehk Riigikokku. Riigikogu liikmed ei ole need inimesed, kes ministri järel ootama peavad. Ministri oleme meie tööle vormistanud ja selle ära kinnitanud ning minister peab meile aru andma, kuigi ta ütles, et tal ei ole aega, tal on midagi eelnevalt kokku lepitud ja kõik muud asjad. Nii ei tehta! Kui on asi, mis põletab, siis tuleb see ära lahendada.
Lasteaiaõpetaja kohta ütles ta täna hommikul "lasteaiakasvataja". Lasteaed on see koht, kus pannakse põhiliselt paika inimese eetika ja käitumismallid. Ükskõik milline psühholoogiaõpik ükskõik kus kohas ütleb, et lapse isiksus kujuneb välja vanuses 4–7 eluaastat. Lasteaiaõpetaja peaks tegelikult olema kõige kõrgemini tasustatav amet, sest tal on kõige suurem vastutus. Koolitoiduga on sama asi: kui inimene ei saa süüa, siis ta ei saa õppida, kui ta ei saa õigeid aminohappeid ega proteiine, siis ta jääb kängu.
Nii et need kaks põhiasja, millele ühiskond toetub, on kama kõik ja minister läks ajama oma ministriasju. Aitäh teile! Edasi, Eesti Vabariik! Võit on meiega!

20:14 Aseesimees Jüri Ratas
Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, vaba mikrofoni voor on lõppenud. Head ametikaaslased, ma tänan teid! Tänane istung on lõppenud. Ma soovin teile jõudu meie töös!

Istungi lõpp kell 20.07.